

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 3/2012.

BISKUPIJA
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

BISKUPOVA BOŽIČNA ČESTITKA	245
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	249
Poruka pape Benedikta XVI. za Svjetski misijski dan 2012.	250
Apostolsko putovanje u Libanon	253
Svakodnevna i protokolarna obveza nošenja svećeničkog odijela "Iz poštovanja prema dužnosti primjernosti..."	256
Pismo Svetog Oca kardinalu Rimskom vikaru, 1982. Svećeničko - redovničko odijelo kao znak i svjedočenje u svijetu	257
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	259
Pastirsko Pismo biskupâ BK BiH uz Godinu vjere	260
Priopćenje s 56. redovnog zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	264
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	267
Biskupova čestitka novomu Apostolskom nunciju u BiH	268
Imenovanja, razrješenja	270
Prezbiterstvo vijeće	271
Konstituirajuća sjednica Prezbiterijskoga vijeća Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	272
Razrješenje dosadašnjih članova Zbora savjetnika i imenovanje novih	274
Odredbe o bogoslužnom ruhu i svećeničkoj nošnji u hercegovačkim biskupijama Okružnica o bogoslužnom ruhu i svećeničkoj nošnji	275
Iz godišnjeg izvješća sa sjednice Svećeničke uzajamnosti	277
Sakrament svete potvrde 2013. godine	278
Krizmanici u Mostaru	279
GODINA VJERE	280
Poziv na pripremni svećenički susret u Emaus - Potoci	280
Izvješće sa svećeničkog sastanka za provedbu Godine vjere	281
Izvješće s otvaranja Godine vjere u mostarskoj katedrali	282
Izvješće sa susreta članova pastoralnih vijeća i bližih suradnika u župnom pastoralu	283
PROMAKNUĆA	285
Msgr. Želimir Puljić, novi predsjednik HBK	285
Don Davor Berezovski, magistar dogmatske teologije	285
Ivan Bijakšić, diplomirani teolog	287
OBLJETNICE	288
20. obljetnica biskupske posvete mons. Ratka Perića	288
Pozdravni govor i čestitka mons. Srećka Majića, generalnoga vikara	288

140. godina služenja sestara Milosrdnica u Hercegovini	289
Biskupova propovijed	290
25. obljetnica Teološkog instituta	291
Biskupova poruka diplomiranim vjeroučiteljima	293
100. obljetnica crkve svete Kate	294
U povodu 100. obljetnice izbora provincijala Alojzija Stjepana Mišića za biskupa u Mostaru	296
<i>Curriculum vitae P. Aloysii Mišić, o. m.</i>	297
 MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA	301
Dva predstavljanja mučenika Marka	301
 BISKUPOVE HOMILIJE, GOVORI, PORUKE.....	303
Uzvišenje svetoga Križa, Mostar - katedrala, 14. rujna 2012.	303
Misijski dan - sv. Ivan Kapistran - Godina vjere, Beograd - katedrala, 21. listopada 2012.	305
Nedjelja zahvalnosti, Sarajevo - katedrala, 4. studenoga 2012.	307
 VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOGA UREDA - KIUM	310
Mostar: Uzvišenje Svetoga Križa	310
Trebinje: Isus i anđeli njegovi	310
Trebinje: Don Vidoje Maslač i njegovo doba	311
Stolac: Povratak u grad	312
Mostar: Komemoracija poginulih vjeroučenica	314
Mostar: Liturgijski kalendar hercegovačkih biskupija	314
Travnik: Kulturno-religiozna večer	315
 USNUŠE U NADI USKRSNUĆA.....	317
Fra Dobroslav Begić.....	317
Fra Zoran Ostojić	318
Fra Petar Vlašić.....	318
 BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	319
 BIBLIOGRAFIJA HERCEGOVAČKIH SVEĆENIKA.....	322
Bibliografija msgr. Želimira Puljića, zadarskoga nadbiskupa.....	322
 BLAGO MIROTVORCIMA	326

BISKUPOVA BOŽIĆNA ČESTITKA

Raduj se sa svoje vjere svaki dan!

VJERUJEM U BOGA OCA SVEMOGUĆEGA

U ovoj svetoj Godini vjere ovim razmišljanjem o prvom članku naše katoličke vjere želio bih izraziti čestitku za Božić i za Novu godinu svim svećenicima, redovnicima, redovnicima i svemu puku Božjemu na području naših hercegovačkih biskupija, kao i svim ljudima dobre volje. Papa nas svojim otvorenim "Vratima vjere" poziva da u ovoj Godini posebne pozornosti i proživljavanja vjere u Boga imamo pred sobom Koncilske dokumente (1962.-1965.) i Katekizam Katoličke Crkve (1992.). I jedno i drugo crkveno-učiteljsko štivo poprilično opsežno i poteško, jer nas stalno želi držati na visokoj misaonoj razini (a mi željni konkretnih zapamtljivih primjera!). Koncilski dokumenti, razdijeljeni u 16 zasebnih crkvenih traktata nazvanih konstitucijama (4), dekretima (9) i deklaracijama (3), imaju svega 616 brojeva, a Katekizam četiri i pol puta više, 2.865 brojeva. Katekizam je raspoređen u četiri glavna dijela: Vjerovanje, Slavlje kršćanskog otajstva, Život u Kristu i Kršćanska molitva. Ovdje bismo uzeli u razmatranje prvi članak našega Vjerovanja (vidi KKC, br. 198-324).

Postoji naravno i nadnaravno vjerovanje, ljudsko i katoličko - *fides humana* i *fides catholica* ili *christiana*.¹

Što znači "vjerujem" naravnom vjerom? - Vjera drugomu ili povjerenje u drugoga temeljna je kategorija našega djelovanja i življenja. Ne bi bilo nikakve komunikacije ni razvoja kulture kada ne bi postojala kao osnovna manira života vjera u ono što drugi pričaju i rade. Naša je težnja da se ta svakodnevna vjera pretvori u znanje. Onda smo kao sigurniji. Tako, ako nekoga želimo uvjeriti da se voda sastoji od dvije molekule vodika i jedne molekule kisika, to mu se može laboratorijskim pokusom dokazati. U tom je slučaju naravna vjera ravna i istovjetna sa znanjem. Ili: nitko ne može vidjeti električnitet. Ali svima su dobro poznati rezultati električnosti u toplini, u svjetlosti ili u smrtonosnu udaru! Od rezultata i posljedica zaključujemo na činjenicu električne struje. Slično i s olujnim vjetrom: nitko ga ne vidi, ali vidi njegove posljedice u odnošenju krova s kuće ili kape s glave. Prinuđeni smo vjerovati da postoji nešto do čega ne možemo doći svojim očima, nego tek po posljedicama. Znanstvenici nam kažu da svjetlost preblijesne 300.000 km na sekundu. Mi im to vjerujemo. Mi vjerujemo našim roditeljima da je naš stariji brat ili sestra doista naš brat ili sestra, ili da su nam naši roditelji pravi roditelji. Vjerujemo na temelju njihova ugleda i dokaza njihove svakodnevne ljubavi. To je sve naravna vjera, dnevno povjerenje u riječi drugih i stečeno znanje o stvarnosti izvan nas samih.

Što znači "vjerujem" katoličkom vjerom? - Vjera u nadnaravnom pogledu jest prihvaćanje istina na temelju Božjega ugleda ili auktoriteta. Bog se u povijesti objavljivao više puta i na više načina. A vrhunac javne i službene objave jest u "posljednje dane" kada progovori nama "u Sinu" (Heb 1,1-2). Vjerujemo da je Isus bezgrješno začet od bezgrješne Djevice Marije, da je on jedini Mesija, Božji pomazanik, Spasitelj svijeta, da je kao 30-godišnjak okupio oko sebe Apostole, koji su ga pratili, doživlja-

¹ Vidi opširnije, R. P., *Kratak Komentar Apostolskog vjerovanja*. Za upotrebu katehetama. Izišlo ciklostilom u povodu 100. obljetnice obnove crkvene hijerarhije u BiH, Sarajevo, 1981., str. 3-11, sastavljeno prema više autora, posebno J. RA-TZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, Zagreb, ²1972. (do sada izišlo na hrvatskom 6. izdanje, 2007.) i W. BARCLAY, *The Plan Man Looks at the Apostles' Creed*, Glasgow, 1967.

vali, kasnije svjedočili i propovijedali njegov nauk, a neki su od Apostola, Matej i Ivan, i opisali Isusove zgrade, znamenja, parabole, smrt i uskrsnuće. I to nam prenijeli u Evanđeljima. Vjerujemo da je Crkva preuzela ta Evanđelja kao Božju obvezatnu objavu, Sveto Pismo. Vjerujemo da je između Apostola Isus uzeo jednoga, Šimuna Petra, i postavio ga vidljivom glavom svojoj Crkvi, da on ima ovjerovljenu učiteljsku vlast neprevarljivosti i prvenstvo uprave u cijeloj Isusovoj zajednici. To sve prihvaćamo katoličkom vjerom, na temelju Božjega auktoriteta. I na temelju auktoriteta Katoličke Crkve.

Vjera ovdje uključuje naš um, ali ga i nadilazi. Mi umom pristajemo uz nešto ili uz nekoga. Ali nije dostatno da pristajemo samo umom, razumom, mi to trebamo prihvatiti i slobodnom opredelobom. Kršćanstvo obuhvaća i svu razumnu moć i svu našu slobodnu volju. Naša je katolička vjera slobodno poštovanje i razumno služenje Bogu. U tom smislu možemo reći da vjera obuhvaća slobodu srca, razum mozga i govor jezika, tj. sav život, dušu i tijelo! Mi s Bogom možemo komunicirati samo putem vjere.

Bog nam je radi našega vremenitog i vječnog dobra dao zapovijedi. Ne vidimo svakoj zapovijedi odmah svega dosega, obrazloženja i smisla. I bunimo se, osobito mladi: zašto je Bog nešto dao, pa zabranio? Morali bismo prihvatiti Božju zapovijed vjerujući Bogu radi posljedica: ako se ne držimo Božjih prava i pravila, skrenemo s puta, a nerijetko i sa zdrave pameti! I kada tako idemo ukrivo, sami smo krivi!

Sveto Pismo o Božjoj opstojnosti. Sveti pisac ne dokazuje Božje egzistencije znanstvenim metodama. Za njega je Bog nazočnije biće u svijetu nego što je on sam sebi, ili sva njegova kućna obitelj. Boga se ne dokazuje, nego ga se prihvaća i prema njemu izražava sve ljudsko i religiozno strahopoštovanje. Kada u Ps 53,2 čitamo: "Bezumnik reče u srcu: 'Nema Boga!' Pokvareni rade gadosti; nitko da čini dobro", onda pisac ne misli na pravoga luđaka, nego na čovjeka koji se namjerno pravi glupim, koji se ne želi služiti zdravim razumom, koji je u srcu pokvaren i vani čini gadosti kao da nema nikakva razumna zakona i moralne odgovornosti. Slično govori i sv. Pavao: "Otkriva se doista s neba gnjev Božji na svaku bezbožnost i nepravednost ljudi koji istinu sputavaju nepravednošću. Jer što se o Bogu može spoznati, očito im je: Bog im očitova. Uistinu, ono nevidljivo njegovo, vječna njegova moć i božanstvo, onamo od stvaranja svijeta, umom se po djelima razabire tako da nemaju isprike" (Rim 1,18-20). Tako Pavao govori o poganima koji su svoj ljudski razum i moralnu savjest iskvarili hotimičnim bezakonjem, svojevoljnim grijesima i opaćinama. Zbog svoje nečistoće srca ne vide i ne žele priznati živoga Boga. Blago čistima srce, oni će Boga gledati (Mt 5,8). Gledati srcem, ne okom! Jer i srce ima svoju svjetlost i svoju vidnu zjenicu.

Razumski dokazi za Božju opstojnost. U teodiceji smo u filozofskom tečaju učili desetak takvih dokaza: ontološki, ideološki, kozmološki (uzročnosti, gibanja, svršnosti - nomološki, teleološki), antropološki (psihološki, moralni, etnološki). Ovdje kratko navodimo samo dva-tri poznatija i možda najuvjerljivija:

Iz reda u svijetu: U svoj stvarnosti postoji općenit, vrlo složen i stalan uređaj ili poredak. Stalan i općenit koji traje milijunima godina: biljke izdišu kisik, ljudi ga i životinje udišu, i obratno: ljudi i životinje izdišu ugljični dioksid, a biljke ga udišu. Svaka životinja gradi gnijezdo radi svojih mladih, a nijedna ne gradi radi stanovanja - zimovanja ili ljetovanja. Složenost se očituje u tome što tisućljećima najveći umovi svijeta istražuju prirodne zakone: fizike, kemije, biologije, astronomije - gravitaciju, elektromagnetsko polje, zvjezdane sustave, pa se ničemu ne može stati u kraj. Divimo se umovima koji su izradili svemirski brod na kojem je radilo oko 350.000 stručnjaka i radnika! A koliko se više moramo diviti Umu koji je napravio ovaj svemirski brod koji se zove Zemlja, koja je opskrbljena savršenim uređajima, laboratorijima, zrakom, hranom, pićem, s oko 7 milijardi putnika, zaštićenih od žege i leda. I putuje svemirom obrćući se oko svoje osi i okrećući se oko Sunca i godišnje obiđe gotovo milijardu kilometara. A mi uvjereni da sve nepomično stoji kao Velež planina.

Iz činjenice života. Vidimo oko sebe živa bića, kao što smo i sami. Imaju sposobnost usklađene samopokretnosti te savršeno samosvršno djelovanje. Promatrajući život, u oči nam upadaju tri činjenice: Prva, bitna je razlika između živih bića i neživih stvari. Druga, živo biće nastaje samo iz živoga. Treće, život je nastao na zemlji. Čovjek nije gospodar života! Kada bi to bio, onda bi sam određivao kada će se roditi i kada će umrijeti.

Dokaz iz ljudske savjesti. Pojava ljudske savjesti zahtijeva svoga tvorca. Svi ljudi smatraju ljudsku savjest glavnim mjerilom ljudskoga dostojanstva, časti. A svi ljudi, od najprimitivnijih do najcivilizira-

njih, slažu se u tome da postoje osnovna načela moralne dužnosti koja su neovisna o hiru pojedinca, nego su usađena i usklađena kao opće norme i obveze. Savjest se u svakom čovjeku nepodmitljivo javlja i nalaže svoje pravilo: Dobro čini, zla se kloni! I to se javlja bezuvjetno, neovisno o našem htijenju, kao kategorički imperativ. Izvorna načela: ne ubij pravedna, ne kradi tuđe, ne laži - svakomu su jasna. Ali ona izvedena ili drugotna, nisu uvijek i svugdje otprve uočljiva. Stoga je razumljivo da postoji velika razlika u savjesti odgojena sveca i ogrezla zlikovca. Ljude vrjednujemo po moralnim činima, a ne po njihovu bogatstvu, uspjehu i slavi. Makar svi naši čini bili jednako fizički izvedivi i u tom nam trenutku donosili određen dobitak i slast, ipak su po našoj vlastitoj savjesti neki nedostojni, neprimjereni i nedopustivi ljudskom dostojanstvu. To znači da kategorična obveza označuje našu podložnost naravnom moralnom zakonu ugrađenu u nas same, mimo naše volje.

Ako kategorička zapovijed savjesti nije podložna nama, niti je podložna društvu, normalno zaključujemo da je podložna i utemeljena na Drugome ili Apsolutnome, kojega zovemo Bogom. Sve ovo pripisati samo slijepoj Prirodi - mogu samo slijepi! Moralni zakon koji je usađen u sve ljude, sastavljen od istih načela, zahtijeva jednoga Zakonodavca izvan nas i našega društva i povijesti. Taj Zakonodavac obvezuje zakonom svu našu volju, ali ostavlja činima svu našu slobodu. Zato smo odgovorni! Svaki zakonodavac ima zaštitu svoga zakona, pa tako i naša savjest ima svoj primarni prirodni ovoj stida kao i posljedice u pohvali ili u grižnji, i pogotovo u konačnu sudu na nebu.

Što znači "vjerujem" u Boga Oca svemogućega? U našem ljudskom govoru postoje dva smisla očinstva. Jedno je očinstvo samo fizičko: kada je netko odgovoran za fizičko začecje i rođenje djeteta, a ne preuzima odgovornosti daljnjega odgoja i razvoja djeteta. Drugo je očinstvo odgojno, duhovno, kada otac preuzima svu brigu i ljubav za svoju djecu. U povijesti je uvijek bilo religija i filozofija koje su naučavale da je Bog ljudima otac u oba smisla, sve preko roditelja, razumije se. Najveće Kristovo otkriće i objava jest - naš Otac nebeski. Budite "sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima, i da kiša pada pravednicima i nepravednicima" (Mt 5,45). Bog je darovatelj svega. On je oprostitelj naših grijeha, on je naš tražitelj. Bog se ukazuje kao osobna ljubav a ne samo kao pravni zakon. Strahota je grijeha u tome da se ne vrijeđa samo zakon nego i osobna ljubav. Kada se zakon povrijedi, snose se određene posljedice. Ali kada se povrijedi Božanska osoba, uvrjeda je beskrajna, jer je ljubav beskrajna. Stoga beskrajna uvrjeda traži beskrajna oprostitelja. Vrijeđanjem se kidaju odnosi, a oproštenjem se uspostavljaju. Konačno, naša je ljudska ljubav nemoćna, a Božja je svemoćna, jer je on moćan i smrt pretvoriti u život! Bog nikada ne mijenja svoga načela da zlo bude dobro, a dobro zlo, ali on je svemoćan učiniti da iz nekoga pripuštena zla izvede za nas mnogo više dobra. Katekizam preuzima blistavu misao sv. Augustina: "Budući da je savršeno dobar, svemogući Bog (...) ne bi nikada pustio da u njegovim djelima postoji ikakvo zlo kad ne bi bio dovoljno moćan i dobar da iz samog zla izvuče dobro".²

Završimo i mi s Katekizmom koji počesto navodi sv. Augustina: "Neka ti Vjerovanje bude kao ogledalo. Ogledaj se u njemu: da vidiš vjeruješ li sve što priznaješ da vjeruješ. I sa svoje vjere raduj se svaki dan".³

Božić je vrijeme duboke vjere u božanska otajstva i duboke radosti zbog Božje stvarnosti.

+ Ratko Perić, biskup

² KKC, br. 311; S. AUGUSTINUS, *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3, 11: "Neque enim Deus omnipotens (...) cum summe bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus Suis nisi usque adeo esset omnipotens et bonus ut bene faceret et de malo."

³ KKC, br. 1064; S. AUGUSTINUS, *Sermo* 58, 11, 13: *Patrologia Latina* 38, 399: "Sit tamquam speculum tibi Symbolum tuum. Ibi te vide, si credis omnia quae te credere confiteris, et gaude quotidie in fide tua."

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE BENEDIKTA XVI. ZA SVJETSKI MISIJSKI DAN 2012.

"POZVANI OKO SEBE ŠIRITI SVJETLO RIJEČI ISTINE"¹

Draga braćo i sestre!

Proslava Svjetskoga misijskog dana ove godine ima sasvim posebno značenje. Pedeseta obljetnica koncilskoga dekreta *Ad gentes*, otvorenje *Godine vjere* i Biskupske sinode na temu nova evangelizacija pridonose tome da se ponovno potvrdi spremnost Crkve s većom se hrabrošću i žarom zauzeti u *missio ad gentes* - u poslanju narodima da poruka evanđelja dopre i do najudaljenijih krajeva svijeta.

Drugi vatikanski koncil, na kojem su sudjelovali katolički biskupi iz svih krajeva svijeta, bio je jasan znak univerzalnosti Crkve, jer se na njemu po prvi put okupio tako veliki broj koncilskih otaca iz Azije, Afrike, Latinske Amerike i Oceanije. Bilo je među njima biskupa misionara i domaćih biskupa, pastira zajednica rasutih među nekršćanskim pučanstvom, koji su na Koncilu predstavili sliku Crkve prisutne na svim kontinentima i približili složene stvarnosti tadašnjega takozvanog "Trećeg svijeta". Obogaćeni iskustvom pastoralnoga djelovanja u mladim Crkvama i u Crkvama u nastajanju, nošeni poletom za širenjem Božjega kraljevstva oni su značajno pridonijeli ponovnom potvrđivanju nužnosti i urgentnosti evangelizacije *ad gentes* i samim tim stvarljanju misijske naravi Crkve u središte ekleziologije.

Misionarska ekleziologija

Taj pogled nije ni danas iščeznuo, štoviše doživio je plodno teološko i pastoralno promišljanje i, istodobno, predstavlja se s obnovljenom nuž-

nošću jer se povećao broj onih koji još uvijek ne poznaju Krista: "Golem broj ljudi još uvijek čeka Krista", govorio je blaženi Ivan Pavao II. u enciklici *Redemptoris missio* o trajnoj vrijednosti misijske naredbe, te dodao: "Ne možemo ostati mirni promatrajući na milijune svoje braće i sestara koji su također otkupljeni Kristovom krvlju, koji žive ne znajući za Božju ljubav".² I ja sâm sam, prilikom proglašenja Godine vjere, napisao da Krist "danas kao i nekoć - šalje nas po putovima svijeta da naviještamo njegovo evanđelje svim narodima na zemlji".³ To naviještanje, kako je govorio također sluga Božji Pavao VI. u apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi*, "nije nešto neobvezatno: po naredbi Gospodina Isusa to je njezina dužnost da bi ljudi mogli vjerovati i da bi se spasili. Da, ta poruka je neophodna. Ona je jedinstvena. Nemoguće ju je nečim drugim nadomjestiti".⁴ Trebamo se stoga vratiti istom onom apostolskom poletu što je resio prve kršćanske zajednice koje su, premda male i nezaštićene, bile kadre, naviještanjem i svjedočenjem, širiti evanđelje u čitavom tada poznatom svijetu.

Ne čudi zato što su Drugi vatikanski koncil i kasnije crkveno učiteljstvo na poseban način insistirali na misijskom poslanju koje je Krist povjerio svojim učenicima i koje mora biti zadaća čitava Božjega naroda: svećenika, đakona, redovnika, redovnica, laika. Zadaća naviještanja evanđelja u svim dijelovima svijeta u prvom redu pripada biskupima, koji su izravno odgovorni za evangelizaciju u svijetu, bilo kao članovi Biskupskoga zbora, bilo kao pastiri krajevnih Crkava.

¹ Apostolsko pismo *Porta fidei*, 6.

² *Redemptoris missio*, 86.

³ *Porta fidei*, 7.

⁴ *Evangelii nuntiandi*, 5.

Oni su, naime, "posvećeni ne samo za neku biskupiju nego za spasenje svega svijeta",⁵ "glasnici vjere koji će dovesti nove učenike Kristu"⁶ i čine "vidljivim misijski duh i žar Božjega narod, tako da cijela biskupija postaje misionarskom".⁷

Prioritet evangeliziranja

Poslanje naviještanja evanđelja ne iscrpljuje se stoga, za jednoga pastira, u pozornosti prema dijelu Božjega naroda povjerena njegovoj pastoralnoj brizi, niti u slanju ponekoga svećenika, laika ili laikinje *fidei donum*. Ono mora zahvaćati cjelokupno djelovanje krajevine Crkve, sva njezina područja, riječju, čitavo njezino biće i djelovanje. Drugi vatikanski koncil na to je jasno ukazao a kasnije učiteljstvo to je snažno potvrdilo. To zahtijeva stalno prilagođavanje načinâ života, pastoralnih planova i biskupijske organizacije toj temeljnoj dimenziji crkvenosti, osobito u našem svijetu izloženom stalnim promjenama. To vrijedi također za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života, kao i za crkvene pokrete: sve sastavnice velikoga mozaika Crkve moraju se osjetiti snažno pozvanima od Gospodina naviještati evanđelje, da bi se Krista naviještalo posvuda. Mi pastiri, redovnici, redovnice i svi koji u Krista vjeruju, moramo ići stopama apostola Pavla, koji, "sužanj Krista Isusa za vas pogane" (Ef 3,1), radio je, trpio i borio se da evanđelje donese među pogane (usp. Kol 1,24-29), ne štedeći snage, vremena i sredstva da pomogne drugima da upoznaju Kristovu poruku.

I danas misija *ad gentes* mora biti stalni obzor i paradigma svakog crkvenog djelovanja, jer ono što Crkvu čini prepoznatljivom jest vjera u Božje otajstvo, koje se objavilo u Kristu da nama donese spasenje, i poslanje da njega svjedoči i naviješta svijetu, sve do njegova ponovnog dolaska u slavi. Poput svetoga Pavla moramo biti pozorni prema onima koji su daleko od Crkve, prema onima koji ne poznaju Krista i nisu iskusili Božje očinstvo, sa sviješću da "suradnja se danas proširuje na nove oblike koji uključuju ne samo ekonomsku pomoć nego i izravno sudjelovanje u evangelizaciji".⁸ Proslava Godine vjere i Biskupske sinode o novoj

evangelizaciji bit će zgodne i korisne prigode za ponovno pokretanje misionarske suradnje, poglavito u ovom drugom pogledu.

Vjera i navještaj

Silna želja da naviještamo Krista potiče nas da zavirimo u povijest da bismo ondje otkrili probleme, težnje i nade čovječanstva, koje Krist mora ozdraviti, očistiti i ispuniti svojom prisutnošću. Njegova je poruka, naime, trajno aktualna, utkana je u samo središte povijesti i kadra je dati odgovor na najdublje nemire svakoga čovjeka. Zbog toga Crkva, u svim svojim sastavnicama, mora biti svjesna da "beskrajni obzori crkvenog poslanja i složenost sadašnje situacije danas traže obnovljene načine da bi mogli priopćavati učinkovito Riječ Božju".⁹ To zahtijeva, prije svega, novo prijanjanje osoba i zajednica vjerom uz Evanđelje Isusa Krista, "u času duboke promjene kao što je ova kroz koju prolazi čovječanstvo".¹⁰

Jedna od prepreka zanosu evangelizacije, naime, jest kriza vjere, ne samo u zapadnome svijetu, već u velikom dijelu svijeta, koji ipak i dalje žeda za Bogom i mora biti pozvan i doveden za stol kruha života i vode žive, poput Samarijanke koja dolazi na Jakovljevi zdenac i razgovara s Isusom. Kao što pripovijeda evanđelist Ivan, zgoda s tom ženom posebno je značajna (usp. Iv 4,1-30): ona susreće Isusa, koji od nje traži piti, ali joj zatim govori o novoj vodi, koja može zauvijek ugasiti žeđ. Žena na početku ne razumije, ostaje na materijalnoj razini, ali je Gospodin polako vodi do vjere koja je navodi da prepozna u njemu Mesiju. I u vezi s tim sv. Augustin kaže: "pošto je prihvatila u srcu Krista Gospodina, što je drugo mogla učiniti [ta žena] već ostaviti svoju amforu i pohitati da navijesti Radosnu vijest?".¹¹ Susret s Kristom kao živom osobom koja gasi žeđ srca naprosto mora dovesti do želje da s drugima podijelimo radost te prisutnosti i da im pomognemo upoznati Krista da bi i oni sami iskusili tu radost. Treba s obnovljenim oduševljenjem širiti vjeru da bismo promicali novu evangelizaciju zajednica i zemalja najstarije kršćanske tradicije, koji gube vezu s Bogom, tako da ponovno otkriju radost

⁵ *Redemptoris missio*, 63.

⁶ *Ad gentes*, 20.

⁷ *Isto*, 38.

⁸ *Redemptoris missio*, 82.

⁹ BENEDIKT XVI., Posinod. apost. pobudnica *Verbum Domini*, 97.

¹⁰ *Porta fidei*, 8.

vjerovanja. Briga za evangelizaciju ne smije nikada ostati na marginama crkvenog djelovanja i kršćaninova osobnog života, već ga mora snažno karakterizirati, sa sviješću da smo u isti mah i oni kojima je evanđelje namijenjeno i oni koji su pozvani evanđelje širiti. Središte navještaja ostaje uvijek isto: kerigma Krista umrloga i uskrsloga za spas svijeta, kerigma Božje apsolutne i potpune ljubavi prema svakom muškarcu i svakoj ženi, ljubavi koja ima svoj vrhunac u slanju vječnoga i jedinorođenog Sina, Gospodina Isusa, koji se nije sustezao preuzeti na sebe siromaštvo naše ljudske naravi, već ju je ljubio i otkupio, prinijevši samo-ga sebe na križu, od grijeha i smrti.

Vjera u Boga, u tome naumu ljubavi što ga je Krist ostvario, je prije svega dar i otajstvo koje treba prihvatiti u srcu i životu i za kojeg treba uvijek zahvaljivati Gospodinu. Ali vjera je dar koji nam je dan zato da ga dijelimo s drugima; to je talent kojeg smo primili zato da može donijeti ploda; to je svjetlo koje ne smije ostati skriveno, već mora svijetliti čitavoj kući. To je najvažniji dar koji nam je dan u našem životu i kojeg mi ne smijemo zadržati samo za sebe.

Navještaj postaje ljubav

"Jao meni ako evanđelja ne navješćujem", govorio je apostol Pavao (1 Kor 9,16). Te riječi snažno odzvanjaju za svakoga kršćanina i za svaku kršćansku zajednicu na svim kontinentima. I za Crkve na misijskim područjima, a to su uglavnom mlađe, tek nedavno osnovane Crkve, misionarstvo je postalo jedna prirodna dimenzija, premda one same još uvijek trebaju misionare. Mnogi

svećenici, redovnici i redovnice, iz svih krajeva svijeta, brojni laici pa čak i cijele obitelji napuštaju svoje zemlje, svoje mjesne zajednice i odlaze u ostale Crkve da svjedoče i navješćaju Kristovo ime, u kojem čovječanstvo nalazi spasenje. Riječ je o izrazu dubokog zajedništva, dijeljenja i ljubavi među Crkvama, da bi svaki čovjek mogao, prvi put ili pak ponovno, čuti navještaj koji ozdravlja i pristupiti sakramentima, izvoru pravoga života.

Zajedno s tim uzvišenim znakom vjere pretočene u ljubav, podsjećam i zahvaljujem Papinskim misijskim djelima, koja predstavljaju oruđa za suradnju u općoj misiji Crkve u svijetu. Zahvaljujući njihovu djelovanju navještaj evanđelja se pretvara također u pomoć bližnjemu, pravednost prema najsiromašnijima, mogućnost pružanja izobrazbe u najudaljenijim selima, liječničku pomoć u dalekim krajevima, oslobađanje od bijede, vraćanje prava obespravljenima, potporu razvoju naroda, prevladavanje etničkih podjela, poštivanje prema životu u svim životnim dobima.

Draga braćo i sestre, zazivam nad djelo evangelizacije *ad gentes*, i na osobit način na njegove radnike, izlijevanje Duha Svetoga, da im Božja milost pomogne odlučnije kročiti u povijesti svijeta. Zajedno s blaženim Johnom Henryjem Newmanom želim moliti: "Prati, Gospodine, svoje misionare u krajevima koje treba evangelizirati, stavi im prave riječi u usta, daj da njihov trud urodi plodom". Neka Djevica Marija, Majka Crkve i Zvijezda evangelizacije, prati sve misionare evanđelja.

Vatikan, 6. siječnja 2012., na svetkovinu Božjega javljanja

Papa Benedikt XVI.

¹¹ SV. AUGUSTIN, *Homilija*, 15, 30.

APOSTOLSKO PUTOVANJE U LIBANON

Papin susret s članovima Vlade, institucija Republike,
diplomatskim zborom, vjerskim čelnicima i predstavnicima svijeta kulture

GOVOR PAPE BENEDIKTA XVI.

Predsjednička palača, Baabda

Subota, 15. rujna 2012.

Gospodine Predsjedniče Republike,
dame i gospodo predstavnici parlamentarnih,
upravnih, institucionalnih i političkih vlasti Liba-
nona,

dame i gospodo šefovi diplomatskih misija,
vaša blaženstva, vjerski čelnici, draga braćo u
episkopatu,
dame, gospodo, dragi prijatelji!

Mir vam svoj dajem (Iv 14,27)! S ovim riječima Krista Isusa želim vas pozdraviti i zahvaliti za vašu dobrodošlicu i vašu prisutnost. Zahvaljujem Vam, gospodine Predsjedniče, ne samo za Vaše srdačne riječi, nego i jer ste dozvolili ovaj susret. Zajedno s Vama, upravo sam posadio libanonski cedar, simbol vaše lijepe zemlje. Vidjevši ovu mladicu i misleći na brigu koja će biti potrebna da se učvrsti i raširi svoje veličanstvene grane, mislio sam na vašu zemlju i na njezinu sudbinu, na Libanonce i na njihove nade, na sve ljude ove regije svijeta, koja, čini se, prolazi kroz porođajne boli bez kraja. Molio sam Boga da vas blagoslovi, da blagoslovi Libanon i da blagoslovi sve stanovnike ove regije, koja je vidjela rođenje velikih religija i plemenitih kultura. Zašto je Bog izabrao ovu regiju? Zašto ona živi u previranjima? Bog ju je izabrao, čini mi se, da bude uzorom, da svjedoči pred čitavim svijetom mogućnost koju čovjek ima da konkretno živi svoju čežnju za mirom i pomirenjem! Ta je težnja uvijek upisana u Božji plan, koji se utisnuo u čovjekovo srce. Stoga bih vam htio govoriti o miru, jer Isus reče: Mir vam svoj dajem.

Bogatstvo je zemlje, iznad svega, u ljudima koji u njoj žive. Od svakoga od njih, i od svih zajedno, zavisi njezina budućnost, i sposobnost angažiranja za mir. Takav je angažman moguć samo u društvu koje je jedinstveno. Međutim, jedinstvenost nije uniformnost. Društvena je kohezija osigurana stalnim poštovanjem svake osobe i odgovornim sudjelovanjem svih prema svojim sposobnostima, angažirajući ono što je najbolje u njima. Da bi se osigurala dinamičnost potrebna za izgradnju i učvršćenje mira, potrebno je neumorno se vraćati na osnove naše ljudskosti. Dostojanstvo čovjeka neodvojivo je od svetosti života, kao Stvoriteljeva dara. U Božjemu planu, svaka je osoba jedinstvena i nezamjenjiva. Osoba dolazi na svijet u obitelji, koja je prvo mjesto humanizacije, i iznad svega, prva odgojiteljica mira. Za izgradnju mira, naša se pozornost treba usmjeriti prema obitelji, kako bi se olakšala njezina zadaća, te kako bi se poduprla, a time i promicala cjelokupna kultura života. Učinkovitost angažmana za mir ovisi o konceptu koji svijet ima o ljudskome životu. Ako želimo mir, branimo život! Ova logika odbacuje ne samo rat i terorističke čine, nego i svaki napad na život ljudskoga bića, stvorenja kojega je Bog želio. Ravnodušnost ili poricanje onoga što čini istinsku čovjekovu narav, sprječava poštovanje *gramatike* naravnoga zakona koja je upisana u čovjekovo srce (usp. Poruku za Svjetski dan mira 2007.). Veličina i *raison d'être* /razlog opstojnosti/ svake osobe nalazi se samo u Bogu. Stoga, bezuvjetno priznavanje dostojanstva sva-

ke ljudske osobe, svakoga od nas, i svetosti života podrazumijevaju odgovornost svih pred Bogom. Moramo udružiti svoje napore za razvoj zdrave antropologije, koja uključuje jedinstvo osobe. Bez nje nije moguća izgradnja istinskoga mira.

Iako su vidljiviji u zemljama koje poznaju oružane sukobe - ratove pune taština i strahota - napadi na integritet i živote pojedinaca također postoje i u drugim zemljama. Nezaposlenost, siromaštvo, korupcija, različite ovisnosti, izrabljivanje, različiti oblici trgovine i terorizam, uzrokuju, s neprihvatljivom patnjom svojih žrtava, osiromašenje ljudskoga potencijala. Ekonomska i financijska logika neprestano žele nametnuti svoj jaram i postaviti "imati" iznad "biti". Međutim, gubitak svakoga ljudskog života, gubitak je za cijelo čovječanstvo. Ono je velika obitelj u kojoj smo svi odgovorni. Određene ideologije, dovodeći u pitanje izravno ili neizravno, ili čak pred zakonom, neotuđivu vrijednost svake osobe i prirodnu osnovu obitelji, potkopavaju temelje društva. Moramo biti svjesni ovih napada na građevinu i harmoniju *zajedničkoga života*. Samo učinkovita solidarnost djeluje kao protuotrov svemu tomu. Solidarnost koja odbacuje sve što ometa poštovanje svakoga ljudskog bića, solidarnost koja podupire politike i inicijative koje djeluju na ujedinjenju ljudi na častan i pošten način. Lijepo je vidjeti primjere suradnje i pravoga dijaloga koji izgrađuju nove načine suživota. Bolja kvaliteta života i integralan razvoj nisu mogući bez podjele bogatstva i nadležnosti, poštujući identitet svih. Međutim, ovaj način prijateljskoga, vedroga i dinamičnog života, nemoguć je bez povjerenja u drugoga, tko god on bio. U današnjici, kulturalne, društvene i vjerske razlike trebale bi voditi prema življenju nove vrste bratstva, gdje je ono što nas zaista ujedinjuje zajednički osjećaj za veličinu svake osobe, te dar koji je ona prema samoj sebi, prema drugima i prema čovječanstvu. Tu leži put prema miru! To je angažman koji se traži od nas! To je smjer koji treba voditi političke i ekonomske odluke na svakom stupnju i na globalnoj razini!

Kako bi se dolazećim generacijama otvorila budućnost mira, prva je zadaća odgajati za mir, za izgradnju kulture mira. Odgajanje, u obitelji ili u školi, mora biti prije svega odgajanje u duhovnim vrijednostima koje prijenosu znanja i tradicija kulture daju njihov smisao i njihovu snagu. Ljudski duh ima urođen smisao za lijepim, do-

brim i istinitim. To je božanski pečat, Božji znak u njemu! Iz ove sveopće težnje proizlazi čvrst i pravedan moralni koncept, koji uvijek stavlja u središte osobu. Međutim, čovjek se samo u slobodi može okrenuti prema dobru, jer "dostojanstvo čovjeka zahtijeva, dakle, da radi po svjesnom i slobodnom izboru, to jest potaknut i vođen osobnim uvjerenjem a ne po unutarnjem slijepom nagonu ili po čisto vanjskom pritisku".¹ Zadaća je obrazovanja pratiti dozrijevanje sposobnosti donošenja slobodnih i ispravnih odluka, koje mogu ići i suprotno od rasprostranjenih mišljenja, pomodarstva, političkih i vjerskih ideologija. To je cijena uspostave kulture mira! Očito je da se mora odbaciti verbalno ili fizičko nasilje. Ono je uvijek napad na ljudsko dostojanstvo, i počinitelja, kao i žrtve. Nadalje, vrjednovanje mirotvorstva i njegova utjecaja na opće dobro, također stvara zanimanje za mir. Kako povijest svjedoči, takve geste mira imaju značajnu ulogu u društvu, nacionalnom i međunarodnom životu. Odgajanje za mir formirat će velikodušne i čestite muškarce i žene, susretljive prema svima, osobito prema najosjetljivijima. Misli o miru, riječi mira i geste mira stvaraju atmosferu poštovanja, iskrenosti i srdačnosti, gdje se krivnje i uvrjede mogu istinski priznati, kako bi se zajedno napredovalo prema pomirenju. Neka državnici i vjerski čelnici razmatraju o tome!

Moramo biti posve svjesni da zlo nije neka bezimena sila koja djeluje u svijetu na neosoban ili determinističan način. Zlo, davao, djeluje po ljudskoj slobodi, po uporabi naše slobode. On traži saveznika, čovjeka. Zlu je on potreban kako bi djelovao. I tako, prekršivši prvu zapovijed, ljubav prema Bogu, nastavlja izopačavati drugu, ljubav prema bližnjemu. S njime, ljubav prema bližnjemu nestaje, u korist laži i zavisti, mržnje i smrti. Ali moguće je ne dopustiti da nas zlo pobijedi, nego dobrim svladavati zlo (usp. Rim 12,21). To je obraćenje srca na koje smo pozvani. Bez njega, sva željkovana ljudska "oslobođenja" razočaravaju, jer se ona kreću u prostoru umanjenu ograničenošću ljudskoga duha, njegovom grubošću, netolerantnošću, pristranošću, željom za osvetom i nagonom za smrću. Potrebna je duboka preobrazba uma i srca da bi se vratila stanovita pronicljivost i stanovita nepristranost, i duboki osjećaj za pravdu i opće dobro. Novi i slobodniji pogled omogućit će analizu i dovesti u pitanje

¹ *Gaudium et spes*, 17.

ljudske sustave koji vode u slijepe ulice, kako bi se unapredovalo uzimajući u obzir prošlost, da se ne bi ponovila sa svojim poražavajućim posljedicama. Ova promjena koja se traži uzbudljiva je, jer otvara mogućnosti priziva na nebrojene resurse koji nastanjuju srca tolikih muškaraca i žena željnih živjeti u miru i spremnih angažirati se za mir. Ovo je sada posebno zahtjevno: to znači reći ne osveti, priznati svoje krivnje, prihvatiti isprike bez traženja, i, konačno, oprostiti. Jer samo praštanje, dano i primljeno, polaže trajne temelje za pomirbu i mir među svima (usp. Rim 12,16b.18).

Tek se tada može povećati dobra sloga između kultura i religija, uzajamno uvažavanje bez podilaženja i poštovanje prava svih. U Libanonu kršćanstvo i islam nastanjuju isti prostor već stoljećima. Nije rijetkost vidjeti dvije religije u istoj obitelji. Ako je to moguće u istoj obitelji, zašto ne bi bilo moguće na razini društva u cjelini? Posebnost Srednjega Istoka nalazi se u svjetovnoj mješavini različitih sastavnica. Zasigurno, one su se, nažalost, i sukobljavale. Pluralističko društvo postoji samo zbog uzajamna poštovanja, želje za poznavanjem drugoga i trajnoga dijaloga. Ovaj dijalog među ljudima moguć je samo kada su svjesni postojanja vrijednosti zajedničkih svim velikim kulturama, jer su ukorijenjene u narav ljudske osobe. Te su vrijednosti poput podloge, koja izražava autentične i karakteristične osobine čovjeka. One pripadaju pravima svih ljudskih bića. Potvrđujući njihovo postojanje, različite religije čine presudno uvjerljiv doprinos. Ne zaboravimo da je vjerska sloboda temeljno pravo, o kojemu ovise mnoga druga. Slobodno živjeti i ispovijedati svoju vjeru, ne dovodeći u opasnost svoj život i slobodu, treba biti omogućeno svakomu. Gubi-

tak ili slabljenje ove slobode, lišava osobu svetoga prava na cjelovit život na duhovnome planu. Samoproglashena tolerancija ne uklanja diskriminacije, ponekada je čak pojačava. Bez otvorenosti za nadilazno (transcendentno), što omogućuje naći odgovore na pitanja iz svoga srca o smislu života i moralnom načinu življenja, čovjek postaje nesposoban pravedno djelovati i angažirati se za mir. Vjerska sloboda ima društvenu i političku dimenziju, nužnu za mir! Ona promiče suživot i skladno življenje zajedničkim angažmanom u službi plemenitih stvari i potragom za istinom koja se ne nameće nasiljem nego "snagom svoje vlastite istine",² Istine koja je u Bogu. Proživljena vjera neizbježno vodi prema ljubavi. Autentična vjera ne može voditi u smrt. Mirotvorac je ponizan i pravedan. Vjernici, dakle, danas imaju bitnu ulogu svjedočenja mira koji dolazi od Boga, i koji je dar svima u osobnom, obiteljskom, društvenom, političkom i ekonomskom životu (usp. Mt 5,9; Heb 12,14). Nedjelovanje dobrih ljudi ne smije dopustiti zlu da likuje. Još je gore ne činiti ništa.

Ovih nekoliko misli o miru, društvu, dostojanstvu osobe, o vrijednostima obitelji i života, o dijalogu i solidarnosti ne smiju ostati samo izgovoreni ideali. Njih se može i treba živjeti. Nalazimo se u Libanonu, i upravo ovdje ih treba živjeti. Libanon je pozvan, sada više nego ikada, biti primjerom. Stoga, političari, diplomati, vjerske osobe, muškarci i žene svijeta kulture, ja vas pozivam da hrabro svjedočite u svojoj sredini, u vrijeme i u nevrijeme, da Bog želi mir, da nam Bog povjerava mir. Mir vam svoj dajem (Iv 14,27), govori nam Krist! Bog vas blagoslovio! Hvala!

(S francuskoga preveo M. Glibić)

² *Dignitatis humanae*, 1.

SVAKODNEVNA I PROTOKOLARNA OBVEZA NOŠENJA SVEĆENIČKOG ODIJELA

Donosimo dva Papina pisma u hrvatskom prijevodu. Prvo je Pismo Državnoga tajništva, broj protokola 193.930/P, "po časnom nalogu" upućeno pročelnicima dikasterija, sudova i ureda Svete Stolice i Rimskoga vikarijata u listopadu ove godine. U njemu se Državni tajnik kardinal Tarcisio Bertone poziva na argumentaciju koju je papa Ivan Pavao II. iznio u Pismu upućenu kardinalu Generalnom vikaru za Rimsku biskupiju 8. rujna 1982., koje je naš *Službeni vjesnik* objavio prije 30 godina. Evo prijevoda:

"IZ POŠTOVANJA PREMA DUŽNOSTI PRIMJERNOSTI..."

Vatikan, 15. listopada 2012.

Uzoriti/Preuzvišeni gospodine!

Ovim pismom želim svratiti Vašu pozornost na važnost stege s obzirom na svakodnevnu uporabu nošnje crkvene (talara ili clergymana) i redovničke, kako je određeno obvezom u toj stvari i prema obrazloženju koje je svojedobno osvijetlio i protumačio blaženi Ivan Pavao II. u Pismu kardinalu Rimskom vikaru, 8. rujna 1982.

U vrijeme kada je svatko posebno pozvan obnavljati svijest i dosljednost vlastita identiteta, po časnu nalogu molim Vas, Uzoriti/Preuzvišeni, da ljubazno osigurate opsluživanje ovoga što je gore rečeno s obzirom na sve crkveno i redovničko osoblje u službi pri tomu Dikasteriju/Sudu/Uredu/Vikarijatu, podsjećajući na obvezu da se nosi, redovito i dostojno, vlastita odjeća, u bilo koje godišnje doba, pa i iz poštovanja prema dužnosti

primjernosti, koja se traži osobito od onih koji su u službi Petrova Nasljednika.

Sam primjer onih koji su urešeni biskupskim dostojanstvom a vjerni su svakodnevnoj uporabi talara njima vlastita, za uredskoga vremena, izrazito je ohrabrenje za sve, pa i za episkopate i za one koji dolaze u pohod Rimskoj kuriji i Vatikan-skomu gradu.

Osim toga, iskorištavajući prigodu, pa i zato da se izbjegnu nejasnoće i osigura potrebna jednoobraznost, podsjeća se da je uporaba skladna odijela obvezna za sudjelovanje u bilo kojem činu kada je nazočan Sveti Otac, kao i za plenarne i redovite skupštine, interdikasterijalne sjednice, primanje pohoda "ad limina" i razne službene pozive Svete Stolice.

+ *Tarcisio kard. Bertone*

PISMO SVETOG OCA KARDINALU RIMSKOMU VIKARU, 1982.

**SVEĆENIČKO - REDOVNIČKO ODIJELO
KAO ZNAK I SVJEDOČENJE U SVIJETU**

Sveti Otac Ivan Pavao II. uputio je sljedeće pismo kardinalu Ugi Polletiju, svomu Generalnom vikaru za Rimsku biskupiju, kojim ga poziva da prouči prikladne inicijative, koje su namijenjene da u dijecezi promiču nošenje svećeničkoga i redovničkog odijela.

Časnomu bratu kardinalu Ugi POLLETIJU
Generalnom vikaru za Rimsku biskupiju

Briga za dragu Rimsku dijecezu donosi mi brojne probleme, među kojima je vrijedan razmišljanja, po svojim pastoralnim posljedicama, onaj o disciplini svećeničkog odijela.

Više puta, u susretima sa svećenicima, izrazio sam o tome svoje mišljenje ističući vrijednost i značenje toga razlučnog znaka, ne samo jer on pridonosi svećeničkom izgledu u njegovu vanjskom ophođenju ili vršenju njegove službe, nego osobito jer u crkvenoj zajednici daje javno svjedočanstvo, koje je svaki svećenik dužan dati o vlastitu identitetu i posebnu pripadništvu Bogu. A budući da ovaj znak konkretno izražava naše "ne biti od svijeta" (Iv 17,14), u molitvi sastavljenoj za Veliki četvrtak ove godine, misleći na crkveno odijelo, obratio sam se Gospodinu ovim zazivom: "Učini da ne ražalostimo tvoga Duha... onim što se očituje kao nakana da sakrivamo vlastito svećeništvo pred ljudima i izbjegavamo mu svaki vanjski znak" (ASS, 74, 1982., str. 526).

Poslani od Krista da naviještamo Evanđelje trebamo prenositi javnu poruku, koja se izražava bilo riječima bilo također vanjskim znakovima, osobito u današnjem svijetu koji se pokazuje tako osjetljiv na jezik slika. Svećeničko odijelo, kao i ono redovničko, ima posebno značenje: za dijecezanskog svećenika ono ima prvotno obilježje znaka koji ga razlikuje od svjetovnog ambijenta u kojem živi; za redovnika i redovnicu ono izražava također obilježje posvećenja i ističe eshatološki smisao redovničkoga života. Stoga, odijelo koristi svrsi evangelizacije i potiče na razmišljanje o zbiljnostima koje predstavljamo u svijetu i o prvenstvu duhovnih vrijednosti koje potvrđujemo u čovjekovoj opstojnosti. Tim znakom olakšava se drugima dolazak Otajstvu kojega smo mi no-

sitelji, Onomu kojemu pripadamo i kojega svim svojim bićem želimo navješćivati.

Nisu mi nepoznata povijesna, okolišna, psihološka i društvena obrazloženja koja se mogu iznijeti kao suprotna. Mogao bih ipak reći da obrazloženja jednake naravi postoje za samu stvar. Ali moram osobito istaknuti da protivni razlozi i izgovori, objektivno i jasno uspoređeni s vjerskim osjećajem i s očekivanjima većega dijela naroda Božjega i s pozitivnim plodom odvažna svjedočenja također odijelom, čini se da su kudikamo više posve ljudskoga karaktera negoli ekleziološkoga.

U modernom svjetovnom gradu, gdje je tako strašno oslabljen osjećaj svetoga, narodu su potrebni i ovi podsjećaji na Boga, koji se ne mogu zanemariti bez nekoga osiromašenja naše svećeničke službe.

Snagom ovih promišljanja osjećam dužnost, kao Rimski Biskup, obratiti se na Vas, gospodine kardinale, koji iz bližega dijelite moje brige i nastojanja u upravljanju mojom biskupijom, da, dogovorno sa Sv. Kongregacijama za kler, za redovnike i svjetovne institute i za katolički odgoj nastojite proučiti prikladne inicijative koje promiču nošenje svećeničkog i redovničkog odijela i s tim u vezi izdate potrebne odredbe nastojeći oko njihove provedbe.

Zazivajući na Vas, gospodine kardinale, i na cijelu Rimsku biskupiju svemoćnu pomoć Gospodnju, po zagovoru Presvete Djevice "Spasenje Rimskoga naroda", od srca podjeljujem Apostolski blagoslov.

U Vatikanu, 8. rujna 1982.

Papa Ivan Pavao II.

(Usp. *Službeni vjesnik*, 2/1982., str. 79-82).

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PASTIRSKO PISMO BISKUPÂ BK BIH UZ GODINU VJERE

Biskupi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine uputili su početkom listopada 2012. svoje Pastirsko Pismo uz "Godinu vjere" pod naslovom: "Godina napredovanja na putu vjere". Pastirsko Pismo prenosimo u cijelosti:

GODINA NAPREDOVANJA NA PUTU VJERE

Časnoj braći svećenicima,
redovnicima, redovnicama i svem vjernom,
Božjem puku!

Draga braćo i sestre!

Papa Benedikt XVI. u svome osmogodišnjem pontifikatu zadužio je Crkvu za proslavu triju važnih obljetnica u trajanju po godinu dana. U povodu 2000. godine rođenja sv. apostola Pavla - Propovjednika istine i Učitelja narodâ: od blagdana sv. apostolâ Petra i Pavla 29. lipnja 2008. do istog blagdana 2009. godine, trajala je "Pavlova godina". Tijekom te godine imali smo mogućnost temeljitije se upoznati s uzvišenim objavama i teološkim spoznajama Apostola naroda.

Zatim smo u povodu 150. obljetnice smrti arškoga župnika sv. Ivana Marije Vianneya, proslavili "Svećeničku godinu" od svetkovine Srca Isusova 2009. do iste svetkovine 2010. Posvijestili smo sebi nauk Crkve da je svećeništvo osobiti dar Isusove ljubavi u Crkvi.

Ovu "Godinu vjere", koja započinje 11. listopada 2012. i traje do svetkovine Krista Kralja, 24. studenoga 2013., papa je proglasio u povodu 50. obljetnice početka Drugoga vatikanskog koncila (1962.-1965.) i 20. obljetnice izlaska Katekizma Katoličke Crkve (1992.-2012).

Zajednička je ovim trima "Godinama" želja Svetog Oca - potaknuti sve nas, članove Crkve, da se temeljitije upoznamo s izvorima kršćanstva i s produbljivanjem bez prekida u crkvenom apostolatu, u spasonosnim sakramentima Crkve, te u pologu vjere i nauku Crkve, tijekom protekla dva tisućljeća kršćanstva.

Odazivajući se želji Svetog Oca i slijedeći njegove misli kao i upute Kongregacije za nauk vjere, želimo i mi, Vaši biskupi, ovom prigodom - ponuditi svima Vama **tri misaona i djelatna područja** našega crkvenog života:

I. o **vjeri**,

II. o **Godini vjere** i

III. o **napredovanju na putu vjere** na različitim razinama u našoj domaćoj Crkvi, kroz cijelu ovu "Godinu vjere" - koju upravo započinjemo.

I. Vjera

Pojam i činjenicu vjere protumačio je pisac poslanice Hebrejima, koji joj donosi ovakav opis: "A vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo. Zbog nje stari primiše svjedočanstvo. Vjerom spoznajemo da su svjetovi uređeni riječju Božjom tako te ovo vidljivo ne posta od nečega pojavnoga" (11,1-3). Pisac Poslanice, vjerojatno neki nadahnuti bibličar iz djelokruga sv. Pavla, živi u sigurnosti da je ono, u što on, kao predstavnik kršćanske zajednice, vjeruje - posve istinito, i da će se ono čemu se on, zajedno sa svojom vjerničkom zajednicom pouzdano nada, sigurno dogoditi. Nada koja gleda u buduće zbiljnosti kojih ne vidimo nije neka isprazna želja, nego jasno i čvrsto uvjerenje, sigurna "uvjerenost". Kristovi vjernici su uvjereni i tvrde: ako smo mi vjerni Bogu sada, Bog je nama vjeran i sada na zemlji i svojim obećanjima u vječnosti. Ta nada u vjeri ravna mislima, riječima i djelima kršćanina. On u toj nadalačkoj vjeri živi i umire. Već neko posjedovanje takve nade po vjeri navodi ga da postupa u skladu sa svojom uvjerenošću

u buduću zbilju. S vama zajedno želimo ukratko kršćansku vjeru i nadu promotriti na tri razine u ovome zemaljskom životu:

1. Božje - svjetovno.

Vječan je Bog sa svojim zakonom, a ne svijet sa svojim promjenljivim kriterijima. Ako se, dakle, u životu držimo mjerila ponašanja ovoga svijeta, može nam neko vrijeme biti udobno i uspješno. A ako se u ovom svijetu držimo Božjih mjerila, može nam biti mučno i teško. A pravi Kristovi vjernici životom potvrđuju i dokazuju: Radije ćemo trpjeti na Božjoj strani radi ljubavi i zahvalnosti prema Bogu i radi postizanja vječnih obećanja nego složiti se sa svijetom u njegovim sudovima i prihvaćati njegove zakone koji danas jesu, a sutra ih nema. "Svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka" veli sv. Ivan, apostol i evanđelist (1 Iv 2,17).

2. Duhovno - tjelesno.

Duh je životvoran, vječan, a tijelo je sa svojim osjetilima trenutačno, prolazno. Tijelo nam nerijetko savjetuje: Uživajte sada i ovdje! A duh nam kazuje da su prave i trajne vrijednosti iznad trenutačnih požuda i osjetila, u vječnosti. Pravi vjernici životnim ponašanjem dokazuju da će se radije držati duhovnih vrijednosti nego tjelesnih strasti. "Duh je onaj koji oživljuje, tijelo ne koristi ništa" (Iv 6,63), govori Gospodin, a prenosi nam također sv. Ivan.

3. Vječno - vremenito.

Istina, dobrota i ljepota nadilaze sadašnjost i sežu u budućnost, u vječnost. Oni koji ističu važnost pravila i mjerila današnjega vremena govore: zašto bismo mi zapustili sigurno uživanje ovoga sadašnjeg trenutka za nesigurnu i maštovitu budućnost nakon smrti. Mi, kršćani na to odgovaramo: Budućnost uopće nije nesigurna i imaginarna, jer je ona Božja, u Božjim rukama, najveća stvarnost. Mi takvu budućnost prihvaćamo jer je to Bog, koji nas je životom obdario, sam odredio i obećao. Naša je konkretna vjera i nada u konkretno Božje obećanje. Mi kršćani se držimo Božje riječi.

Pisac poslanice Hebrejima, nadalje, tvrdi da je ovaj svijet nastao ni iz čega, "uređen riječju Božjom", a ne iz "nečega pojavnoga". On se za tu tvrdnju ne služi nikakvim znanstvenim metoda-

ma, nego samo iznosi čvrsto uvjerenje da je sve što je stvoreno - Božje djelo. Iz toga proizlazi da se mi služimo stvorenim dobrima onako kako Bog traži da se njima služimo. I da Bog svime ravna i upravlja, makar se nama ljudima činilo da nije tako. Ako je dakle ovaj svijet Božja tvorevina, onda se iz toga rađa svijest naše moralne odgovornosti pred Bogom, pred duhom i vječnošću, jer nam se svima kao odgovornim ljudskim bićima jednom pojaviti pred sudištem Božjim da budemo suđeni po onome kako smo živjeli u ovome svijetu, u ovome tijelu i u ovome prolaznom vremenu (2 Kor 5,10; Rim 14,10), kako nas poučava apostol Pavao. Samo je Božji sud pravi sud.

Vjera dakle ima **dva temeljna načela i apsolutna postulata**: Tko želi Bogu pristupiti, tko mu želi omiljeti, i spasiti se za vječnost, "mora vjerovati da postoji Bog i da nagrađuje one koji ga traže", kako to naglašava poslanica Hebrejima (Heb 11,6). Mora vjerovati u Božju opstojnost, u Božju providnost i u Božju pravednost. Zato svaki vjernik, kršćanin mora biti moralan, odgovoran!

II. "Godina vjere"

Mnogim današnjim ljudima, pa i tolikima koji se smatraju katolicima, na prvome su mjestu u životu kriteriji svijeta, tijela i sadašnjega trenutka. Takvi standardi svakim danom osvajaju - medijski i zakonski - sve više prostora i ljudskoga mentaliteta, osobito na ovom starom kršćanskom kontinentu - Europi, pa i u našoj životnoj sredini. Imajući u vidu takvu situaciju, Papa smatra da treba - ne samo jedan dan, odnosno jedan godišnji blagdan - nego **cijelu godinu** posvetiti proučavanju, buđenju, promicanju i napredovanju u kršćanskoj vjeri i nadi u Boga. Mi stariji se sjećamo da je prije 45 godina, 1967., Sluga Božji papa Pavao VI. proglasio "Godinu vjere" u povodu 1900. obljetnice mučeničke smrti sv. apostola Petra i Pavla. Sadašnji papa Benedikt XVI. prošle godine, 11. listopada, najavio je ovu "Godinu vjere" svojim apostolskim pismom *Porta fidei - Vrata vjere*, izrazom uzetim iz knjige Djela apostolska i opisivanja prvoga misijskog putovanja apostola Pavla i sv. Barnabe, gdje se izriče da je Gospodin i "poganima otvorio vrata vjere" (Dj 14,27).

Kongregacija za nauk vjere dala je smjernice za provedbu ove najavljene milosne Godine.¹

¹ Benedikt XVI., *Porta fidei - Vrata vjere* - Kongregacija za nauk vjere, *Nota s pastoralnim smjernicama za Godinu vjere*, Zagreb, 2012., KS, Dokumenti, br. 160.

Ova "Godina vjere" vezana je - kako već rekomo - uz dvije važne crkvene godišnjice: 50. obljetnicu početka vrlo značajnog Drugoga vatikanskog koncila (1962.) i 20. obljetnicu objavljivanja *Katekizma Katoličke Crkve* (1992.), koji je predstavljen kao "sigurno pravilo za proučavanje vjere i stoga valjano i zakonito sredstvo u službi crkvenog zajedništva".²

Razlikujemo:

objektivni sadržaj vjere (*depositum fidei*), o kojem govori apostol Pavao svomu učeniku sv. Timoteju (1 *Tim* 6,20; 2 *Tim* 1,2; 2 *Tim* 1,14), i **subjektivni čin vjere** (*actus fidei*) koji se očituje u prihvatanju toga sadržaja vjere srcem i usnama. Stoga se sadržaj vjere **mora poznavati** da bi vjernik mogao na to slobodnom **voljom pristati**.³ Taj je sadržaj - polog sadržan u Svetom Pismu, u Obrascima (Simbolima) vjerovanja Crkve i u cijeloj crkvenoj Predaji, a na osobit i nama posve pristupačan način u dokumentima posljednjega Koncila.⁴ Koncil je drevni i trajni nauk Katoličke Crkve iznio u suvremenom stilu i rječniku. On se sa svojih šesnaest dokumenata: tj. konstitucija, dekreta i deklaracija - obratio svim slojevima Crkve i svijeta i objavio odredbe i poruke. Navodimo ovdje samo neke od tih vrlo važnih dokumenata, koje bismo, kao članovi Katoličke Crkve morali poznavati:

Koncil se obratio **cijeloj Crkvi**:

osobito **konstitucijama**: o svetoj Liturgiji (*Sacrosanctum Concilium*), - o Božjoj Riječi (*Dei Verbum*), - o ustroju i ulozi Crkve (*Lumen gentium*), - o Crkvi u suvremenom svijetu (*Gaudium et spes*) itd.; a

Dekretima:

- **vjernicima laicima** (*Apostolicam actuositatem*),

- **sjemeništarcima i bogoslovima** (*Optatam totius*),

- **redovnicima i redovnicama** (*Perfectae caritatis*),

- **svećenicima** (*Presbyterorum ordinis*),

- **biskupima** (*Christus Dominus*).

Koncilski tekstovi, koji ne gube svoje vrijednosti ni svoga sjaja,⁵ jesu izvori svim mnogobroj-

nim crkvenim dokumentima u posljednjih pedeset pokoncilskih godina. I kao to je nakon velikog Tridentskoga koncila (1545.-1563.) objavljen *Rimski katekizam* [*Catechismus (Romanus)*], 1566. godine,⁶ tako je i nakon ovog Drugoga vatikanskog koncila - u povodu 30. obljetnice njegova početka (1992.)⁷ izišao *Katekizam Katoličke Crkve*.

Papa želi da se tijekom ove "Godine vjere" svećenici, redovnici, redovnice i ostali vjernici pojačanim zanimanjem upoznaju s ispravnim tumačenjem koncilskih dokumenata i *Katekizmom Katoličke Crkve* i da odatle crpe čist katolički nauk i hrane i produbljuju svoju vjeru.

Ta vjera nije samo intelektualno pristajanje uz određene istine kršćanskog poklada, nego se duboko tiče našega života. Ta vjera mora biti pretvorena u djela; mora biti oživljena i prožeta dobrim djelima prema drugima. Ona mora biti prihvaćena osobnim činom srca i uma. O tom sveopćem vidu **djelatne vjere** govori cio Novi Zavjet.

Podsjećamo samo na neka mjesta iz Evanđelja i Poslanica:

- Sv. Ivan Krstitelj propovijeda svima da činjenicu obraćenja **treba dokazati dobrim djelima**: "Donesite, dakle, plod dostojan obraćenja" (*Mt* 3,8).

- Gospodin Isus u Govoru na gori o svjetlu vjere kaže: "Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima, da vide **vaša dobra djela** i slave Oca vašega koji je na nebesima" (*Mt* 5,16). Odnosno: **Dobro stablo vjere donosi dobar plod**, a nevaljalo stablo rađa zlim plodovima (*Mt* 7,17).

- Svaka Poslanica apostola Pavla naglašava i završava odjeljkom da se kršćanstvo pravo očituje tek po djelima svojim. Poslanica Rimljanima ozbiljno upozorava: "Svaki će od nas za sebe Bogu dati račun" (*Rim* 14,12).

- Poslanica apostola Jakova na osobit način ističe vjeru iz djela. Samo neka puka spekulativna vjera ne koristi ničemu. Takvu "vjeru" u Božju egzistenciju imaju i vragovi. I dršću (*Jak* 3,19). Ali to ništa ne mijenja njihovo vječno stanje. Ono što utječe na naše konačno spasenje jest vjera s konkretnim djelima prema potrebnima, siromašnima, nemoćnima.

² *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., str. 13; *Vrata vjere*, 11.

³ *Vrata vjere*, 10.

⁴ Posljednje izdanje na hrvatskom: Drugi vatikanski koncil, *Dokumenti*, Zagreb, 2008.

⁵ *Vrata vjere*, 5.

⁶ *Katekizam* je na latinskom jeziku doživio 550 izdanja (posljednji u Vatikanu, 1989.), i preko 350 izdanja u prijevodima na 18 jezika, među ostalima i na hrvatskom: "Katekism rimski", Mleci, 1775.

⁷ Latinsko izdanje *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Vatikan, 1997.; Hrvatsko izdanje, HBK, Zagreb, 1994.

Mi smo dužni svoju kršćansku vjeru najprije što bolje i temeljitije upoznati - iz onoga trajnoga pologa, koji posjeduje Katolička Crkva - i onda je primijeniti u svome konkretnu djelovanju.

III. Napredovanje na putu vjere

Mi, Vaši biskupi izražavamo najprije zahvalnost svima Vama, koji ste se i do sada trudili u poznavanju i življenju kršćanskog poklada vjere, kako ga tumačiti i živi naša Crkva. Izražavamo također i želju i potrebu da se ova Godina rasta i napredovanja u vjeri dodatno obilježi na razini brojnih naših crkvenih struktura. Ne mislimo na nešto novo, nego da u prvome redu iskoristimo ono što već postoji u našim (nad)biskupijskim, župnim, redovničkim, sjemenišnim zajednicama i raznim vjerničkim udrugama, i u to unesemo više žara i svjetla vjere.

Osobito potičemo da se svakomu našem katoličkom domu učini dostupnom Biblija - Knjiga života, osobito Novi Zavjet i Psalmi, kojih ima u raznim domaćim izdanjima. Gdje god je to prikladno neka se nabave također: koncilski Dokumenti, *Katekizam Katoličke Crkve* ili njegov *Sažetak*, te *Obiteljski Molitvenik*⁸ koji je izdala naša Biskupska konferencija. Hvale vrijedno je da se nabave i upotrebljavaju i drugi priručnici o vjeri kao i životopisi svetaca.

Ova "Godina vjere" može biti također i izvršna prigoda da crkvene strukture - znanstvene, odgojne, pastoralne - ali i sami svjesni laici artikuliraju gdje smo i kamo idemo s kršćanskom nazočnošću i svojim kršćanskim svjedočenjem u ovom našem društvu.

Potičemo profesore naših visokih teoloških učilišta u Sarajevu i Mostaru da zajedno upriliče simpozije ili studijske dane! I vijeća pri našoj BK će svoje redovne susrete zacijelo iskoristiti u svojevrsne studijske dane ili za poticanje konkretnih akcija tijekom Godine na dobro svih. U ovaj okvir ulazi i održavanje zajedničkog Svećeničkog dana koji je već uplaniran za 18. lipnja 2013. u Livnu, zatim, održavanje Redovničkih dana te sudjelovanje na nacionalnim vjerničkim susretima i hodočašćima, kao i na onima na koje nas poziva sam Sveti Otac.

Također ćemo i redovne godišnje duhovne vježbe naših svećenika, redovnika, redovnica ali i vas vjernika laika trebati prožeti biblijskim i životnim temama vjere i nade.

Svakako će biti potrebno da još sustavnije molimo i radimo na buđenju i podržavanju duhovnih zvanja, svećeničkih i redovničkih.

Hodočasnička su mjesta oaze osobito opipljive Božje blizine, i to po slavljenju sakramenata Euharistije i sv. ispovijedi. Trebamo o tome u ovoj "Godini vjere" osobito voditi računa! Bilo bi hvaljevrijedno i duhovno korisno prirediti hodočašće na grobove apostolskih prvaka u Rim ili u Svetu Zemlju.

U redovitom životu naših (nad)biskupija, u ovoj "Godini vjere", valja ciljano iskoristiti već postojeće susrete na razini dekanata ili cijele (nad)biskupije: za Pepelnicu, za Veliki četvrtak, za svetkovinske obljetnice posvete katedrala. Trebat će što bolje osmisлити, na ovoj razini, staleške susrete svećenika, redovnika i redovnica, vjeroučitelja, zborova, pjevača, mladih, ministranata. Valjalo bi bolje poraditi na hodočašćima u katedralne prigodom biskupijskih ili katedralnih patrona, a također potaknuti i pojačati volontarijat, osobito pri biskupijskim i župnim caritasima.

Sigurno će u ovoj "Godini vjere" biti upriličeni razni pastoralni susreti i liturgijska slavlja na razini svake od naših župa. Samo se po sebi nudi da se u vjeri poučava i na vjeru potiče prigodom dijeljenja sakramenata krštenja, potvrde, prve ispovijedi i pričesti, vjenčanja. Također, može se iskoristiti božićne, uskrsne i patronske ispovijedi i pričesti za prigodnu pouku o vjeri.

U "Godini vjere" trebamo svakako još više prakticirati obiteljsku molitvu, jutarnju i večernju, prije i poslije jela. U svom osobnom životu trebamo se odlučno truditi promijeniti neku našu lošu naviku: uvesti mjesečnu ili barem godišnju "inventuru" o tome kakvi smo to mi katolički vjernici! Ponavljamo ono što nam je uglavnom poznato: vjera se očituje u čestitu življenju, činjenju dobra, osobnom rastu, plodonosnu primanju sakramenata. Vjeru ne živimo niti proživljavamo sami za sebe, nego je svjedočimo pred drugima ne rijetko i pred drugačijima.

Draga braćo i sestre,

pred nama je još jedna milosna Godina, "Godina vjere". Sveti Otac nas poziva da, poput apostola, i mi molimo Gospodina Isusa da nam umnoži vjeru, da nas naša vjera u Trojedinoga Boga, koja je poglavito njegov - Božji dar - nadahnjuje u vršenju dobra, hrani u trajanju životne sreće i

⁸ *Obiteljski molitvenik*, izdanje BK BiH, Sarajevo, 2010.

⁹ Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, 58.

podržava u prevladavanju životnih nevolja i poteškoća; da nam ova "Godina vjere" bude istinska obnova u vjeri, nadi i ljubavi.

Ovo naše pastirsko pismo nije imalo nakanu obrađivati neka druga važna pitanja pred kojima se danas nalazi naša Crkva u ovoj zemlji. Svi smo mi svjesni potrebe obnove - osobito one duhovne - našega naroda, naše Crkve i naše zemlje. Također smo svjesni, da samo iz osobne, osvjedočene vjere u Trojedinoga Boga, Oca i Sina i Duha Svetoga, može doći i do istinske i potrebne obnove Crkve, a onda i društva. Samo u zajedništvu s Trojedinim Bogom bit ćemo u stanju živjeti i jedni s drugima i jedni za druge. Samo tako ćemo moći biti svjedočka Kristova Crkva, koja će - unatoč mnogim i raznovrsnim poteškoćama - moći donositi one plodove koje od nje očekuje i Bog i buduće generacije.

Drugi vatikanski koncil stavlja nam Gospu, Isusovu majku, kao uzor vjere i vjernice. Za nju on reče da je "napredovala na putu vjere i vjerno

je sačuvala svoje sjedinjenje sa Sinom".⁹ Blažena Djevica Marija u vjeri nam je ne samo uzor nego i pomoć. Njoj, svojoj duhovnoj Majci, povjeravamo ovu Godinu da se što više približimo i povežemo s njezinim Sinom, našim Otkupiteljem.

"A Bog, izvor nade, neka vam dadne potpunu radost i mir u vjeri da napredujete u nadi snagom Duha Svetoga" (Rim 15,13).

Sarajevo, početkom listopada 2012.

Vaši biskupi:

Vinko kardinal Puljić, nadbiskup metropolit
Mons. Franjo Komarica, biskup banjolučki i
predsjednik BK BiH

Mons. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski

Mons. Tomo Vukšić, vojni biskup

Mons. Pero Sudar, pomoćni biskup vrhbosanski

Mons. Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki

PRIOPĆENJE S 56. REDOVNOG ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Biskupi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održali su od 5. do 7. studenog 2012. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu svoje 56. redovno zasjedanje pod predsjedanjem biskupa banjolučkog mons. dr. Franje Komarice, predsjednika BK BiH, a sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije BiH. Biskupi su primili na znanje da ne mogu doći delegati triju pozvanih Biskupskih konferencija zbog istovremenog zasjedanja odnosno zbog nacionalnog zahvalnog hodočašća u Rim.

Osvrćući se na prošlo zasjedanje, biskupi su konstatali da su sve preuzete obveze izvršene. Također su razmotrili sve pristigle dopise i odredili svoje delegate i termine za predstojeće susrete tijekom naredne godine.

Biskupi su saslušali izvješće biskupa Komarice s plenarnog zasjedanja Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) održanog u St. Gallenu (Švicarska) od 27. do 30. rujna 2012. tijekom kojeg se raspravljalo o aktualnim izazovima za Crkvu i o njezinom poslanju na europskom kontinentu. Zahvalni su da je tijekom zasjedanja dana

moćnost i za predstavljanje situacije Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini kao i za iskazanu potporu da i katolici sa svima drugima jednako uživaju sva ljudska prava i slobode u ovoj zemlji.

Biskupi su saslušali izvješće biskupa Semrena koji je bio njihov delegat na XIII. redovitoj Biskupskoj sinodi o novoj evangelizaciji i prenošenju vjere održanoj od 7. do 28. listopada 2012. u Vatikanu. Saslušali su i osvrt kardinala Puljića kojeg je papa Benedikt XVI. imenovao sinodalnim ocem. Tijekom Sinode je, između ostalog, naglašeno da se Kristovo evanđelje ne nameće nego nudi kao poruka mira, ljepote, istine i nade, ali i istaknuta vjerska sloboda kao temeljno ljudsko pravo koje obuhvaća slobodu savjesti. Biskupi potiču sve vjernike, a osobito sve svećenike, redovnike i redovnice, da prouče sinodalnu Poruku narodu Božjem u kojoj je naglašena žurna potreba u svim regijama svijeta "voditi muškarce i žene našeg vremena Isusu".

Pomno razmotrivši "Notu s pastoralnim smjernicama za Godinu vjere", koju je izdala Kongregacija za nauk vjere 6. siječnja 2012., biskupi su

razmišljali o načinima njezina provođenja na razini Biskupske konferencije, pojedinih biskupija te župa i zajednica. Osim raznih pastoralnih akcija u skladu s Godinom vjere, nastojat će poticati akademski svijet i svijet kulture da prepozna ovu Godinu vjere kao novu prigodu za kreativni dijalog između vjere i razuma putem simpozija, skupova i studijskih dana.

Razmišljajući o Godini vjere u društvenom kontekstu u Bosni i Hercegovini, biskupi su naglasili da nema ozdravljenja bosansko-hercegovačkog društva bez ozdravljenja čovjeka u čemu i svi članovi Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini trebaju vidjeti izazov za svoje poslanje utemeljeno na čvrstoj vjeri da Bog vodi povijest svakog čovjeka i cijelog čovječanstva. Pozivaju sve katolike u Bosni i Hercegovini da vole svoj dom, za- vičaj i svoju domovinu. A vjeru svojih predaka, tako čvrsto ukorijenjenu kroz stoljeća, još dublje upoznaju, još više zavole i prihvate je u osobnom životu otvarajući se drugima i drugačijima u zajedničkoj izgradnji cijele društvene zajednice. Svjesni brojnih poteškoća i neriješenog stanja na raznim razinama društva, potiču članove svojih biskupijskih zajednica da se, produbljujući i

osnažujući življenu vjeru, ne boje izazova te da se, javnim svjedočenjem vlastite vjere, još odlučnije uključuju u sve sfere ovog društva i istinski budu "sol zemlje i svjetlo svijeta" u ovom vremenu i na ovim prostorima.

Biskupi su osnovali Stalno vijeće Biskupske konferencije BiH koje će djelovati u skladu sa Statutom BK BiH.

Biskupe je tijekom zasjedanja pohodio provincijal Franjevačke provincije Bosne Srebrene fra Lovro Gavran koji je svakom članu BK BiH darovao vrijednu knjigu pod naslovom "Franjevački izvori" u izdanju Vijeća Franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Biskupi su odobrili formular "Obiteljski list" te dali smjernice za njegovu izradu i tiskanje.

Biskupi su slavili Svete mise: 4. studenog na Dan zahvalnosti u katedrali Srca Isusova, 5. studenog u sjemenišnoj crkvi sv. Ćirila i Metoda za pokojnog svećenika Miju Josipovića te 6. studenog u kapeli Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu.

Sarajevo, 7. studenoga 2012.

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

BISKUPOVA ČESTITKA NOVOMU APOSTOLSKOM NUNCIJU U BIH

Mostar, 19 novembere 2012.
Prot.: 1503/2012.

Eccellenza Reverendissima,

Piacevole notizia dalla Sala Stampa che il Santo Padre Benedetto XVI L'ha nominata in questi giorni Nunzio Apostolico in Bosnia ed Erzegovina e nel Monte Negro. Congratulazioni e felicitazioni fraterne.

Le auguro, Eccellenza, ogni grazia dal Signore Gesù il quale La premierà di sue benedizioni divine per quel che ha fatto di bene, secondo la volontà di Dio, nel servizio diplomatico della Santa Sede finora e che farà in avvenire in questi due nuovi Paesi della Sua missione.

La accompagni la Vergine Maria nel Suo cammino episcopale
con deferenti saluti

+ Ratko Perić, vescovo

A Sua Eccellenza Reverendissima
Mons. **Luigi Pezzuto**
Arcivescovo tit. di Torre di Proconsolare
Nominato Nunzio Apostolico in BiH
actu: El Salvador

Mostar, 19. studenoga 2012.
Prot.: 1503/2012.

Preuzvišeni gospodine!

Ugodna vijest iz Tiskovnoga ureda Svete Stolice da Vas je Sveti Otac Benedikt XVI. ovih dana imenovao Apostolskim nuncijem u Bosni i Hercegovini i u Crnoj Gori. Bratski se radujem i čestitam!

Želim Vam, Preuzvišeni, svaku milost od Gospodina Isusa koji će Vas svojim božanskim blagoslovima nagraditi za ono što ste do sada dobra učinili, po Božjoj volji, u diplomatskoj službi Svete Stolice, i za ono što ćete u budućnosti činiti u ove dvije zemlje svoga poslanja.

Pratila Vas Djevica Marija na Vašem biskupskom putu.
S pozdravima punim poštovanja

+ Ratko Perić, biskup

Prečasni gospodin
Mons. **Luigi Pezzuto**
Nasl. nadbiskup Torre di Proconsolare
Imenovani Apostolski nuncij u BiH
sada: El Salvador

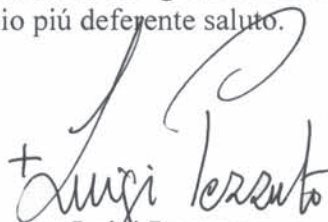
San Salvador, 19 Novembre 2012

*Eccellente Reverendissima
e Carissima,*

Ho ricevuto la Sua gentile lettera di auguri per la mia nomina a Nunzio Apostolico nella cara Nazione di Bosnia ed Erzegovina, nonché in Montenegro.

Sono fiducioso nella grazia di Dio, alle cui mani affido la mia nuova missione. Le Sue preghiere, Eccellenza, mi saranno certamente di valido sostegno spirituale nel mio nuovo impegno in favore della Chiesa locale e di codesti amati Paesi.

Ringraziando di vero cuore il Suo gesto fraterno, La prego di accettare, Eccellenza, il mio più deferente saluto.

+ Luigi Pezzuto
Nunzio Apostolico
in Bosnia-Erzegovina

A Sua Eccellenza Reverendissima
Monsignore RATKO PERIC
Vescovo di Mostar-Duvno
MOSTAR

IMENOVANJA, RAZRJEŠENJA

Odlukama dijecezanskoga biskupa i apostolskog upravitelja Ratka Perića provedena su sljedeća razrješenja i imenovanja:

- don **Tomislav Ljuban** imenovan dijecezanskim ravnateljem za misije, br. 1257/2012., od 12. rujna 2012.

- don **Damjan Raguž** imenovan je župnim upraviteljem župe Stjepan Krst, br. 1306/2012., od 25. rujna 2012.

- fra **Marinko Šakota** imenovan je privremenim župnim upraviteljem župe Međugorje, br. 1453/2012., od 31. listopada 2012.

- fra **Tomislav Sablje** imenovan je župnim vikarom u župi Humac, br. 1454/2012., od 31. listopada 2012.

- bogoslov **Ivan Bijakšić**, koji je završio filozofsko-teološki studij s diplomom u Zagrebu, postavljen u pastoralnu praksu u župu Dračevo, Trebinjska biskupija, kod župnika don Vinka Raguža, br. 1467/2012., od 7. studenoga 2012.

Don **Luka Mamić**, župnik hrvatske katoličke misije u Bruxellesu, razriješen dosadašnje pastoralne službe voditelja za Hrvatsku inozemnu pastvu dekretom kako je objavljeno biskupu pismom fra Josipa Bebića, 10. studenoga 2012.

Don **Ivan Štironja** razriješen dužnosti privremenoga župnog upravitelja u župi Grude, koju su uzurpirala trojica svećenika otpuštenih iz Franjevačkoga reda i suspendiranih od svih svećeničkih čina, 19. studenoga 2012., br. 1504/2012.

Don **Tomislav Ljubav** imenovan privremenim župnim upraviteljem župe sv. Kate Grude, 19. studenoga 2012., br. 1505/2012.

Don **Srećko Majić** razriješen službe generalnoga vikara hercegovačkih biskupija i voditelja Biskupske kurije kao i članstva u Prezbiterskom vijeću, koje je bilo vezano sa spomenutom službom, br. 1562/2012., od 30. studenoga 2012.

Don **Željko Majić**, nakon što je razriješen službe vicerektora u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu, 29. studenoga ove godine, imenovan je generalnim vikarom Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije i voditeljem Biskupske kurije, br. 1563/2012., od 30. studenoga 2012.

Bogoslov **Tomislav Zubac**, u Rimu, na vlastitu molbu od 17. listopada 2012. i preporuku poglavara od 6. studenoga, primio *litterae dimissoriales* za primanje liturgijske službe akolitata, br. 1472/2012., od 8. studenoga 2012. Primio službu akolitata 25. studenoga 2012.

Bogoslov **Josip Čule**, u Rimu, na vlastitu molbu od 20. listopada 2012. i na preporuku poglavara od 6. listopada, primio od biskupa odobrenje da može biti primljen među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije i da primi službu čitača ili lektora, 8. studenoga 2012., br. 1475/2012. Primljen među kandidate 24. studenoga, a primio službu lektorata 25. studenoga 2012.

PREZBITERSKO VIJEĆE

Poziv na sjednicu

Mostar, 7. studenoga 2012.
Prot.: 1466/2012.

DEKANIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE I SVIM IZABRANIM ČLANOVIMA NOVOGA PREZBITERSKOG VIJEĆA

Ovim iskreno zahvaljujem prečasnim Dekanima koji su organizirali izbore zastupnika i njihovih zamjenika u Prezbiterijskom vijeću naših biskupija za novi saziv ili mandat.

Svi su dekanatski tajni izbori bili kanonski valjani. Za zastupnike su izabrani oni koji su imali najviše glasova, a njihovi zamjenici oni koji su po glasovima slijedili nakon zastupnika. Ako su bila dvojica s jednakim brojem glasova, izabran je za zamjenika onaj koji je stariji po redanju. Zastupnici i njihovi zamjenici izabrani su onoga dana koji je označen u zagradi iza njihova imena. Ovim potvrđujem njihov pravovaljani izbor na petogodište (2012.-2017). Eventualni premještanji koji se u međuvremenu dogode, osim ako izlaze izvan biskupijâ, ne utječu na trajanje mandata. U međuvremenu, prema pravu koje biskupu ordinariju daje Zakonik kanonskoga prava, imenujem određen broj prezbitera u isto Vijeće. Nakon redovito izabranih članova, navodim sve članove kojima samim imenovanjem počinje teći petogodišnji mandat.

Izabrani zastupnici

1. Broćanski dekanat: Fra Miro Šego, župnik Čitluka (11.6.2012.)
2. Čapljinski dekanat: Don Marko Kutleša, župnik Gabele Polja (31.5.2012.)
3. Duvanjski dekanat: Don Mijo Klarić, župnik Rašeljaka (20.6.2012.)
4. Grudski dekanat: Don Stjepan Ravlić, župnik Raskrižja (20.6.2012.)

5. Ljubuški dekanat: Fra Ivan Boras, župnik Humca (26.6.2012.)

6. Mostarski dekanat: Don Ivica Boras, župnik Sv. Mateja, Mostar (19.6.2012.)

7. Posuški dekanat: Don Jozo Blažević, župnik Vinjana (20.6.2012.)

8. Širokobriješki dekanat: Fra Stipe Biško, župnik Širokoga Brijega (14.6.2012.)

9. Stolački dekanat: Don Damjan Raguž, župnik Rotimlje (19.6.2012.)

10. Trebinjski dekanat: Don Antun Pavlović, župnik Hrasna (19.6.2012.)

11. Don Niko Luburić, župni vikar u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji

12. Fra Robert Jolić, župni vikar u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji

13. Don Ivan Bebek, župni vikar u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji

14. Don Mihovil Zrno, iz skupine svećenika bez župnoga dekreta

15. Don Stipe Gale, iz skupine svećenika izvan Biskupije.

Izabrani zamjenici zastupnika

- Broćanski dekanat: Fra Dario Dodig, župnik Čerina (11.6.2012.)

- Čapljinski dekanat: Don Ivan Kordić, župnik Čapljine (31.5.2012.)

- Duvanjski dekanat: Fra Vinko Kurevija, župnik Seonice (20.6.2012.)

- Grudski dekanat: Fra Željko Grubišić, župnik Gorice (20.6.2012.)

- Ljubuški dekanat: Fra Vlatko Soldo, župnik Veljaka (26.6.2012.)
- Mostarski dekanat: Don Luka Pavlović, katedralni župnik (19.6.2012.)
- Posuški dekanat: Don Slaven Ćorić, župnik Sutine (20.6.2012.)
- Širokobriješki: Don Jozo Ančić, župnik Leđina (14.6.2012.)
- Stolački dekanat: Don Blaž Ivanda, župnik Čeljeva (19.6.2012.)
- Trebinjski dekanat: Don Pero Pavlović, župnik Ravna (19.6.2012.)

Prema Statutu Prezbiterskoga vijeća, sljedeći su svećenici članovi Vijeća po službi:

- 16. Don Srećko Majić, generalni vikar
- 17. Fra Ivan Sesar, provincijal hercegovačkih franjevaca
- 18. Don Nikola Menalo, sudski vikar
- 19. Don Ante Luburić, ekonom biskupije
- 20. Don Ante Pavlović, predstojnik Teološko-katehetskog instituta

21. Don Ante Komadina, direktor Biskupijskoga caritasa

22. Don Jozo Ćirko, predsjednik Svećeničke uzajamnosti

Po biskupovu izboru članovi su:

23. Don Željko Majić, vicerektor Sv. Jeronima, povratnik

24. Fra Mladen Vukšić, Kočerin

25. Fra Stipe Marković, župnik Svetoga Petra i Pavla, Mostar.

Ovim sazivam konstituirajuću sjednicu novoga Prezbiterskoga vijeća za **četvrtak, 22. studenoga ove godinu u 15,00 na Ordinarijatu u Mostaru**. Pozvani su i dužni su doći svi navedeni novi članovi - zastupnici, po službi i po biskupovu izboru - ne zamjenici zastupnika. Ako neki izabrani član ne može doći, neka napismeno (pismom, faksom, e-mailom) opravda svoj izostanak.

Srdačno vas sve pozdravljam

+ Ratko Perić, biskup

KONSTITUIRAJUĆA SJEDNICA PREZBITERSKOGA VIJEĆA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Mostar, 22. studenoga 2012. - Na sjednici, kojom je ravnao dijecezanski biskup Ratko, bili su nazočni svi pozvani osim trojice koja su se opravdano ispričala (fra Ivan Sesar, don Ante Komadina, fra Mladen Vukšić).

Poslovodni odbor. Biskup je predložio da se najprije izabere Poslovodni odbor, kako predviđa *Zakonik kanonskoga prava* (kan. 119) i *Statut Prezbiterskoga vijeća* (čl. 18). U tajnim glasovanjima izabrani nadpolovičnom većinom nazočnih za predsjednika: don Damjan Raguž, za dopredsjednika: fra Robert Jolić i za tajnika: don Nikola Menalo, koji je ujedno tajnik Prezbiterskoga vijeća i voditelj zapisnika.

Zapisnik. S prošle sjednice Prezbiterskoga vijeća (*Službeni vjesnik*, 3/2011., str. 301) zapisnik nije čitan, jer je većina vijećnika nova, ali je biskup uzeo glavne točke o kojima se raspravljalo na prošloj sjednici i ujedno s tim u vezi dodao ono što se nova dogodila od prošle godine do danas.

- **Propaganda.** Rečeno je kako je naša mjesna Crkva prošle 2011. godine posve izišla iz jurisdikcije Kongregacije za evangelizaciju naroda te se

ne šalju više molbe za pomoć u gradnji i katehezi na Propagandu.

- **Fra Leon Petrović i 65 subrača.** Dijecezanski predpostupak ili vice-postulatorovo istraživanje o životu i mučeništvu bilo je pri kraju. Ali i nakon toga javljalo se od prošle godine do danas više svjedoka *de auditu* - po čuvanju.

- **Bolesni svećenici.** Bilo je više svećenika iz pastve na liječenju, na operacijama, na kemoterapijama. Dužnost je članova Prezbiterskoga vijeća, u prvome redu, brinuti se za pohod bolesnim svećenicima. Fra Tomislav Sablje vratio se na Humac za župnoga vikara.

- **Misije.** Biskup je podsjetio da kolekta skupljena na Bogojavljenje i na Misijsku nedjelju mora biti dostavljena na Ordinarijat, a odatle se preko Nuncijature šalje na Kongregaciju za evangelizaciju naroda koja raspoređuje prema misijskim potrebama. Ne može se ta službena milostinja upotrebljavati ni u kakve druge svrhe, pa ni misijske, nekim privatnim putovima.

- **Mirovinsko i socijalno osiguranje.** Donesen je kratak presjek događanja od Zakona o slobodi

vjere i pravnom položaju Crkava i vjerskih zajednica do danas. O ovoj će temi domalo progovoriti don Željko Majić i don Ante Luburić.

- *Posvete župnih crkava i promjena njihova titular: umjesto sv. Ćirila i Metodija - sv. Nikola Tavelić u župi Duvno, a umjesto sv. Ivana Nepomuka - Rođenje sv. Ivana Krstitelja u Rakitnu.*

- *Crkvene granice između Masne Luke i Doljana.* Do sada se redovito poštovala granica općinskih i kotarskih područja. To je bio i ostao najsigurniji smjerokaz i u pitanju crkvenoga razgraničenja. Dokinuta je bilo kakva dosadašnja pastoralna praksa da svećenik slijedi svoje župljane koji su prešli na područje druge župe i tu sagradili svoje kuće ili vikendice. Župa je područna, a nije osobna crkvena jedinica. Poštuje se dogovor u praksi radi pastorizacije nekih područja uz "kotarsku granicu". Masna Luka kao samostalna kapelanija pripada posuškoj općini i posuškom dekanatu.

- *O osnivanju župe Crveni Grm* odlučeno je na razini Svete Stolice i Franjevačkoga reda, a više je puta o tome bilo govora na prethodnim sjednicama Prezbiterskoga vijeća.

- *Pastoralni dan* u pouskrsnom tjednu u Emausu održan je ove godine, peti po redu, na temu sv. krizme (vidi predavanja u SV, 2/2012., str. 142-157). Nakon više prijedloga usvojeno je da se za 2013. obradi sakrament ženidbe. Predloženo je da Poslovodni odbor sugerira konkretne teme i predavače.

- *Pokojni svećenici.* Od prošle sjednice preminula su četvorica svećenika: jedan biskupijski (SV, 2/2012., str. 229-231) i tri člana Provincije o kojima na drugom mjestu ovoga Vjesnika.

Svećenici na postdiplomskom studiju: u Rimu don Drago Ćurković, fra Vjekoslav Milićević i fra Ivan Landeka, mlađi, koji je ove godine magistrirao. S magisterijem su se vratili don Mile Vidić i don Davor Berezovski.

Otišli na druge službe: don Ivan Kovač u Rim na Kongregaciju za biskupe, don Bernard Marijanović u Tanzaniju u misije.

Mladomisnici ove godine: fra Tihomir Bazina, fra Dalibor Milas i don Pero Milićević.

Gradnje: Sagrađen je hospicij u Čapljini, gdje je i privremeni smještaj župnoga ureda i sakralnoga prostora za dijeljenje sv. sakramenata. U Foči kupljena župna kuća, nevesinjska filijala. U Neumu blagoslovljen oltar i zvona nove crkve. U Stocu se gradi Duhovno-kulturni centar Trebinjske biskupije. U Drežnici blagoslovljena župna kuća. U Vojnićima kapelica. U Služnju, župa Čitluk, dodijeljeno je zemljište za filijalnu crkvu, radi se na projektu.

Susret prezbitera Vrhbosanske metropolije predviđen je 18. lipnja 2013. u Livnu. Odvija se svake treće godine.

Djelo za duhovna zvanja. Potaknut pastoralnim smjernicama Kongregacije za katolički odgoj iz ožujka ove godine, biskup je osnovao Djelo za duhovna zvanja te preko župnika poziva vjernike na molitvu. U dekretu su donesene smjernice oko promicanja duhovnih zvanja primjenjujući barem jedno od djela koja su navedena: svakodnevna Papina molitva za zvanja i barem desetica krunice, euharistijsko klanjanje po župama, nemrs, pokora, svakodnevno prikazivanje Bogu svojih trpljenja i drugih poteškoća; materijalno pomaganje sjemeništa i bogoslovija. Don Željko je Majić izložio praktičnu organizaciju ovoga Djela.

- *Zdravstveno i mirovinsko osiguranje svećenika.* Rečeno je da je to svojedobno zakonski riješeno i da to snosi država. Država sve poduzima da to prebaci na vjerske zajednice. U Bosni i Hercegovini ima nešto preko 2000 vjerskih službenika. Ovu stvar treba voditi Biskupska konferencija, a ne Prezbitersko vijeće.

Zabilježio don Nikola Menalo, tajnik

RAZRJEŠENJE DOSADAŠNJIH ČLANOVA ZBORA SAVJETNIKA I IMENOVANJE NOVIH

Mostar, 4. prosinca 2012.
Prot.: 1572/2012.

Zbor savjetnika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

Ovim razrješujem službe članove dosadašnjega Zbora savjetnika, kojima je istekao 5-godišnji mandat (2007.-2012.) ili su imenovani na druge službe, a to su:

don Ante Komadina, ravnatelj Caritasa, istekao mu mandat.

don Ivan Kovač, sudski vikar i tajnik, imenovan službenikom na Kongregaciji za biskupe u siječnju 2012.

Fra Marinko Leko, župnik u Rakitnu, istekao mu mandat.

don Ante Luburić, kancelar i ekonom, istekao mandat.

don Srećko Majić razriješen službe generalnoga vikara, 30. studenoga 2012.

fra Gabrijel Mioč, župni vikar Duvno, istekao mandat.

msgr. Luka Pavlović, katedralni župnik u Mostaru, istekao mandat.

don Ivan Štironja, pastoralni vikar Mostar, imenovan nacionalnim direktorom PMD u Sarajevu, 2011., također, istekao mandat.

don Ivo Šutalo, župnik Studenci, istekao mandat.

don Tomo Vukšić, imenovan biskupom vojnim ordinarijem u BiH, 2011.,

a imenujem na petogodište nove članove iz Prezbiterijalnoga vijeća, prema kanonu 502, a to su:

don Jozo Blažević, župnik u Hercegovačkim Vinjanima (4.12.2012.-4.12.2017.)

don Stipe Gale, prefekt u Bogosloviji u Sarajevu (4.12.2012.-4.12.2017.)

don Ante Komadina, ravnatelj Biskupijskoga caritasa (4.12.2012.-4.12.2017.)

don Ante Luburić, kancelar i ekonom Biskupije (4.12.2012.-4.12.2017.)

don Željko Majić, generalni vikar Biskupijâ (4.12.2012.-4.12.2017.)

fra Stipe Marković, župnik sv. Petra i Pavla Mostar (4.12.2012.-4.12.2017.)

don Nikola Menalo, sudski vikar, župnik na Buni (4.12.2012.-4.12.2017.)

don Damjan Raguž, župnik u Rotimlju (4.12.2012.-4.12.2017.)

fra Mladen Vukšić, župnik u Kočerinu (4.12.2012.-4.12.2017.)

(Sjednica je zakazana za četvrtak, 13. prosinca 2012. u 11,00 sati)

+ Ratko Perić, biskup

ODREDBE O BOGOSLUŽNOM RUHU I SVEĆENIČKOJ NOŠNJI U HERCEGOVAČKIM BISKUPIJAMA

Budući da smo na prethodnim stranicama posvećenim dokumentima Svete Stolice donijeli Pismo Državnoga tajnika kardinala Tarcizija Bertonea vatikanskim kongregacijama o obvezi svećeničkog odijela i redovničke nošnje, koja se tiče svih koji služe u uredima Svete Stolice i Rimskoga vikarijata, kao i svih onih - biskupa, svećenika i redovnika - koji izvana posjećuju te Urede, kao i Pismo blaženoga Ivana Pavla II. Rimskomu vikaru 1982., dobro je podsjetiti na ono na čemu sustavno inzistiramo u ovim našim biskupijama. U tu svrhu ovdje objavljujemo *Okružnicu o bogoslužnom ruhu i svećeničkoj nošnji*, koju smo svojedobno uputili svim svećenicima i redovnicima, i koja

ima svu svoju obvezujuću snagu u našim hercegovačkim biskupijama.

Ovdje dodajem da za dijeljenje sv. Pričesti nije dostatna samo štola preko redovničkoga habita ili svećeničkoga talara, nego je obvezatna kao liturgijska odjeća barem roketa na talaru ili habitu, i štola. Neka se to poštuje u svakoj prigodi.

Isto tako stavljanje samo štole preko ljetne košulje, još i kratkih rukava, u činu ispovijedanja nije ni dolično, ni pristojno, ni dostojno!

Evo okružnice iz 1994., gdje su po točkama razdijeljene upute o bogoštovnom ruhu, te o svećeničkom odijelu i redovničkoj nošnji.

OKRUŽNICA O BOGOSLUŽNOM RUHU I SVEĆENIČKOJ NOŠNJI

Mostar, 14. studenoga 1994.

**Svim svećenicima
na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije**

Draga braćo svećenici,

obraćam vam se s obzirom na neke naše svećeničke postupke, i molim vašu svećeničku pozornost, uvid i prihvaćanje ovih razmišljanja i odredaba.

1. **Katolička je Crkva** ljubomorna na svoje svećenstvo i svećeništvo. Pazi na nj i štiti ga kao zjenicu oka svoga. Ona je to naučila od svoga Utemeljitelja kojemu je bila glavna briga, u vrijeme javnoga djelovanja, formirati vjerne učenike, pozvane da budu njegovi prijatelji, svjedoci njegova života, smrti i uskrsnuća, da propovijedaju

njegovu riječ, krste, ovjekovječuju na nekrvan način njegovo vazmeno otajstvo u euharistijskoj žrtvi. Iako ih ostavlja u svijetu, On ih opominje da "ne pripadaju svijetu" (Iv 17, 16). Oni su poslužitelji Božjih tajna i navjestitelji budućega svijeta. Tako ni bogoslužni čini nisu "od svijeta". Zato ih svećenici trebaju obavljati na doličan način kako to sam sveti čin zahtijeva i Crkva propisuje. *Sancta sancte tractanda sunt!*

2. **U našoj mjesnoj Crkvi** događaju se, na žalost, razne neukusnosti, nedoličnosti i zloporabe u liturgijskim činima od pojedinih svećenika. Neki na svoju ruku mijenjaju, proširuju ili ispu-

štaju pojedine dijelove, čak i u kanonu sv. Mise. Kao da ne prihvaćaju bitnu razliku između ministrijalnoga i općega svećeništva. U dijeljenju svete pričesti i svetog ulja ne pridržavaju se propisa *Opće uredbe Rimskog misala*. Isto tako neki svećenici ne nose propisano liturgijsko ruho za vrijeme dijeljenja svetih sakramenata. Neki ne nose propisno svećeničko ili redovničko odijelo u svakidašnjem životu, osobito za vrijeme službenih nastupa u liturgijskim funkcijama i u katekizamskoj pouci u školi.

3. **Više se puta govorilo**, upozoravalo, a u *Službenom vjesniku* naših biskupija i pisalo, o načinu i vršenju liturgijskih čina i nošenju svećeničke i redovničke odjeće, gdje se upućivalo na crkvene uredbe i odredbe. Podsjećamo na neke od njih: "Bogoslužna odjeća treba u isti čas doprinositi i uredi samoga bogoštovnog čina" (*Opća uredba Rimskog misala*, br. 297). "Bogoslužna odjeća, zajednička svim službenicima kojega mu drago stupnja, jest alba, koja se oko bokova privezuje pojaskom, osim ako je tako sašivena da bez pojasa stoji uz tijelo. Prije oblačenja albe, ako ona oko vrata ne pokriva potpuno obično odijelo, neka se stavi amikt. Albe ne može zamijeniti superpelicej kada god treba obući planetu (misnicu) ili dalmatiku ili kada se umjesto planete ili dalmatike uzima štola" (*ondje*, 298). Kanon 929 *Zakonika kanonskoga prava* određuje: "Neka svećenici i đakoni u slavljenju i podjeljivanju euharistije nose sveto odijelo propisano rubrikama". I drugi kanoni (284, 669) jednako zahtijevaju doličnu crkvenu i svećeničku odjeću, kao svjedočki znak vlastita poistovjećenja i posvećenja.

Službeni vjesnik (SB) naših biskupija objavio je pismo pape Ivana Pavla II. u vezi sa svećeničkom i redovničkom nošnjom. Na jednom mjestu Sveti Otac veli kako se "manifestira volja sakriti vlastito svećeništvo pred ljudima i izbjeći za to svaki vanjski znak", "posebno u današnjem svijetu koji se pokazuje tako osjetljiv na jezik slike" (vidi SB, 2/1982., str. 79-82). U istom je broju SB (str. 89) biskup ordinarij izdao okružnicu: *Neke liturgijske odredbe*. Zatim je izdao: *Neka liturgijska upozorenja* (SB, 2/1984., str. 24). Službeni vjesnik donosi *Euharistijsko slavlje Božjeg naroda - Neka upozorenja svećenicima* (SB, 3/1984., str. 83). Zatim u dodatku *Vjesnika* (1/1985., str. 25-30): "Celebra-

cija mise: kako glase neki liturgijski propisi - a kako činim ja?"

4. **Nijedan od tih propisa** nije izgubio svoju snagu, vrijednost i važnost. Stoga se ponovno stavljaju pred oči spomenute odredbe s ovim karakteristikama:

a) Neka se bogoštovni čini slave razgovijetno, dostojno i dostojanstveno ne dodajući, niti ispuštajući išta od onoga što je Crkva odredila. Isto tako treba se pridržavati odredaba o liturgijskoj odjeći da se na talar ili habit (ili *clergyman*) oblači alba i štola za vrijeme koncelebrirane Svete Mise, a glavni koncelebrant treba imati i misnicu. Nije dakle dostatna samo štola ili samo roketa preko talara ili habita za slavljenje Svete Mise i drugih sakramenata!

b) Također se potvrđuje obveza svakodnevnoga nošenja vidljiva svećeničkog znaka ili odijela (*clergymana*) za dijecezanske svećenike i redovničkoga za redovnike koji borave u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjskoj biskupiji. Za dijecezanske svećenike odijelo jest talar ili *clergyman* crn, tamno-siv, tamno-plav sa svećeničkim kolarom. Redovnici, pod paskom svojih redovničkih poglavara, nose odijelo svoga vlastitog reda ili prikladan *clergyman*.

c) Talar ili *clergyman*, odnosno redovničko odijelo obvezatno je također u svim prigodama u kojima svećenik nastupa u ime svoje službe, redovničke zajednice, župe, biskupije: kada drži vjeronauk u školi, u crkvi, u župnoj dvorani, kada predaje na Teološkom institutu, kada predaje na raznim tečajevima i slično. A živo se preporučuje da se *clergyman* uvijek nosi na području vlastite župe i pastoralne službe.

5. **Protivni ljudski izgovori**, izbori, razlozi i obziri u izvjesnom smislu osiromašuju našu svećeničku službu i redovničko svjedočenje, i ne mogu se uopće usporediti s vlastitim vjerskim i svećeničkim osjećajem i s očekivanjem najvećega dijela Božjega naroda, koji nas želi vidjeti da i na vanjski znakovit način nastupamo kao Božji svjedoci, s punim poštovanjem prema Crkvi i svomu svećeništvu i redovništvu.

Uvjeran da ću naići na vaše puno razumijevanje, pozdravljam vas s bratskom ljubavlju, sjedinjen s vama u molitvi.

+ Ratko Perić, biskup

IZ GODIŠNJEGA IZVJEŠĆA SA SJEDNICE SVEĆENIČKE UZAJAMNOSTI

Potoci, 28. studenoga 2012. - Ovogodišnja je skupština, po običaju, započela molitvom časoslova Trećega časa, koju je predvodio potpisani tajnik Svećeničke uzajamnosti. Ukupan broj nazočnih svećenika: četrdeset i petorica.

Izvješće uzajamnosti od posljednje skupštine podnio je don Jozo Čirko, predsjednik:

- Od prošle skupštine Uzajamnosti (SV, 3/2011., str. 302.) jedan je naš član, vlč. don Petar Vuletić, preminuo u Viru 25. kolovoza 2012., a pokopan je u obiteljskoj grobnici u župi Rašeljke.

- Bilo je i jedno svećeničko ređenje: vlč. don Pero Miličević iz Mostara, koji je pozdravljen kao novi član Uzajamnosti, a izražena je dobrodošlica i "starim" članovima Uzajamnosti, don Mili Vidiću i don Davoru Berezovskom, koji su se vratili s dvogodišnjega postdiplomskoga studija iz Rima.

Jedan je član Uzajamnosti, don Ivica Stanković, zatražio ekskardinaciju u Bečku nadbiskupiju. Biskup mu je to odobrio uz određene uvjete (SV, 2/2012., str. 134).

Don Bernard Marijanović zamolio je odlazak u afričke misije na određeno vrijeme. Naši misionari, iako redoviti članovi, nisu obvezni doprinositi u Svećeničku uzajamnost.

Odlukom našega biskupa vlč. don Zdravko Ivanković razriješen je službe ravnatelja Svećeničkog doma, a novi je ravnatelj vlč. don Ante Luburić (SV, 2/2012., str. 134).

Zdravstvenih problema ima don Slavko Maslač, župnik na Trebinji, koji se trenutačno nalazi u Svećeničkom domu u Dubrovniku, i trebao bi poći na rehabilitaciju u toplice, kao i don Mate Šola koji se nalazi u Domu u Mostaru, u kojem sada boravi 11 svećenika: don Marijan Bevanda, don Aleksandar Boras, don Mijo Bosankić, don Srećko Čulina, don Milivoj Galić, don Nedjeljko Galić, don Stipe Ivančić, don Srećko Majić, don Tadija Pavlović, don Mihovil Zrno, i od ove godine spomenuti don Mate. Don Vjeko Jarak nalazi se u Domu u Varaždinu.

Ovo je prigoda da se u njihovo ime izrazi zahvalnost svima onima koji nađu vremena da svećenike u Domu posjete ili im se na drugi način jave.

Napomenuto je da svaki svećenik treba, moralno, napisati svećeničku oporuku. Jedan od uvjeta za ulazak i stanovanje u Domu jest i oporuka.

Zahvalio je don Anti Komadini, ravnatelju Caritasa, na medicinskoj pomoći u stacionaru za svećenike kao i za današnje svećeničko gostoprimstvo.

Don Jozo se na kraju svoga izvješća pita: koliko ima stvarno članova Uzajamnosti? Neki jednu godinu uplate, drugu ne uplate itd.

Izvješće ekonoma Fonda Uzajamnosti, don Ante Luburića.

U ovom obračunskom razdoblju ubilježen je iz raznih doprinosa ukupan primitak: 50.439,00 KM. Iz fonda Uzajamnosti izdatak je veći za oko 3.000,00 KM.

Troškovi doma: voda, struja, lož ulje, odvoz otpada, redoviti servis dizala, sustav grijanja i hlađenja, taksa za TV i internet, zdravstveno osiguranje svećenicima, honorari za zaposlenike u Domu, troškovi kuhinje, održavanje objekta, troškovi prošlogodišnje Skupštine - sve skupa iznosi 178.873,00 KM. Potrebe Doma iz dana u dan rastu dok je doprinosa sve manje i manje.

Kada se sve obračuna, mjesečni troškovi po korisniku doma iznose 1.340,00 KM. Prijedlog je da i dalje proračunski ostane 1.500,00 KM po osobi, jer će se troškovi prehrane povećati. (U RH su troškovi prehrane skočili za 30%). Biskupu je to napisмено predloženo i ta je odluka priopćena svim korisnicima Doma.

Troškovi boravka i školovanja sjemeništara i bogoslova s pomoću svećeničkoga seminaristuma (2 intencije mjesečno) ne mogu sve pokriti. Zato se traži pomoć sa strane.

Izvješće je blagajnika don Ante usvojeno!

Razno. Naš se taksovník nije mijenjao od 2005. godine. A onaj s obzirom na misne stipendije još od prije.

U RH su svećenici drugačije osigurani i imaju kakvu-takvu plaću, iako različitu i raznim metropolijama. Mnogi misle da je to pitanje riješeno i kod nas u Crkvi u BiH kao u RH. Mi svoje zdravstveno rješavamo od misnih stipendija! Dugo se čeka a odgovora nema za rješenje zdravstvenog osiguranja. Država ne želi preuzeti obveze, iako je izglasala zakon o zdravstvenom i mirovinskom osiguranju! Dok se to ne regulira, nitko ne smeta da se svatko na svoj način osigura. Mi smo katolici zasebna jedinica i mi za sebe moramo riješiti ovo pitanje.

Svi su se svećenici našli u kapelici Uzašašća Gospodnjega u Emausu u 12 u koncelecijaciji za pokojnu i živu subraću, a potom na ručku u blagovaonici.

Prije odlaska don Antun je Pavlović pozvao sve svećenike u Hrasno na Bezgrešno začeće BDM, 8. prosinca 2012. u 11 sati na misno slavlje koje će

predvoditi nekadašnji župnik don Luka Pavlović, a ove godine pada stota obljetnica rođenja dume Stjepana Batinovića (rođen 26. XII. 1912.). O njemu je planiran i Studijski dan.

*Don Mladen Šutalo,
tajnik Uzajamnosti*

SAKRAMENT SVETE POTVRDE 2013. GODINE

Raspored

6. travnja - subota	Studenci
7. travnja - II. vazmena nedjelja	Veljaci
13. travnja - subota	Izbično
14. travnja - III. vazmena nedjelja	Blagaj-Buna
20. travnja - subota	Posušje
21. travnja - IV. vazmena nedjelja	Gorica
27. travnja - subota	Čitluk Potoci
28. travnja - V. vazmena nedjelja	Gabela

Svibanj

1. svibnja - sv. Josip Radnik	Grljevići Domanovići (Generalni vikar)
4. svibnja - subota	Međugorje
5. svibnja - VI. vazmena nedjelja	Dračevo i Čeljevo
11. svibnja - subota	Čerin
12. svibnja - VII. vazmena nedjelja	Hrasno - Kraljica mira (Dubrovački biskup) Vitina
18. svibnja - subota	Duvno
19. svibnja - Pedesetnica - Duhovi	Mostar - sve župe
25. svibnja - subota	Gradnići
30. svibnja - Tijelovo	Stolac

Lipanj

1. lipnja - subota	Kongora
2. lipnja - IX. nedjelja kroz godinu	Bukovica
7. lipnja - Srce Isusovo	Šuica Šipovača-Vojnići (Biskup vojni ordinarij)
8. lipnja - subota	Gradac Posuški
9. lipnja - X. nedjelja kroz godinu	Aladinići i Prenj
13. lipnja - sv. Ante Padovanski	Raskrižje
15. lipnja - subota	Prisoje, Grabovica, Rašeljke i Vinica
16. lipnja - XI. nedjelja kroz godinu	Čapljina

22. lipnja - subota	Vir
23. lipnja - XII. nedjelja kroz godinu	Sutina
24. lipnja - Rođenje sv. Ivana Krstitelja	Ružići
29. lipnja - sv. Petar i Pavao	Rotimlja
30. lipnja - XII. nedjelja kroz godinu	Gorica-Struge

Kolovoz

15. kolovoza - Uznesenje BDM	Nevesinje
25. kolovoza	Neum

KRIZMANICI U MOSTARU

Mostar, 27. studenoga 2012.
Prot.: 1526/2012.

Poštovanim župnicima mostarskih župa pozdrav i blagoslov!

Zahvaljujem vam na poslanim popisima krizmanika koje pripremate za primanje sakramenta sv. potvrde ove školske godine, tj. na svetkovinu Duha Svetoga, predviđene u nedjelju 19. svibnja 2013., pred katedralom Marije Majke Crkve.

Evo rezultata vaših odgovora: najprije navodimo župu sa sveukupnim brojem prijavljenih krizmanika, a u zagradi donosimo broj krizmanika prijavljen u dotičnoj župi, ali potječu iz drugih župnih zajednica ovoga grada ili izdaljega.

Katedrala Marije Majke Crkve: 106 (od toga iz Sv. Marka 1; iz Sv. Petra i Pavla: 1; neprovjereno: 1 - svega 3).

Sveti Petar i Pavao: 157 (od toga iz Katedrale: 15, iz Sv. Mateja: 12, iz Sv. Marka: 11, iz Sv. Luke: 7, iz Sv. Ivana: 7, s Bune: 4 - svega iz drugih župa: 56).

Sveti Ivan: 155 (od toga iz Sv. Mateja: 24; iz Katedrale: 12; iz Međugorja: 1 - svega 37).

Sveti Matej: 79 (od toga iz Sv. Marka: 4; Goranci: 1 - svega 5).

Sveti Luka: 26.

Sveti Marko: 8.

Sveti Toma: 48 (od toga iz Sv. Marka: 7, iz Sv. Mateja: 3, iz Katedrale: 2, iz Sv. Luke: 1 - svega 13).

Dok se fenomen nataliteta vidljivo smanjuje /prošle godine: 668, a dogodne: 579, tj. minus

89/, kanonsko se stanje neznatno pomiče na bolje (prošle godine 686 : 186 nerednih = 3,60. bio je u tuđoj župi, a dogodne 579 : 114 = 5, tj. svaki je 5. krizmanik u tuđoj župi). Daleko od kanona, daleko od reda u župi i daleko od odgovorna zauzimanja svakoga župnika da se uvede i poštuje crkveni zakon kao i u drugim župama po Hercegovini. Razumijem da se ne može postići savršenstvo, jer je više iznimaka, nekada i opravdanih, za odstupanje od pravila, ali ovo je predaleko od pravila i savršenstva. Ponovno pozivam sve vas župnike, i vaše suradnike, da pokažete punu odgovornost u provedbi kanonskoga reda u svojim župama, poštujući princip teritorijalnosti.

Dok vam na trudu iskreno zahvaljujem i Bogu vas preporučujem, zajedno s vašim suradnicima i svim vjernicima, sve vas s osobitim poštovanjem pozdravljam

+ Ratko Perić, biskup

Msgr. Luka Pavlović - Katedrala Majke Crkve
Fra Stipe Marković - Sv. Petar i Pavao, apostoli
Don Ivica Boras - Sv. Matej, apostol i evanđelist
Don Ivan Perić - Sv. Marko i sv. Luka, evanđelisti
Don Mladen Šutalo - Sv. Ivan, apostol i evanđelist
Don Krešo Puljić - Sv. Toma, apostol
MOSTAR

GODINA VJERE

POZIV NA PRIPREMNI SVEĆENIČKI SUSRET U EMAUS - POTOCI 10. listopada 2012. godine

Mostar, 20. rujna 2012.
Br. 1299/2012.

Svim svećenicima - dušobrižnicima u Hercegovini

Velečasni župniče!

Imajući u vidu činjenicu da - prema priznanju onih kojih su napustili svećeničku službu - preko 40% to su učinili zbog nedostatka vjere, one egzistencijalne. To je glavni razlog napuštanja te posvećene službe (Jobovi bolovi, str. 199). Ako je tako s izabranim dijelom puka Božjega, kako je s ostalim pripadnicima Katoličke Crkve ili kršćanstva uopće. Je li i to jedan od motiva da je papa Benedikt XVI. zakazao Godinu vjere (11. X. 2012. - 24. XI. 2013.)? Približujući se sretna inauguracija Godine vjere u općoj Crkvi - 11. listopada, i u našoj domaćoj u Hercegovini - u subotu 13. listopada u katedrali u Mostaru, a sutradan, u nedjelju, u svim našim župama, ovim usrdno pozivam:

prvo, pastoralno svećenstvo na sastanak u Bijelo Polje, u Emaus, u srijedu 10. listopada u 10,00 sati radi razmjene mišljenja i dogovora za uspješnu provedbu svečane Godine koja će u našim biskupijama biti posvećena Obitelji - žarištu vjere, molitve, duhovnih zvanja. Nakon uvodnoga pozdrava, bio bi predstavljen Plan i program, zamišljen i izrađen od onih kojima je povjerena ta zadaća, te Vodič kroz Godinu vjere, koji je okupio oko 30 suradnika, jednoga i drugoga klera. Nadamo se

da bi toga dana Vodič (preko 200 stranica) mogao biti podijeljen nazočnima i naručen prema potrebi u župi u pastoralno-liturgijske svrhe. Bit će posebno govora o Kalendaru u Godini vjere, koji je u Vodiču naznačen u glavnim crtama, a provodio bi se prema stvarnim mogućnostima i sugestijama na župnoj i biskupijskoj razini u hodu, tijekom Godine. Za taj susret očekujemo sve Župnike i Župne upravitelje, kao što su i pozvani, a iz župa u kojima ima više dušobrižnika, oni koji su zaduženi za praćenje i provedbu Godine vjere. Objed u Emausu.

Drugo, za otvaranje Godine vjere, u subotu, 13. listopada u 18,00 sati, pozivam sve Dekane, koji mogu biti dispenzirani za dolazak 10. listopada, i zastupnike župa, po mogućnosti po jedan bračni par, predstavnike obitelji. Svijeća, koju bi ponijeli iz katedrale, bit će u župnoj crkvi kod oltara kroz cijelu Godinu vjere. O tome konkretan dogovor na sastanku 10. listopada. Večera za dekane u biskupskom dvoru.

Očekujući Župnike u srijedu 10. listopada u 10,00 sati u Bijelom Polju, a Dekane i Predstavnike župa 13. listopada u katedrali u 18,00 sati na otvaranju, s poštovanjem vas pozdravljam u Gospodinu Isusu, koji neka nam svima umnoži obilje vjere!

+ Ratko Perić, biskup

IZVJEŠĆE SA SVEČENIČKOGA SASTANKA ZA PROVEDBU GODINE VJERE

Emaus, 10. listopada 2012. - Na poziv mjesnoga biskupa Ratka Perića, dopisom od 20. rujna ove godine, odazvalo se 10. listopada preko 80 svećenika na radni sastanak s obzirom na što uspješniju provedbu Godine vjere. Sastanak se održao u Duhovnom centru Emaus u Bijelom Polju kod Mostara.

Program. Najprije je voditelj programa, don Nikola Menalo, sudski vikar i župnik na Buni, izmolio posvetnu molitvu na početku Godine vjere. Pozvao biskupa Ratka koji je zadužio don Željka Majića, vicerektora Papinskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu, koji se ovih dana vraća u Mostar, da koncipira Godinu vjere u Crkvi u Hercegovini. Na kraju je predviđena rasprava s pitanjima i prijedlozima.

Biskupov uvod. Nakon pozdravnih riječi biskup je naglasio da je Papina nakana da se vjeri ne posveti samo jedan blagdan, nego cijela godina. Ne godina kao i druge godine u kojima vjerujemo, nego da porastemo u vjeri da nam Bog umnoži vjeru, vjeru u opstojnost i providnost Božju, i vjeru u Boga nagraditelja dobrih djela i kaznitelja zlih čina. Bitno je uočiti *depositum fidei* ili blagajnu vjere, gdje se skupio sav spasonosni sadržaj iz Objave po Svetom Pismu i Predaji, a sve se pretočilo u suvremeni jezik i izvor Dokumenta Drugoga vatikanskoga koncila, koji je otvoren prije 50 godina, i *Katekizma Katoličke Crkve*, koji je publiciran prije 20 godina. Te *actus fidei* ili čin vjere koji očitujemo u svome svakodnevnom životu, osobito u kušnjama, u napastima, pred dilemama i raskrižjima birajući uvijek Božji put vjere i zapovijedi ljubavi. Ovaj se Polog pretvara u Čin svjesno i slobodno u konkretnoj molitvi, postu, katehezi, pjesmi, karitasu, pastoralu... Glavni i gotovo jedini prigovor Isusov učenicima jest njihova nevjera, malovjernost, malodušnost, pred poteškoćama života. A Gospodin nikada nije propustio priliku da pohvali one koji imaju povjerenja u Isusa, bio to poganski rimski satnik koji je tražio pomoć za svoga slugu, ili ona Sirofeničanka koja je iskala zdravlje za svoju bolesnu kćer. Isus im je obojema uslišio molbe i povrh toga pohvalio njihovu vjeru kakve nije bilo ni u cijelom Izraelu. U Novom Zavjetu vjera se, u svojim izvedenicama, spominje na 380 mjesta

(ljubav 180 puta!), i po tome se vidi važnost i nezaobilaznost vjere za naše spasenje. Slično i koncilski dokumenti u 16 svojih konstitucija, dekreta i deklaracija upotrebljavaju pojam vjere preko 300 puta. Godina vjere u prvom je redu namijenjena nama svećenicima - istaknuo je biskup - a onda i svim vjernicima. Ako mi budemo zaneseni darom i žarom vjere, znat ćemo to prenijeti na svoje vjernike. Očitujmo onu crkvenu "desetinu" u ovoj Godini vjere više nego inače. *Desetinu* - ne novčanu, nego duhovnu. "Svaki bi svećenik u ovoj Godini trebao pridonijeti svoju 'crkvenu desetinu'. Dakle, da 10% više čita i širi koncilске dokumente i Veliki katekizam; da 10% bolje propovijeda i katehizira; da 10% više zalazi u kršćanske domove da upozna probleme i angažira sebe i vjerničku zajednicu da se nađe rješenje i pomoć. Ako je star i bolestan, neka 10% više moli! Ako je mlad i zdrav, neka 10% strože posti. I tako dalje. - Svaki bi vjernik u ovoj Godini trebao pridonijeti svoju crkvenu desetinu: Da 10% više moli u obitelji, zajednički i s vjerom; da 10% više prakticira sakramentalni život; da 10% manje gleda beskorisne stvari na televiziji, a radi nešto vjerski korisno; da 10% više misli i brine se za potrebe drugih, u selu i župi; da 10% više čita i širi kršćansku literaturu, osobito koncilsku i katekizamsku."

Pregled Godine vjere. Don Željko je rekao da je u središte slavlja Godine vjere u Crkvi u Hercegovini postavljena **Obitelj kao žarište vjere**, - tako je i naslov Vodiča kroz Godinu vjere. A vidljivi je znak svijetla, simbol svjetla, koja će biti uručena predstavnicima župa na otvaranju Godine vjere u mostarskoj katedrali u subotu, 13. listopada 2012. u 18 sati. Detaljno je predstavio i Vodič kroz Godinu vjere, koji - uz Kalendar susreta i slavlja u našim biskupijama (str. 7-11) i uvodni dio: Pismo pape Benedikta XVI.: *Porta fidei - Vrata vjere* (str. 13-22) i Okružnicu biskupa Ratka (str. 23-26): *Godina rasta u vjeri* te sadrži pet dijelova:

Prvi dio: iznosi misli za razmišljanje i molitve vjernih za svaku nedjelju i svetkovinu. U ovom dijelu sudjelovalo je 25 svećenika naše mjesne Crkve, jednako i biskupijskih i redovničko-franjevačkih.

Drugi dio donosi priloge za katehezu s djecom i mladima.

Treći je posvećen katehezama i susretima mladih, a

četvrti karitativnoj djelatnosti, na župnoj i biskupijskoj razini.

Peti je dio prilog o svjedocima vjere. Na kraju don Željko je zahvalio svim suradnicima kojih se **popis imena** nalazi na kraju Vodiča (str. 214-215). Vodič kroz godinu, koji je tiskan u tisuću primjeraka, razdijeljen na sastanku u 400 primjeraka svećenicima kao i njihovim prvim suradnicima na župama.

Rasprava. Nakon kratke stanke sudionici su započeli pitanjima i prijedlozima. Pitanja su bila

vezana uz prigodne materijale za Godinu vjere, vjera i praznovjerje, usklađenje župne aktivnosti i aktivnosti na razini biskupije, svećeničke rekolekcije, letci za blagoslov kuća s prigodnim molitvama, animatori u župi, tečajevi pripreme za brak, direktorij, molitva i post, problem rastavljenih a ponovno nevjenčanih bez crkvenoga dopuštenja ispovijedaju i pričešćuju... Čulo se kako bi bilo pohvalno održati i pučke misije. U raspravi - pitanjima i sugestijama - sudjelovalo je dvadesetak svećenika.

Susret je trajao oko dva i pol sata i završio bratskim objedom u blagovalištu.

IZVJEŠĆE S OTVARANJA GODINE VJERE U MOSTARSKOJ KATEDRALI

U VJERI HODIMO

Mostar, 13. listopada 2012. - U mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve koncelebriranom svetom Misom, koju je u subotu 13. listopada predslavio dijecezanski biskup Ratko Perić, svečano je otvorena Godina vjere u hercegovačkim biskupijama. U koncelebraciji su sudjelovala sva deseterica dekana s područja biskupija: fra Gabrijel Mioč iz Duvanjskoga dekanata, fra Marinko Leko iz Posuškoga, fra Branimir Musa iz Grudskoga, fra Stipe Biško iz Širokobriješkoga, don Ivo Šutalo iz Ljubuškoga, fra Mate Dragičević iz Bročanskoga, don Luka Pavlović iz Mostarskoga, don Ivan Kordić iz Čapljinskoga, don Rajko Marković iz Stolačkoga i don Ante Luburić iz Trebinjskoga dekanata te nekoliko mostarskih svećenika. Među brojnim vjernicima posebno su pozdravljeni vjernički predstavnici hercegovačkih župa, pojedini članovi obitelji. Godina vjere u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji posvećena je obnovi katoličkih obitelji u vjeri. Obitelj je, naime, "Crkva u malome". Ona je prva čuvarica i prenositeljica vjere. Stoga i moto Godine vjere: Obitelj - žarište vjere. Vidljivi znak Godine vjere jest svijeća, simbol ljubavi koja izgara i naznaka vječne svjetlosti. Obitelji - predstavnici župa - primile su Svijeću vjere koju je na kraju biskup blagoslovio te izmolio Posvetnu molitvu na početku Godine vjere. S upaljenim svijećama

i molitvom u srcu i usnama obitelji su ponijele svijeće u svoje župne crkve, gdje će se s njihova plamena upaliti i sve obiteljske svijeće. Nakana je i molitva ove mjesne Crkve da se svjetlo svijeće vjere održava kroz cijelu Godinu vjere. I da ne bude samo u katedralama i župnim crkvama, nego osvijetli svaki katolički dom - obitelj. Želja je i poziv da se oko Svijeće vjere okupljaju obitelji te u svjetlu svijeće ponovno otkrivaju ljepotu i snagu obiteljske molitve i uzajamne ljubavi. Isus nas poučava: "Tko god ište, prima; i tko traži, nalazi; i onomu koji kuca otvorit će se" (Mt 7,8).

U propovijedi biskup je, podsjetivši na želju Crkve izrečenu u misli, pozivu i pismu pape Benedikta XVI., Porta fidei - Vrata vjere, uprisesnio i dva velika događaja u novijoj povijesti Crkve, koji su označili i početak Godine vjere: 50. obljetnicu početka Drugoga vatikanskog koncila te 20. obljetnicu od objavljivanja Katekizma Katoličke Crkve. Na ovim crkvenim dokumentima i poticajima, koji svoje sadržaje imaju u Svetom Pismu, Predaji Crkve i živom Crkvenom učiteljstvu - Polugu vjere, ali i na našoj otvorenosti poticajima Duha Svetoga, treba počivati i sav naš rad i zauzetost kako u Godini vjere tako i u sveživotnom vjerničkom hodu. Nemali broj pojedinaca i obitelji i društva danas žive u velikom proturječju s Evanđeljem. U nepoštovanju Božjih zapovijedi

događaju se razna zla koja razaraju obitelji, a onda i društvo u cjelini. Neobdržavanje zapovijedi do-
vodi do neposluha roditeljima, do brakolomstva
supružnika, do ubojstva, abortusa, nevjernosti u
braku, krađa i prijevara, nesposobnosti ispravna
odgoja djece i mladih. Stoga i poziv roditeljima
da bdiju nad vlastitom vjerom i vjerom svoje dje-
ce. I nadasve da žive i rade s molitvom u srcu i na
usnama, pojedinačno i zajedno. Neka ne prođe ni
jedan dan a da se obitelji ne utječu nebeskom Ocu
moleći Očenaš i druge obiteljske molitve, nagla-
sio je biskup. Jer Godina je vjere milosno vrijeme
umnažanja vjere, utvrđivanja nade i usavršava-
nja ljubavi tih zaloga blagoslovljene sadašnjosti i
sretne budućnosti.

Svečanost otvaranja Godine vjere svojim je
pjevanjem popratio mješoviti katedralni zbor
Marija pod ravnanjem don Nike Luburića, a svoj
doprinos dali su i mladi katedralne župe kao i mi-
nistranti pod vodstvom župnoga vikara don Mile
Vidića. Nakon svete Mise biskup se na Ordinari-
jatu susreo s Dekanima te razgovarao o kalendaru
Godine vjere i načinu njegove provedbe. Koliko
svećenici budu zauzeti, toliko će i vjernici moći
i znati odgovoriti. Zajedništvo svećenstva herce-
govačkih biskupija u pripremi - izradbi Vodiča,
kao i u slavlja otvaranja Godine vjere pobuđuje
nadu u uspješan i blagoslovljen hod u vjernosti
Bogu i obiteljskim vrijednostima kroz ovu Godi-
nu vjere.

IZVIJEŠĆE SA SUSRETA ČLANOVA PASTORALNIH VIJEĆA I BLIŽIH SURADNIKA U ŽUPNOM PASTORALU

ZAJEDNO U KRISTU

Emaus, 27. listopada 2012. - Susret pastoral-
nih suradnika. Sukladno okvirnom planu i pro-
gramu za Godinu vjere u Mostarsko-duvanjskoj
i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, u pastoralno-
obrazovnom centru "Emaus", u subotu i nedjelju
- 27. i 28. listopada - održan je susret za članove
župnih pastoralnih vijeća i bliže suradnike u pa-
storalu. Susretu su se priključili i djelatnici Cari-
tasa hercegovačkih biskupija koji su u istom cen-
tru obavljali svoje godišnje duhovne vježbe.

Vjera kao pokretačica svega dobra. Papa
Benedikt XVI. pozvao je sve vjernike na slavlje
Godine vjere pismom Vrata vjere, a biskup Rat-
ko vjernike hercegovačkih biskupija okružnicom
Godina rasta u vjeri. Godina vjere u Mostarsko-
duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji po-
svećena je obnovi obitelji u vjeri, tom iskonskom
žarištu vjere. Stoga su ovi dokumenti i odredbe
te njihovo predstavljanje bile okosnicom uvod-
nog izlaganja koje je održao don Željko Majić,
kojega je biskup zadužio za koordinaciju slavlja
u Godini vjere u hercegovačkim biskupijama.
Don Željko je svoje izlaganje oslonio i na "hvalo-
spjev vjeri" (Heb 11,1-35). Pisac Hebrejima veli:
Vjera je već neko imanjenje. Zatim, iako izrijekom
ne spominje, u samom tekstu jasno se čita da je
vjera pokretačica, snaga, zaštitnica, osloboditelji-

ca. Stoga, valja tu vjeru bolje upoznati, u njoj i
po njoj živjeti, potpuno joj se predati - dati srce
onomu u koga se vjeruje. Stari su Latini riječ cre-
do - vjerujem, izveli iz cor do - srce dajem. Pre-
često je i presnažno odvajanje srca od Gospodi-
na - nevjere ili podijeljenosti osobe u samoj sebi.
Primjeri su mnogi i u Bibliji, ali i u povijesti Cr-
kve pa onda i u suvremenom svijetu. Stoga i poziv
propitivanja, promišljanja, ispravljanja, ponovna
uspostavljanja i življenja vjere u punini. Jer to je
zahtjev samoga Isusa. On želi da se sve što čini i
propovijeda, shvaća u duhu vjere i da oni koji su
njegovi u toj vjeri žive i radosno je svjedoče. Zato
Godina vjere, jer ne može se prihvatiti da sol po-
stane bljutava ni da svjetlo ostane skriveno (usp.
Mt 5,13-16).

Suradnja biskupijskoga i župnih caritasa. U
drugom je dijelu susreta sudionicima predstavljen
plan i program slavlja Godine vjere u našim bi-
skupijama. Jer od njih, bili članovi župnih pasto-
ralnih vijeća, bliži suradnici u pastoralu ili karita-
tivni djelatnici, s pravom se očekuje da budu prvi
u naviještanju, ispovijedanju i svjedočenju kako
nakane Crkve tako i same vjere. Don Ante Ko-
madina, ravnatelj Biskupijskoga caritasa, ukratko
je predstavio rad Caritasa te plan i program ka-
ritativnih aktivnosti u Godini vjere naglasivši da

bez konkretna rada i zajedničke suradnje na terenu, u župnim zajednicama koje su temelj svakoga karitativnog rada, sav bi trud i inicijative ostale u zraku; Caritas bi se pretvorio u instituciju koja živi samo za sebe, tj. suši se.

Živa rasprava. U plodonosnoj raspravi rodili su se i neki prijedlozi koje rado stavljamo na razmišljanje s nadom da će uskoro dobiti formu te sadržaj u našem osobnom, obiteljskom i župnom djelovanju i životu.

- Tako jedan otac i član župnoga pastoralnog vijeća predlaže da se u Godini vjere - uza svijeću vjere - svaki dan u obiteljima moli krunica (u zimskom vremenu u 20,00 sati, a u ljetnom u 21,00 sat). Nakane molitve krunice neka budu nakane Crkve u Hercegovini koje su sadržane u Vodiču tiskanu prigodno za slavlje Godine vjere u našim biskupijama. Župnici bi s ovom inicijativom upoznali svoje vjernike te bdjeli nad provedbom tako da o tome progovore za vrijeme nedjeljnih liturgijskih slavlja ili upitom na vjeronauku. Isti član poziva i biskupa da se i on svakoga dana u isto vrijeme, gdje god se nalazio, sjedini u molitvi sa svojim vjernicima te podijeli blagoslov.

- Drugi član pastoralnoga vijeća vidi veliku mogućnost i pripomoć koju u slavlju Godine vjere i u rastu u vjeri mogu dati laičke udruge i molitvene zajednice. Jasno je i predlagatelju da

nad ovim pokretima treba bdjeti Crkva kako bi se nadahnuće Duha očuvalo od duha i natruha svijeta.

- Iznimno je dirljivo i poučno bilo čuti svjedočenje mlade majke koja je unatoč velikim problemima, neuspjelim porodima, ipak na svijet donijela četvero zdrave djece. Ova uporna mlada majka smatra da se u Godini vjere mora više pozornosti i odgoja posvetiti ne samo onima koji se spremaju na sakrament ženidbe nego i samim mladim bračnim parovima.

- Druga sudionica, također majka, predlaže da se u Godini vjere u župi za vrijeme nedjeljnih liturgijskih slavlja aktivira cijela obitelj. Tako predlaže, na primjer, da jedne nedjelje sv. Misu pripremi obitelj tako da uredi crkvu, te za vrijeme misnoga slavlja preuzmu uloge čitača - roditelji i starija djeca, a mlađa djeca budu ministranti i sudjeluju u župnom zboru.

S blagoslovom Božjim. Susret je završio euharistijskim slavljem te zajedničkim objedom. Sam je duhovni susret zorno pokazao da se vjernici žele odazvati, i odazivaju se, pozivu Crkve, i žele živjeti, i žive, duhom katoličke vjere. Neka Bog blagoslivlje sve naše obitelji i pomaže im u rastu vjere da se ona njihova žarišta pretvaraju u prave plamenove vjere kakve Bog očekuje od takvih osoba.

PROMAKNUĆA

MSGR. ŽELIMIR PULJIĆ

NOVI PREDSJEDNIK HBK

Zagreb, 14. studenoga 2012. - Zadarski nadbiskup msgr. dr. Želimir Puljić izabran je 14. studenoga 2012. godine, na 45. redovitom plenarnom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije za predsjednika HBK.

Želimir je rođen u Kamennoj, župa Blagaj, 1947. Pohađao je sjemenišnu gimnaziju u Dubrovniku, filozofiju i teologiju studirao u Splitu i Rimu. Zaređen je za svećenika 24. ožujka 1974. u Rimu u Zavodu Urbanumu. Obavljao je službe

profesora, prefekta, v.d. rektora i rektora u sarajevskoj teološkoj školi i bogosloviji od 1978. do 1988. godine.

Dubrovačkim biskupom imenovao ga je papa Ivan Pavao II., 1989. godine, a zaređen 14. siječnja 1990. godine u Dubrovniku. U ožujku 2010. pap Benedikt XVI. premjestio ga je iz Dubrovnika i imenovao ga zadarskim nadbiskupom.

Čestitamo na izboru za predsjednika HBK. (IKA)

DON DAVOR BEREZOVSKI

MAGISTAR DOGMATSKE TEOLOGIJE

U Rimu je na Bogoslovnom fakultetu Gregorijanskoga sveučilišta magistrirao 1. listopada 2012. don Davor Berezovski, svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije. Tema je radnje: "Liturgijski i euharistijski apostolat u misli i djelovanju Ivana Merza". Voditelj: prof. Keith F. Pecklers, američki isusovac.

U prvom poglavlju predstavljen je Merčev životni put s posebnim naglaskom na njegov duhovno-moralno dozrijevanje. Merz je odrastao u obitelji i društvu gdje su se njegovale ideje humanističkog liberalizma. Iako je kao i svi njegovi vršnjaci primio sakramente, tek pred polaganje ispita zrelosti, a uz pomoć prof. Ljubomira Marakovića, Merz se okreće prema katoličkoj vjeri, kojoj je ostao vjeran do smrti. Tijekom studija u Beču, uz mladenačke krize i borbe, i pitanja o smislu života i postojanju Boga, presudan trenutak za njegovo

životno vjersko usmjerenje i jedini istinski izbor prave vjere, bilo je sudjelovanje u Prvom svjetskom ratu po raznim bojištima. Upravo na ratištu Merz je konačno potvrdio svoj Credo u Boga i vjernost Katoličkoj Crkvi. Svoj rast u vjeri sam Merz opisuje u svom *Dnevniku* koji je vodio od 27. veljače 1914. do 4. studenoga 1921. Pojedine stranice Merz je dodao tijekom 1924. i 1928. godine. U prvom poglavlju radnje autor je prikazao također faze Merčeva susreta s katoličkom liturgijom, te prvi razvoj njegove euharistijske misli, koje su bile presudne za njegov kasniji apostolat među mladima u Hrvatskoj, uvijek s mislima da budu u službi i na pomoć Crkvi u Hrvata.

U drugom poglavlju predstavljena je liturgijsko-euharistijska aktivnost Ivana Merza tijekom njegova djelovanja u Hrvatskoj. Polazišna je točka odnos Ivana Merza prema Crkvi i Crkvenom

učiteljstvu. Upravo iz ljubavi prema Papi i biskupima javlja se i žarka snaga Ivana Merza prema liturgiji i Euharistiji. Merčeva teološko-liturgijska misao predstavljena je iz njegovih članaka i predavanja mladima, koje je objavljivao u različitim časopisima. U njima je Merz uvijek nastojao naglasiti da je liturgija i aktivno sudjelovanje na slavlju Euharistije najbolji način i put koji vodi k duhovnoj obnovi pojedinca i koji mu pomaže u njegovu rastu u vjeri. Ovdje je još jedanput naglašeno da u svojim aktivnostima Merz uvijek poštuje sve norme i principe službene teologije, a posebno nije uveo ni jednu novu ideju koja bi bila u suprotnosti sa službenim crkvenim naučavanjem. U svojim predavanjima Merz na poseban način često citira papinske dokumente, i nastoji ih predstaviti mladima u katoličkim organizacijama, te ih formirati da shvate smisao liturgijskoga i euharistijskog duha. Kao profesor književnosti, Merz je promatrao liturgiju i liturgijske čine, pod estetskim vidom, te je nastojao u mladima pobuditi da i oni shvate i uživaju u ljepoti liturgije, ali i da ne zaborave njezinu teološku vrijednost. Poseban naglasak Merz je uvijek stavljao na aktivno sudjelovanje vjernika u euharistijskom slavlju, koje vodi k osobnom rastu u vjeri, te da preko liturgije, posebno Euharistije, ljudi shvaćaju i ulaze u misterij Boga. Merz želi poučiti mlade da po liturgiji nauče moliti s Crkvom. Sve što je Merz savjetovao mladima da čine u svojoj liturgijsko-euharistijskoj formaciji i duhovnosti, sam je živio u svakodnevicu i pokazivao svojim primjerom. Osnaženi njegovim primjerom života, mnogi mladi članovi katoličkih organizacija pronalazili su inspiraciju za dostojan kršćanski život, poglavito onaj molitveni preko liturgije, posebno Euharistije. Osim analize članaka Ivana Merza, autor se osvrnuo i na važnost liturgijskog pokreta u Europi, predstavljajući i ideju teološke škole iz Tübingena u XVIII. i XIX. stoljeću o Crkvi kao mističnom tijelu Kristovu, koju će papa Pio XII. potvrditi enciklikom *Mystici Corporis Christi*, 1943.

Treće poglavlje obuhvaća kratak sažetak misli i djelovanja Ivana Merza, u usporedbi s pojedinim crkvenim dokumentima, kako iz vremena u kojemu je Merz živio, tako s dokumentima Drugoga vatikanskog koncila te s dokumentima da-

našnjeg učiteljstva Crkve (pobudnica Benedikta XVI. *Sacramentum caritatis*. Zaključno poglavlje obuhvaća i sud o vrijednostima i nedostacima misli Ivana Merza u vremenu u kojem je živio, posebno koliko je njegova misao i djelovanje aktualno i danas u pogledu ekumenskih nastojanja Katoličke Crkve. Tijekom svoga djelovanja u Hrvatskoj Merz je često prikazivao ideje koje su već stoljećima poznate u naučavanju Crkve i netko bi mogao zaključiti da njegova misao ne donosi ničega novoga. Naprotiv, novost njegova apostolskog djelovanja sastoji se u tome da je Merz uvijek nastojao prikazati i objasniti misli službenog učiteljstva Crkve na način ljudima razumljiv, dostupan svima kako bi svi vjernici a posebno mladi mogli koristiti te plodove za vlastiti duhovni rast u vjeri. Upravo zbog ovih svojih ideja Merz je utjecao na kasniji razvoj u Crkvi u Hrvata, posebno u kasnijoj liturgijskoj reformi, i onoj pretkoncilskoj i ovoj pokoncilskoj. A posebno je pokazao kako se slaveći liturgijske čine može bolje slijediti Isusa Krista i voljeti njegovu Crkvu. Stoga i nakon njegove beatifikacije 2003. godine sjećanje je na njega i dalje živo, posebno među mladima.

Radnja je napisana na talijanskom jeziku, pod vodstvom američkog isusovca prof. Keitha Pекlersa, a svi citati iz *Dnevnika* i članaka Ivana Merza doneseni su u bilješkama u originalnom hrvatskom jeziku kojim je pisao sam Merz.

Davor Berezovski rođen je 18. kolovoza 1985. u Mostaru. Završio je gimnaziju i javio se kao kandidat Mostarsko-duvanjske biskupije. Najprije je studirao dvije godine filozofije i godinu teologije u Splitu (2004.-2007.) zatim ga biskup poslao u Rim da završi teologiju (2007.-2009.). Diplomirao je teologiju u ljeto 2009. s temom: "Svećenička egzistencija u slavlju Euharistije".

Zaređen je za đakona 10. travnja 2010., a za prezbitera 26. prosinca u Mostaru. Nakon pastoralne godine u katedrali biskup ga je Ratko vratio u Rim na postdiplomski studij dogmatske teologije koji je završio magisterijem. Po povratku imenovan je kapelanom u mostarskoj katedrali i predavačem na Teološko-katehetskom institutu. Don Davor je 31. od 103. biskupijska svećenika s postdiplomskim gradusom (13 s magisterijem i 18 s doktoratom, uključujući petoricu nad/biskupa iz ovoga klera).

IVAN BIJAKŠIĆ DIPLOMIRANI TEOLOG

Na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu 22. listopada 2012. diplomirao je, napisavši radnju iz područja liturgije i položivši tezarij iz biblijske, dogmatske i moralne teologije, Ivan Bijakšić, bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije. Radnju od 45 stranica pod naslovom "Simbolički govor i geste u svetoj Misi" Ivan je izradio povijesnom metodom objašnjavajući tijekom nastajanja određenih misnih simbola, znakova ili gesta. Prikazao je također liturgijsko ustrojstvo i način njegove primjene ističući duhovni smisao obreda.

Radnja je izrađena u tri dijela. U **prvom** se raščlanjuju misni znakovi, simboli i geste, koji vjernika potiču na razmišljanje i pozivaju na produbljenje otajstva vjere.

U **drugom** se dijelu govori o liturgijskoj zajednici, koja je djelatna sudionica tih znakova i simbola. Liturgijske geste kao što su hod, znamenovanje, tišina, sabranost, govor, sjedenje, stajanje, čin kajanja, prinos darova, klečanje, pružanje mira, osobito sudioništvo u blagovanju Tijela i Krvi Kristove, imaju svoju primjenu i smisao u vjerničkom (nedjeljnom) skupu koji daje Bogu hvale.

Treći dio promatra samo ministerijalnog službenika ili svećenika, koji je izabran iz naroda i postavljen za narod. On djeluje u ime Krista kao služitelj njegove Crkve, prinoseći duhovnu žrtvu Bogu. Kao vidljivi znak uprisutnjuje Krista okupljajući Božji narod u jednu zajednicu na hvalu slave Božje. Tu se očituje jedinstvo Crkve. Ovdje

je govor samo o svećeničkim liturgijskim gestama za vrijeme euharistijskoga slavlja: predsjedanje zajednici, polaganje ruku, držanje ruku za vrijeme obreda, geste u homiliji, pranje ruku. Riječ je također o simboličkim tamjana i gesti kađenja, škropljenja i o otpustu vjernika.

Kandidat je radnju pisao pod vodstvom prof. dr. Marijana Steinera, DI., služeći se glavnim koncilskim i pokoncilskim liturgijskim dokumentima kao i s više knjiga raznih inozemnih i domaćih autora (Guardinija, Marinija, Ratzingera, Schnitzlera; Bašića, Crnčevića, Šaška, Steinera, Žižića i drugih).

Ivan je rođen u Mostaru, 20. veljače 1989., od oca Andrije Bijakšića i majke Marinke, rođene Krešić. Kršten je 11. ožujka iste godine u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru, a krizman u katedrali, 8. lipnja 2003. Župljanin je katedralne župe Marije Majke Crkve u Mostaru, gdje je godinama bio ministrant. Nakon osnovne završio je Srednju strojarsku školu s maturalskim ispitom 2007. godine, kada se javio biskupu s molbom da želi biti svećenik.

Četiri godine studirao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu, a petu godinu s diplomom završio je kod isusovaca na Jordanovcu u Zagrebu. Filozofsko-teološki institut u Zagrebu priključen je Teološkom fakultetu Papinskoga sveučilišta "Gregoriana" u Rimu. Bijakšić je primio službe lektorata i akolitata. Sljedećih dana biskup će ga poslati na župu radi stjecanja prakse prije ređenja za đakona.

OBLJETNICE

20. OBLJETNICA BISKUPSKE POSVETE MSGR. RATKA PERIĆA

Mostar 14. rujna. Na svetkovinu Uzvišenja Svetoga Križa napunilo se dvadeset godina od biskupskoga ređenja msgr. Ratka Perića, biskupa mostarsko-duvanjske biskupije i apostolskoga upravitelja trebinjsko mrkanskoga. Glavni posvetitelj bio je uzoriti gospodin Franjo kard. Kuha-rić a suposvetitelji: nadbiskup Josip Uhač, tajnik Kongregacije za evangelizaciju naroda i biskup ordinarij iz Mostara, msgr. Pavao Žanić.

Svečanom svetom misom u čast Uzvišenja Svetoga Križa, uz sudjelovanje velikoga broja vjerni-

ka, biskup Ratko zahvalio je Bogu na dvadeset godina biskupskoga službovanja. U koncelebraciji, uz 35 svećenika, biskupijskih i redovničkih sudjelovao je vojni ordinarij biskup Tomo Vukšić iz Sarajeva. Pod ravnanjem maestra don Dragana Filipovića pjevao je Katedralni zbor te svirao Simfonijski orkestar Mostar.

Prije završnog misnog blagoslova, generalni vikar msgr. Srećko Majić biskupu slavljenu uputio je iskrene čestitke te zahvalio Bogu na dvadeset godina službe pastira Crkve u Hercegovini.

Pozdravni govor i čestitka msgr. Srećka Majića, generalnoga vikara

Oče biskupe, danas s općom Crkvom slavimo blagdan Uzvišenja Svetoga Križa, a naša mjesna Crkva obljetničku svetkovinu posvete naše Katedrale. I dvadesetu obljetnicu Vašega biskupskog ređenja. Velik je to događaj u Vašem osobnom životu, i životu ove Crkve kojoj ste Vi pastir, glava i učitelj.

Živo nam je sjećanje na Vaše biskupsko ređenje u nedovršenoj crkvi u Neumu. U Trebinje se nije moglo doći, a u Mostar se nije imalo gdje doći. Crkva sv. Petra i Pavla do temelja izgorjela, Katedrala sva iznakažena, a Biskupski dvor spaljen kao sablast stršio. U zraku se miris baruta osjećao, topovske granate grad potresale, sirene zavijale, s ratišta vijesti stizale o poginulima, ranjenima i zarobljenima, popaljenim i opustošenim selima, srušenim i oštećenim crkvama i kapelicama. Sve ste to dobro znali i za mnoge druge probleme koje pritišću ovu Crkvu, kada je Sveti Otac od Vas zatražio da prihvatite, da pomognete

msgr. Pavlu Žaniću, biskupu ove Crkve. Ljudski je bilo lakše odbiti negoli prihvatiti. Ohrabrenje ste našli u Božjoj Riječi kojom su apostoli Pavao i Barnaba hrabрили novoobraćenike u Listri, Ikoniju i Antiohiji: *Kroz mnoge nam je nevolje u kraljevstvo Božje* (Dj 14,22).

Neke nevolje vrijeme liječi. Na neke kao da smo se priviknuli živjeti. A što ne možemo promijeniti, to trebamo prihvatiti kao križ, s kojim nam je naprijed prema Kraljevstvu Božjemu. Ima i lijepih i utješnih događaja koji su se dogodili u našim biskupijama. Većina prognanih uspjela je ostvariti neki smještaj. Mnogi oštećeni i porušeni sakralni objekti obnovljeni su ili se obnavljaju. I u Mostaru je dosta toga učinjeno. Ali znamo da bi svima, i Vama i nama, najveća radost bila da u novoosnovanim župama u Mostaru blagoslovite nove crkve u kojima bi vjernici mogli u prikladnu prostoru slaviti Boga i dijeliti svete sakramente.

U proteklih dvadeset godina kao Biskup izrekli ste mnogo propovijedi. Tko će prebrojiti vaše okružnice, intervjuje i poruke!? Kroz ovih dvadeset godina izišla je vaša dvadeset i jedna knjiga, od toga je deset knjiga duhovnih vježbi, uglavnom za svećenike, ali s velikom je koristi može čitati svaki vjernik.

Hvala Vam za sve duhovne poticaje i usmjerenja koje ste nam kao Biskup uputili bilo živom ili pisanom riječi.

Blaženi papa Ivan Pavao II. prigodom pastirskoga pohoda Sarajevu 1997., obraćajući se biskupima, Vas je nazvao *revnim biskupom*, koji stoji na čelu ove Crkve u Hercegovini. Nikada Vam preko usta nije prešao sraman muk ni drhtav glas kada je trebalo braniti Božji zakon, crkvena i ljudska prava. Imali ste hrabrosti govoriti kada je bilo sigurnije šutjeti. Sv. Ignacije piše sv. Polikarpu biskupu Smirne: *Stoj čvrsto kao nakovanj pod čekićem. Svojstvo je dobra atleta biti udaran, a pobijediti. To ste Vi, oče Biskupe, toliko puta pokazali.*

Prigodom toga istog posjeta Papa je i nama svećenicima i vjernicima uputio poruku, navodeći riječi sv. Ignacija i posljednjega Koncila: *Vjernici trebaju pristajati uz biskupa kao Crkva uz Isusa Krista i kao Isus Krist uz Oca, da sve bude u jedinstvu i rastu na slavu Božju (LG 27).*

Oče biskupe, ostajemo s Vama da bi Bog bio s nama. Slaveći s Vama ovu sv. Misu, zahvaljujemo Bogu Ocu za sve što je po Vama dao ovoj mjesnoj Crkvi i molimo Gospodina i Životvorca da Vas poživi, udijeli Vam svoje darove da hrabro i mudro vodite povjereni Vam dio Crkve Kristove. Ovdje smo večeras da Vam izrazimo poštovanje, odanost i ljubav. Samo s Vama sjedinjeni mi smo Crkva. Samo s Vama mi smo s Kristom. Samo s Vama mi smo u Istini i na putu koji vodi u život. Za katolika drugog puta nema.

Drago nam je što u ovom zajedničkom slavlju sudjeluje preuzvišeni biskup dr. Tomo Vukšić, vojni ordinarij, kojega od srca pozdravljam.

Oče biskupe Ratko, u ime okupljenih svećenika, redovnika, redovnica, bogoslova i u ime vjernoga puka, od srca Vam čestitam dvadesetu obljetnicu Vašega biskupskog ređenja i svetkovinu naše Katedrale. Također naše čestitke župniku don Luki, župljanima i katedralnom osoblju. Molimo Gospodina da Vas i dalje vodi da vjerno izvršite njegovu svetu volju. Vaš život i pastirska gorljivost neka bude na slavu Trojedinoga Boga, na ponos Crkve Katoličke i na spas svih vjernika ovih hercegovačkih biskupija.

140. GODINA SLUŽENJA SESTARA MILOSRDNICA U HERCEGOVINI

Mostar, 27. rujna 2012. - Sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga, znane i kao vinkovke, došle su u Zagreb 1845. godine, a prvi put zajedno s mladim profesorom Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, dr. Josipom Stadlerom, 1872. godine u Mostar. Na blagdan njihova utemeljitelja sv. Vinka (1581.-1660.), u petak 27. rujna, obilježile su 140. obljetnicu svoga neprekinuta djelovanja u Hercegovini. Misu zahvalnicu za njihovu blagoslovljenu nazočnost i redovničko djelo, prosvjetno i humanitarno, najprije u Hercegovačkom vikarijatu do 1881., zatim u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjskoj biskupiji do danas,

predvodio je biskup Ratko Perić u koncelebraciji s dvanaest svećenika. Iako radni dan, u katedralu je došao velik broj vjernika koji je sudjelovao u euharistijskom slavlju zahvale i izrazio sestrama čestitke. Bio je velik broj i drugih sestara kojih u Hercegovini ima iz šesta redovničkih zajednica.

Prije početka sv. Mise s. Paulina Kvesić, voditeljica Doma u Ljubuškom, posebna izaslanica provincijalke s. Tereze Karača iz Sarajeva, pozdravila je skup i riječima zahvalnosti Bogu podsjetila na glavne etape sestrarskoga djelovanja u ovom periodu. Poslije sv. Mise sestre su priredile domjenak u katedralnoj župnoj dvorani.

Biskupova propovijed

Prije deset godina, kada su sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga u Mostaru obilježavale 130. obljetnicu svoga dolaska u Hercegovinu, slavili smo sv. Misu zahvalnicu u ovoj istoj katedrali Marije Majke Crkve. U homiliji govorili o Pavlovu Himnu ljubavi iz 1. Poslanice Korinćanima 13. poglavlje (1-13), i to samo o jednoj rečenici: "Ljubav se raduje istini" (r. 6). A petnaest je takvih rečenica kojima sv. Pavao opisuje sve jednom što ljubav jest, a drugi put što ljubav nije!

Apostol u svom glasovitu Himnu najprije navodi koje su najveće vrijednosti na ovome svijetu, ne po svjetskom kriteriju, nego po sudu mudrih ljudi. Kaže da i pred jednom od ovih sedam vrijednosti svi zdravorazumni skidaju kapu:

- poznavanje jezika
- dar prorokovanja
- poznavanje otajstava
- posjedovanje znanja
- življenje u vjeri koja je moćna brda premještati

- razdavanje svega imetka svoga siromasima
- žrtvovanje svoga vlastitog tijela.

Ali sve te ljudske vrijednosti - nastavlja sv. Pavao - veliko su Ništa, cimalb što klepeće, prema zrnju ljubavi koja daje smisao svemu našem razmišljanju, djelovanju, vrjednovanju, znanju, življenju i žrtvovanju. Ukratko o nekim vrijednostima.

Čežnja za **jezicima** potiče nas da ostvarimo ono što narod kaže: Koliko jezika znaš, toliko ljudi vrijediš. Ali ako ne poznaš jezika ljubavi, milosrđa, zdrava prijateljstva, suosjećanja, ako ne govoriš jezikom srca i duše, ništa ti ne koristi pa da znaš 37 svjetskih jezika, živih i mrtvih, kao kardinal Giuseppe Mezzofanti (1774.-1849.). A i s jednim jezikom, kojim nikoga ne vrijeđaš, nego svakoga ispravno vrjednuješ u ljubavi Kristovoj, možeš se spasiti.

Proroštvo je naviještanje Božje riječi, Božjega spasenja ili Božjega gnjeva. Netko može propovijedati da sebe hvali do plafona, a može govoriti da Boga hvali i njegovo milosrđe navješćuje. Pavao je bio uzor propovijedanja kada je napisao ovu paradoksalnu misao o svome spasenju: "Da, htio bih ja sam proklet biti, odvojen od Krista, za braću svoju, sunarodnjake svoje po tijelu" (Rim 9,3). Eto koliko mu je iz ljubavi stalo do spasenja njegovih zemljaka, sunarodnjaka, koji su masov-

no odbacili Mesiju-Krista-Pomazanika, Spasitelja svijeta.

Intelektualna spoznaja - Židovi su bili preponosni na poznavanje zakona - dekaloga, a o narodu su govorili: "Ali ta svjetina koja ne pozna Zakona - to je prokleta!" (Iv 7,49). Kako možeš rako reći? Odakle ti znaš što je prokleta, a što blagoslovljeno u očima Božjim, ako Isus kaže: "Što je ljudima uzvišeno, odvratnost je pred Bogom" (Lk 16,15)? I obratno: Što je odvratno pred ljudima, uzvišeno je pred Bogom! Ljudske misli nisu Božje misli, i Božji puti nisu ljudski puti! Tko se Božjih putova i misli drži, u njemu je ljubav djelatna i spasonosna.

Davanje imetka sirotinji - Može se nekome potrebniku nešto dati s poštovanjem, a može bez ikakva poštovanja, čak s prijezirom. Ono s poštovanjem, to je ljubav, pa koliko god bilo. Nema ništa bolnije kao dati nevoljniku malo "karitasa" bez ikakve ljubavi! Nemoćna si pomoći bolesniku koji čeka satima na hodniku. Možeš prema njemu zauzeti dva stava: prvo, da ljutita prolaziš pokraj njega, koji očekuje od tebe barem ljudski pogled ako ne i osmijeh, a ti mu još više zagorčuješ jadni život; a možeš ga pozdraviti, upitati što mu je, smjestiti ga u kakav kutak da mu olakšaš život. Možeš ga tretirati s kršćanskom ljubavlju koju on doživljava, a možeš bez ljubavi, što on doživljava još dublje i snažnije!

Istaknut ćemo jednu misao o ljubavi kako je apostol Pavao iznosi u negativnoj formi.

Ljubav nije razdražljiva (13,5) - Ogorčenost je uvijek znak nedostatka, nedostatka vladanja samim sobom. Jesi li kadra zadržati glavu trijeznom, makar je svi drugi izgubili? Kaže se kako mi dijelimo svoje bližnje na simpatične i antipatične: Simpatične su osobe one s kojima uvijek možeš čavrljati i zabavljati se, u njih gledati i sve nam više postaju draže dok nas ne razdraže. A antipatični su oni koji nam stalno idu na živce, piju krv, koji su nam izišli na vrh glave, zbog kojih se - kada ih vidimo - iznesvješćujemo, postajemo alergični bilo da govore ili da šute. Koliko imaš simpatičnih, a koliko antipatičnih? Komu si ti simpatičan ili simpatična ili antipatična? Prava ljubav nije razdražljiva, raspaljiva, rasrđena, ogorčena, živčana, antipatična. Ona je svima simpatična!

A evo jedne Pavlove misli o ljubavi u pozitivnoj formi.

Ljubav sve pokriva (13,7) - Ljubav pokriva u prvom redu pogreške drugih. Ne trubi na veliko zvono o nekim razgolićenostima u zajednici. Koje razumno čeljade iznosi kućne obiteljske stvari u seoske krugove i na nacionalne krugove? Pravi vjernik ne će iznositi tuđih pogrešaka i mana, nego će ih znati prikriti pred javnošću, a reći onomu tko je odgovaran da intervenira i popravi stanje. A danas smo toliko puta dopali u besmisleni situaciju gdje nema više "u četiri oka", nego sve mora biti izneseno na javne portale, na kioske i tabloide, gdje te neka nerazumna osoba tako optuži da se moraš, ni kriv ni dužan, pred cijelim svijetom braniti od klevete i laži, i to s pomoću najskupljih odvjetnika. I kada si se nakon dvije godine bubanja po gradskim trgovima, radiovalovima i tv-ekranima ovoga svijeta uspio obraniti od te besramne optužbe - nikomu ništa! Samo kratka vijest sitnim slovima: Nije bila istina ono za što je brat oklevetan ili sestra bila optužena! A taj klevetnik ili klevetnica ide u nove klevete i laži. I za njega nema ni zakona ni zatvora. Njemu su u službi i zakoni i mediji. To je sve samo ne ljubav koju Bog nagrađuje i koja nas spašava!

Sestre milosrdnice, mi vam svesrdno zahvaljujemo za ovih 140 godina sustavne nazočnosti i djelatnosti u našoj Hercegovini, napose u ime onih devet mjesta u kojima su sestre provele više vremena:

- u Viru 9 godina (1968.-1977.),
- u Rašeljama također 9 godina (1972.-1981.),
- u Šipovači-Vojnićima 10 godina (1976.-1986.),
- u Trebinju 25 godina (1966.-1991.),
- u Kruševu 37 godina (1973.-2010.),
- u Stocu 52 godine (1936.-1943. te od 1967. do danas),
- u Ljubuškom 71 godinu (1898.-1949., te od 1992. do danas),
- u Duvnu 83 godine (1884.-1949., te od 1994. do danas),
- i u Mostaru bez prekida 140 godina djelujući i u vlastitu samostanu, neko vrijeme u biskupiji i preko 30 godina u ovoj katedrali.

Molimo milosrdnoga Boga da pokojne sestre milosrdnice nagradi vječnim milosrđem kao što pročitismo u Govoru o blaženstvima (Mt 5,7), vas žive utvrdi u zvanju i poslanju, a nove žetelice pošalje u žetvu svoju (Lk 10,2).

25. OBLJETNICA TEOLOŠKOG INSTITUTA

Mostar, 15. studenoga 2012. - Na spomendan sv. Alberta Velikoga, svečanom svetom Misom i akademijom proslavljena 25. obljetnica Teološko-katehetskog instituta u Mostaru (TKIM). Zahvalno euharistijsko slavlje, s koncelebrantima mjesnim biskupom Ratkom Perićem i pomoćnim banjalučkim biskupom Markom Semrenom te 28 profesora i drugih svećenika, uz sudioništvo 67 studenata Instituta i 23 studenta koji su primili diplome te preko 300 uzvanika, predvodio je uzoriti kardinal Vinko Puljić, vrhbosanski nadbiskup i Veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Sarajevu (KBF). Prije točno 25 godina u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru, 1987., slavljena je sv. Misa zaziva Duha Svetoga za početak rada Instituta, a koju je uz biskupa Pavla Žanića predvodio tadašnji vrhbosanski nadbiskup Marko Jozinović. Ova sv. Misa bila je zahvala Bogu za sve milosti, darove i plodove, ali i za svladane poteškoće i kušnje kroz koje je Institut prolazio kroz minule godine te molitva Bogu za

daljnji blagoslov i pomoć. Pod Misom se molilo za spomenute pokojne biskupe, profesore dr. Marka Josipovića, dr. fra Jozu Vasilja i dr. Antu Šarića te poginule studente u Domovinskom ratu. Kardinal je Puljić u svom pozdravu istaknuo značenje i važnost TKIM-a za Crkvu i hrvatski narod na ovim prostorima na obrazovnom, odgojnom, kulturnom, socijalnom i društveno-političkom području. U prigodnoj propovijedi, osvrćući se na teološki, znanstveni i svetački život sv. Alberta Velikoga, biskupa, crkvenoga naučitelja i zaštitnika Instituta, studentima je posebno naglasio potrebu svjedočenja vjere u današnjem svijetu te nužnost skladna povezivanja znanosti i vjere, teološkoga znanja i molitve u vlastitom životu i radu.

U drugom dijelu slavlja bila je svečana akademija na kojoj su bili nazočni, uza spomenute biskupe i profesore TKIM-a i KBF-a, brojni uzvanici iz crkvenoga, akademskoga, kulturnoga i društveno-političkoga života Mostara i Herce-

govine: generalni vikar msgr. Srećko Majić, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije dr. fra Ivan Sesar, dekan KBF-a prof. dr. Pavo Jurišić, nacionalni ravnatelj Papinskih misijskih djela u BiH don Ivan Štironja, provincijalna poglavarića sestra franjevačka s. Franka Bagarić, vicerektor Vrhbosanskoga bogoslovnog sjemeništa don Stipe Gale, rektor Sveučilišta u Mostaru prof. dr. Vlado Majstorović, predsjednik vlade Hercegovačko-neretvanske županije Denis Lasić, ministrica znanosti i obrazovanja u vladi Zapadno-hercegovačke županije prof. Helena Lončar, gradonačelnik Mostara Ljubo Belić, generalni konzul Republike Hrvatske u Mostaru Velimir Plješa, predsjednik podružnice HKD Napredak u Mostaru prof. dr. Miroslav Palameta te drugi predstavnici crkvenih, obrazovnih i kulturnih ustanova grada i županije.

Predstojnik Instituta dr. don Ante Pavlović pozdravio je sve nazočne i kratko se osvrnuo na 25 godina djelovanja TKIM-a. Istaknuo je njegovo crkveno, pastoralno i vjersko-odgojno značenje kako u doba bezbožnog komunističkoga režima, kad je osnovan, tako i danas u doba ideoloških diktatura relativizma i sekularizma, naročito glede potreba nove evangelizacije na koju snažno poziva Papa Benedikt XVI. Zahvalio je svima koji su bilo kao profesori bilo materijalno ili na druge načine pomagali da bi Institut mogao uspješno izvršiti svoje poslanje. Dekan KBF-a prof. dr. Pavo Jurišić se osvrnuo na 25. obljetnicu Instituta smatrajući da je poput mlade osobe "odrastao u svakom pogledu" i da sada može odgovorno raditi da bi stigao svome cilju, ali je izdvojio i poteškoće ove Ustanove. Ukazao je na poteškoću nedostatna prostora za izvođenje nastave, te potrebu da država konačno počne financirati crkvene visokoškolske ustanove u BiH, u skladu s *Temeljnim ugovorom između Svete Stolicе i BiH*, jer su one ustanove javnoga dobra. Rektor Sveučilišta u Mostaru prof. dr. Vlado Majstorović je u ime te Ustanove istaknuo važnost crkvenoga visokoga školstva u BiH te njegova povezivanja sa sveučilišnom zajednicom radi znanstvenih, obrazovnih, kulturnih i duhovnih potreba hrvatskoga i katoličkoga naroda u BiH, čestitao na obljetnici TKIM-a i naznačio, uz dosadašnju suradnju, još konkretnije oblike buduće suradnje.

Mjesni biskup, domaćin proslave i moderator Instituta Ratko Perić zahvalio je svima koju su sudjelovali u osnutku, djelovanju i napretku Instituta. On je u Godini vjere, pozivajući se na sve-

topisamsko izvješće o Noi, pozvao buduće vjeroučitelje da u svom studiju i odgojnom radu slijede put i sredstva nove evangelizacije: "Uz evanđelje i ostale biblijske knjige, na stol koncilске dokumente i Veliki Katekizam, i hranimo iz njih vjeru u sebi i poučavajmo iz njih druge u vjeri! To je danas nama Božja poruka i smisao Godine vjere da ne doživimo brodolom vjere poput Noinih suvremenika, opći potop svoga stvaralaštva i smisla života, rugajući se spasonosnoj korablji vjere." U kratkom obraćanju sudionicima tijekom akademije, kardinal Vinko Puljić još jednom je čestitao obljetnicu Instituta i poželio da ta visokoškolska ustanova bude dobar evangelizator evangelizatora odnosno studenata, budućih navjestitelja, učitelja i svjedoka vjere.

Svečarski pozdravni dio završio je prigodnim predavanjem dr. don Ante Komadina s naslovom: *Povijesni pregled djelovanja Teološko-katehetskog instituta u Mostaru*. On je posvjedočio, kao začetnik ideje o pokretanju i prvi predstojnik Instituta, o komunističkoj zabrani njegova rada odmah nakon osnutka 1987. Govorio je o medijskoj harangi, političkoj diskvalifikaciji i poniženjima kojima je bio izvrnut mostarski biskup Žanić, ali i dr. Želimir Puljić, rektor Vrhbosanske visoke teološke škole kojoj je Institut bio područni odjel. Kratko je izložio i crkvene poticaje oko osnutka Instituta, osobito Sinode biskupa koja je u to vrijeme progovorila o mjestu i ulozi vjernika laika u Crkvi. Predstavio je i tri faze razvoja i napretka Instituta od 1988. kad je počeo ponovo raditi do 1991. i Domovinskog rata kada provodi trogodišnji teološko-katehetski program, potom četverogodišnji od 1994. do 2007. i sada petogodišnji program u dva ciklusa: sveučilišni trogodišnji preddiplomski i dvogodišnji diplomski ili magistarski studij pripremajući vjeroučitelje i religijske pedagoge.

Slijedila je svečana promocija 19 studenata koji su u posljednje tri godine završili preddiplomski studij i stekli diplomu prvostupnika religijske pedagogije i katehetike: Mostarsko-duvanjska i trebinjsko-mrkanska biskupija - Danijela Bašić, Matija Begić, Dijana Ćosić, Marina Ćubela, Jelena Galić, Matea Glibić, Ana Ivanković, Katarina Kikić, Matea Knežević, Kristina Lugonja, redovnica franjevka s. Alena Muchova (Slovačka), Danijela Ostojić, Mateo Perić, Vedran Perić, Kristina Petric, Marija Serdarušić; Sarajevska nadbiskupija - Donald Elez i Splitsko-makarska nadbiskupija - Marija Dragun i Petra Sekelez. Promovirano je i četvero studenata hercegovačkih biskupija koji su

završili diplomski ciklus studija i stekli diplomu magistra religijske pedagogije i katehetike: Jozefina Baković, Klaudija Maj Jozić, Slađana Perić Teisler i Kristina Soldo.

Na kraju akademskoga čina biskup je Perić podijelio zahvalnice za teološki doprinos i nastavni rad profesorima Instituta koji su stekli časnu mirovinu i više ne predaju i onima koji, unatoč godinama, još uvijek održavaju nastavu: dr. Želimiru Puljiću, bivšem profesoru i sadašnjem zadarskom nadbiskupu, dr. Mati Zovkiću, dr. Anti Brajku, dr. Miji Bosankiću, dr. Vjeki-Boži Jaraku, mr. Boži Odošiću i dr. Stanku Lasiću. Zahvalnice su dodijeljene i ustanovama koje su materijalno i

prostorno pomagale rad Instituta: biskupiji Linz iz Austrije, Vladi Hercegovačko-neretvanske županije, Sveučilištu u Mostaru i katedralnoj župi u Mostaru, gdje je sve bilo započelo.

Svečanu akademiju prigodnim skladbama i pjevanjem uljepšali su Mješoviti zbor studenata Teološko-katehetskog instituta pod vodstvom prof. don Nike Luburića i Koralisti Vrhbosanskoga bogoslovnog sjemeništa iz Sarajeva pod ravnanjem prof. Marka Stanušića. Svečanost je završila prigodnim domjenkom za studente i njihove roditelje te zajedničkim objedom uzvanika i profesora s biskupom domaćinom u zgradi Biskupije.

Biskupova poruka diplomiranim vjeroučiteljima

Mostar, 15. studenoga 2012. - Dan svečane podjele diploma svršenim studentima Teološko-katehetskog instituta u Mostaru, sutrašnjim vjeroučiteljima, na blagdan sv. Alberta Velikoga (126.-1280.), biskupa i crkvenoga naučitelja, zaštitnika Instituta, sretna je prigoda da se u ovoj Godini vjere podsjetimo na okolnosti i potrebu vjere kao teologalne ili bogooblične krjeposti koju nam Bog daruje. Godina se obično slavi kao obljetnica nečega ili nekoga. Na primjer Pavlova godina 2008./2009. u povodu 2000. godine rođenja Apostola naroda. Godina isusovca Ruđera Boškovića 2011. u povodu 300. obljetnice rođenja toga hrvatskog i svjetskog učenjaka. A koji je povod ovoj sadašnjoj Godini vjere, 2012./2013., vjere, ne ljudske, nego katoličke kojom prihvaćamo sve što je Bog objavio a preneseno nam preko Svetoga Pisma, Predaje i Crkvenog učiteljstva? Unutarnji crkveni povodi za ovu Godinu prouke i prakse naše vjere jesu dvije velike crkvene knjige: Dokumenti Drugoga vatikanskoga koncila koji je otvoren prije 50 godina (1962.-1965.), i Katekizam Katoličke Crkve koji je objavljen prije 20 godina (1992.). A vanjski okviri i povodi jesu višestruki: sustavno udaljšavanje svijeta od Boga, prakticiranje svakovrsna hedonizma bez ikakve odgovornosti; upadanje u **iracionalni relativizam**, tj.

da se s najvećim darom, misterijem života, koji je obložen naravnim zakonima, poštovanjem

i stidom - izvode najbesramnija poigravanja i ponižavanja;

da suvremenici, "gradeći se mudrima, poludješe" (Rim 1,22), nazivajući svoje izopačenosti ljudskim dostojanstvom;

da se ljudska ljubav sve više usmjeruje prema "pticama, četveronošcima i gmazovima!" (Rim 1,23) umjesto prema vlastitoj djeci i braći ljudima;

da se protuprirodno "obeščašćenje svojih tijela" (Rim 1,24) smatra prirodnim pravom umjesto teškim grijehom;

da se sve više štuje "stvorenje umjesto Stvoritelja" (Rim 1,25), oduzimajući smisao svakoj unutarnjoj vjeri i vanjskoj religiji;

da se bračnom zajednicom naziva najosudljivija opačina ljudske naravi;

da se iz nad-dvotrećinske većine od 87% katolika ne može izvući dostatan broj glasova za referendum kojim bi se oborio nemoralni zakon umjetno potpomognuta začeca;

da se kršćanska vjera i čudoređe sve više u pojedinim medijima izruguju umjesto poštuju;

da se sve više izjednačuje dobro i zlo, istina i laž, moral i nemoral. I tomu slično.

Tit Livije (59. pr. Kr. - 17.), rimski povjesničar, piše o nemogućem stanju u tadašnjem Rimu: "Ne možemo podnositi ni svojih grijeha ni lijekova".¹

U sličan je svijet ušao Krist sa svojom naukom trojstvenoga Boga, sa svojom čistoćom Evanđe-

¹ Tit Livije, *Ab urbe condita*, knjiga XX., uvod, br. 9: "Nec vitia nostra nec remedia pati possumus."

lja, svojom žrtvom, križem i samoodricanjem do smrti pa zato do uskrsnuća: da pale podigne, da zarobljene oslobodi, da raskajanima milosrđe udijeli.

Nasuprot današnjoj repaganizaciji svijeta Crkva otvara vrata vjere, novu evangelizaciju svijeta, reevangelizaciju. Potiče onu vjerničku većinu da ne prelazi šutke preko ovakve zaraze zla, nego da bude aktivno svjesna Kristovih riječi: "Tko god se, dakle, prizna mojim pred ljudima, priznat ću se i ja njegovim pred Ocem koji je na nebesima. A tko se odreće mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred svojim Ocem koji je na nebesima (Mt 10,32-33). Nekada je i šutnja grijeh!

Vjera protiv potopa. Ima jedna priča u Starome Zavjetu koja je razvučena kroz 4 poglavlja u 80-ak redaka (Post 6-9,17). A u Novom Zavjetu sažeta je u jedan redak odnosno u dvije proširene rečenice:

Prva: "Vjerom Noa, upućen u ono što još ne bijaše vidljivo, predano sagradi korablju na spasenje svog doma" (Heb 11,7a).

Sveti tekst kaže da je pokvarenost čovjekova bila tako velika i široka da je i "svaka pomisao u njegovoj pameti uvijek samo zloća". Zemlja se nepravde nagrcala i svako se biće izopačilo, osim Noe koji je s Bogom "hodio" (Post 6,9), tj. po njegovoj zapovijedi živio. Bog odluči sve ljude povodnjom "izbrisati s lica zemlje" te o toj neviđenoj katastrofi obavijesti "pravedna i neporočna" Nou da sagradi lađu ili korablju i od svake vrste životinja uzme po dvoje, a od ljudi nikoga, osim vlastite obitelji. Noa povjerova Bogu, stade odlagati svoje svakodnevne poslove u stranu, a dade se na gradnju lađe trista lakata u duljinu (oko 150 m!), pedeset u širinu, trideset u visinu. Svatko se

živ čudio i smijao Noi zašto gradi takav titanik 300 km daleko od mora. On je svima tumačio da je Bog naumio poplavama uništiti pokvareno čovječanstvo. Ali nitko tomu nije posvećivao nimalo ni vjere ni pozornosti.

Druga: **Time [Noa] osudi svijet i postade baštinikom vjerničke pravednosti**" (Heb 11,7b). Dok je Noa lađu gradio, svi su ga ljudi izrugivali. Nije bilo neslane karikature i vica koji nije izrečen na njegov račun, do ludila. Noa bi humoristima odgovarao: Vi se sada smijete meni što sam na Božju riječ povjerovao, a ja ću se sutra smijati vama koji ne želite vjerovati Bogu po meni!

A kada su sva Noina čeljad ušla u lađu i Bog zatvorio vrata za njima, navalise izvori bezdana, rastvorise se ustave nebeske, prolomise se crni oblaci te udari dažd četrdeset dana i četrdeset noći. Noa se sa svojim spasi, a sve drugo što u svojim nosnicama imaše dah života - izvan korablje izgibe! Kada su se svi drugi oglušili na Božji glas, Noa se čvrsto držao Božje riječi. Naš autentičan kršćanski život najžešća je kritika, pa i osuda, onih koji žive kao da Boga nema. Svakomu dakle od nas dolazi poruka: možemo je prihvatiti ili je ismijavati; mogu nas proglašavati ludima, ali mi možemo odgovarati: jesmo "ludi poradi Krista" (1 Kor 4,10) i njegova Evanđelja koje je snaga spasenja.

Stoga, uz Evanđelje i ostale biblijske knjige, na stol **Koncilske dokumente i Veliki Katekizam!** I hranimo iz njih vjeru u sebi i poučavajmo iz njih druge u vjeri. To je danas nama Božja poruka i smisao Godine vjere da ne doživimo "brodolom vjere" (1 Tim 1,19) ili, poput Noinih suvremenika, opći potop svoga stvaralaštva i smisla života rugajući se spasonosnoj korablji vjere!

100. OBLJETNICA CRKVE SVETE KATE

Ljubuški, 25. studenoga 2012. - "Sveta Kata - snijeg na vrata! Evo svete Kate - a gdje vam je snijeg?" - tako je biskup Ratko u pozdravu upitao Ljubušake vjernike koji su ispunili gradsku crkvu sv. Kate, a tri puta ih je toliko ostalo pred crkvom. Kako i ne će kada se slavi 100. obljetnica istoimene crkve! Predivan dan, najprije maglovit, a onda i sunčan i vedar, prije bi se reklo da je 29. travnja - blažena Katarina Sijenska, nego 25. studenoga - sveta Katarina Aleksandrijska!

Humački župnik fra Ivan Boras, koji je najprije organizirao kroz grad procesiju s kipom sv. Kate i Litanijama svih svetih, biranim je riječima pozdravio sav Božji puk i biskupa iz Mostara koji je predvodio sv. Misu u kojoj su koncelebrirali, osim župnika, humački gvardijan fra Velimir Mandić, meštar fra Slavko Soldo, don Tomislav Ljubav, otnedavno naslovni župni upravitelj župe sv. Kate u Grudama.

Svečana sveta Misa s kađenjem u slavu Krista Kralja. Zašto tako? Biskup je u početku homilije zahvalio župniku fra Ivanu na pozivu i rekao kako je, dok se spremao za propovijed o sv. Kati, u "Bibliotheci Sanctorum" - gdje je popisano oko 35.000 časnih Slugu i Službenica Božjih, Blaženih i Svetih - naišao na 20 svetih ili blaženih Kata: Aleksandrijska (287.-305.), Bolonjska (1413.-1463.), Bosanska (1424.-1478.), Đenovska (1447.-1510.), Luvenska (židovka, 13. stoljeće), Sijenska (14. st.), Švedska (1331.-1381.), Benincasa (14. st.), Labouré (1806.-1876.), da ne nabrajamo dalje, a među njima je ova prva, Aleksandrijska, najpoznatija ali i najosporenija. Vatikanska komisija, koja je od 1962. godine radila na povijesnom studiju i pročišćenju Rimskoga martirologija, 1969. preporučila je da se ispusti sv. Kata iz Liturgijskoga kalendara. A "drugostupanjska" Komisija, 2002. godine, preporučila je da se ponovno vrati u Kalendar, i vraćena je s odredbom Svete Stolice: ako joj spomendan pada u nedjelju, neka se slavi Krist Kralj, kao upravo danas. Malo je koja sveta Kata okićena tolikim legendama kao ova današnja. Gotovo se svi slažu da je kao 18-godišnjakinja mučeništvo podnijela 305. u Aleksandriji, a s obzirom na sam čin i način mučeništva, dijalog s poganskim filozofima, tupi mač koji joj nije mogao odrubiti glavu, kotač sa zupčanicima koji ju je prepilao, prijenos njezina mrtvog tijela po anđelima iz Aleksandrije na brdo Sinaj gdje je i danas njezin samostan - kršćanskoj mašti nije bilo kraja. To je i bio razlog da se sveto ime Katio ispusti. Ali kada se uzelo u obzir kako je taj kult u narodu ukorijenjen, i u katedralnim, župnim i filijalnim crkvama; i u slikama, kipovima, vitražima i mozaicima; i u ženskim imenima, opet je njezino ime vraćeno, doduše, kao običan spomendan. Sveta je Kata, djevica i mučenica, uzor mladeži u čuvanju mladenačke čistoće: čisti do braka, a u braku vjerni do groba! pozvao je biskup mlade, neoženjene i oženjene. Svoju je čistoću i vjernost sv. Kata posvetila Kristu Kralju kojemu danas slavimo najveću svetkovinu.

Pilata na suđenju Isusu zanimalo je samo jedno pitanje: "Jesi li ti židovski kralj?" - kako danas čitamo u Evanđelju (Iv 18,33).

Isus njega uzvratno pita: "Govoriš li ti to sam od sebe ili ti to drugi rekoše o meni?" (Iv 18,34). Jesi li ti u to uvjeren osobno ili su te na to drugi odgovorili?

Oglasi se bahati Pilat u sudnici: "Zar sam ja Židov?" (Iv 18,35). Zar se ja moram miješati u ta vaša židovska religiozna praznovjerja? "Tvoj narod i glavari svećenički predadoše te meni. Što si učinio?" (Iv 18,35).

A Isus će njemu: "Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta" (Iv 18,36).

Pilat mu na to hladnokrvno: "Jesi li onda kralj?" Kralj židovski, politički, ovosvjetski? Koji ubire poreze i sabire vojsku?

Isus odlučno i jasno: Pilate, "Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za Istinu. Tko je god od Istine, sluša moj glas!" (Iv 18,37). Kralj Kraljevstva istine i pravde, kraljevstva milosti i života, kraljevstva reda i mira...

Na to visoki predstavnik i sudac odmahnu rukom i, više za sebe nego li za sve druge, potihom reče: "Što je istina?" I stade ovako u sebi razmišljati: Ti ćeš meni spominjati nekakvu istinu! Istina je što ja kažem, što meni odgovara. I kako ja kažem, to je posljednja riječ. U mojoj je ruci istina, pravda, život i smrt. Komu ja dosudim život, može živjeti; komu ja dosudim smrt, bit će mu smrt!

Pa ipak nije tako, prohujali Poncije Pilate! nastavio je biskup. Danas nema ni obične udruge od deset osoba Pilatova imena i prezimena! A Isusa Krista, "Kralja vasiona" - kako pjeva predslavlje - slijedi više od dvije milijarde kršćana! Na čijoj je strani povijesna Istina i Pravda?

Na kraju misnoga slavlja biskup je, "po zagovoru sv. Kate", zazvao blagoslov Presvetoga Trojstva na sve sudionike svečanosti. Gvardijan je fra Velimir sudionike oko oltara pozvao na okrjepu u samostansku blagovaonicu, gdje je uz kućne svećenike i novake bilo i nekoliko predstavnika gradskih i županijskih vlasti, a pred crkvom sv. Kate odvijalo se pučko veselje uz pjesmu i obiteljske kolačiće i piće.

Na povratku u Mostar biskup se s tajnikom don Tomislavom svratio u samostansku kuću Školskih sestara franjevačka Krista Kralja u gradu pozdraviti s. predstojnicu i ostale sestre koje danas svečano slave Krista Kralja.

U POVODU 100. OBLJETNICE IZBORA PROVINCIJALA ALOJZIJA STJEPANA MIŠIĆA ZA BISKUPA U MOSTARU

Donosimo odlomak iz Životopisa koji je biskup Alojzije Mišić, ofm, napisao o sebi, a odnosi se na njegovo imenovanje biskupom u Mostaru, 1912. godine. U njegovu smo životopisu proveli novu paginaciju, od str. 1 do 101. O biskupu Mišiću pisali smo u više navrata: u monografiji o hercegovačkim biskupima i svećenicima,¹ u nekim prethodnim brojevima ovoga *Vjesnika*.² O njemu je izradio opsežnu studiju T. VUKŠIĆ, pod naslovom "Mostarski biskup Alojzije Mišić (1912.-1942.) za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Prilog proučavanju međucrkvenih i međunacionalnih odnosa", u: *Crkva u svijetu*, 2/2006., str. 215-234; drugi dio istoimenoga članka u *Crkvi u svijetu*, 3/2006., str. 326-341. Isti auctor objavio je članak "Biskupi Alojzije Mišić i Jozo Garić za vrijeme Drugoga svjetskog rata", u: V. Blažević (prir.), *Franjevački samostan i župa Petrićevac - Banja Luka*, zbornik

radova, Banja Luka - Petrićevac, 2006., str. 163-236. Biskup se Mišić češće spominje u knjizi P. VRANKIĆA, *Religion und Politik in Bosnien und Herzegowina (1887-1918)*, Paderborn, 1998., i to upravo u vezi s imenovanjem za biskupa.

U Biskupovu rukopisu s gramatičke i pravopisne strane intervenirali smo ondje gdje smo smatrali potrebnim dopuniti koje slovo ili koju skraćenicu, i to smo uvijek naveli u *kurzivu*. Negdje smo radi razumijevanja teksta unijeli izostavljene zareze. Manje poznate riječi i pojmove protumačili smo u bilješkama teksta.

Usporedili smo *Kroniku biskupije*³ sa *Životopisom*. U nekim točkama ima razilaženja. Držimo da je prikaz u *Kronici* vjerodostojniji, jer je pisan neposredno nakon događaja, a *Životopis* je pisan tek potkraj Biskupova života, 1941./42. godine.

+ Ratko, biskup

¹ *Da im spomen očuvamo*, Mostar, 2000., str. 50-51, s daljnjom literaturom; T. VUKŠIĆ, "Mostarski biskup Alojzije Mišić (1912.-1942.) za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Prilog proučavanju međucrkvenih i međunacionalnih odnosa", u: *Crkva u svijetu*, 2/2006., str. 215-234; drugi dio istoimenoga članka u *CUS* 3/2006., str. 326-341. ISTI, "Biskupi Alojzije Mišić i Jozo Garić za vrijeme Drugoga svjetskog rata", u: V. Blažević (prir.), *Franjevački samostan i župa Petrićevac - Banja Luka*, zbornik radova, Banja Luka - Petrićevac, 2006., str. 163-236.

² "Imenovanje don Petra Čule mostarsko-duvanjskim biskupom", u: *Službeni vjesnik*, 1/2009., str. 77-89; "70. obljetnica smrti biskupa Alojzija Mišića", u: *Službeni vjesnik*, 2/2012., str. 228.

³ Izvorno: *Chronika biskupije*, prvi dio, biskup Mišić (str. 1-319) počinje pisati tjedan dana po dolasku u Mostar, 21. VII. 1912., a završava 15. II. 1942. svečanošću završetka gradnje nove crkve u Međugorju. Držimo da je prikaz u *Kronici* vjerodostojniji, jer je pisan neposredno nakon događaja, a *Životopis* je pisan tek 1941./42.

CURRICULUM VITAE P. ALOYSII MIŠIĆ, O. M. (Životopis, str. 76-80)

Godine 1910. 8. XII. umro je u Mostaru preu-
zvišeni g. o. Paškal Buconjić.¹ Mostarska biskupija
ostala nepopunjena duže vremena. Tražilo se da
se popuni. Za živa Biskupa Buconjića išlo je lako
da se popuni in forma cum jure successionis.² Bu-
conjić nije to našao za shodno. Zašto? neću da
ulazim. Ponavljam, vakancija³ otegla se po smrti
duže nego treba. Vlada je htjela i išla na to. Tre-
balo sгодna kandidata. Jednom sгодom dojde
meni kao Provincijalu Vladin dvorski savjetnik
šef kultus odsjeka⁴ kao izaslanik Vlade pa me za-
moli: Oče Alojzije, otidji u Mostar, razgovori se
sa poznatim Vam uglednijim franjevcima, izvadi
njihovo mišljenje, koga oni misle da bi između
njih jedan mogao postati Biskup. Molbu i prepo-
ruku primio sam; obećao da ću otići u Mostar i
otišao. Ja nijesam uopće poznao nikoga od her-
cegovačkih franjevaca, stoga jer ih osobno nije-
sam dobro poznao, nijesam ni mogao reći od
sebe ovoga ili onoga. Otišao sam u Mostar, kako
mi je rečeno. Došao u Mostar. U Mostaru pozna-
vao sam dobro o. Nikolu Šimovića. O. Nikola bio
je dobar redovnik, consultor⁵ Biskupu. Iza smrti
Biskupa Buconjića Nadbiskup Stadler⁶ kao Me-
tropolita za upravitelja Biskupije in spiritualibus⁷
naimenovao je Ill[ustrissi]mum⁸ don Lazara La-
zarevića, a za ekonomu dobara Biskupije o. Gla-
vaša Radoslava. Don Lazar bio je dobar upravitelj
in spiritualibus.

Kad sam došao u Mostar, otišao sam Šimoviću
Nikoli i pitao ga što on misli, tko bi mogao između
hercegovačkih franjevaca kao sгодan kandidat za
Mostar[sku] Biskupiju da postane Biskup u kom-
binaciju da dojde. Između mene kao provincijala
Bosne i o. Šimovića vodio se je pouzdani razgovor
o mogućem kandidatu za Biskupa u Mostaru. O.
Šimović mislio se tamo amo, napokon izjavi: oče
Provincijale, naša hercegovačka Provincija za na-
priliku kad već moram kazati, nejma sгодne oso-

be za Biskupa. Sve prevagni, obazri se na ovoga
ili onoga - nejma. Jedini koga bih ja mogao imati,
jest fra Dujo Ostojić ali ne bih se podpuno zalo-
žio ni za njega. Nejmamo sгодna. Šta ću? Ostao
sam u Mostaru dan dva, vratio se: kazao što sam
čuo. Vlada dvorska svakako je htjela u Mostaru
da ima franjevca za Biskupa. Nadbiskup Stadler
htjeo je po svaki način za Biskupa da dojde Ivan
Dr. Šarić, pomoć[ni] Biskup Stadlera u Sarajevu.
Nadbiskup je slao u Hercegovinu svoje pouzdani-
ke, da rade i izjave se u Mostaru, kako žele mjesto
Buconjića kao Biskup da im dojde pres[vijetli]
biskup Dr. Šarić. Emisar Nadbiskupa Stadlera za
agitaciju za Hercegovinu bio je prečasni Stjepan
pl. Hadrović, kanonik vrhbosanski. Prečasni Ha-
drović držao je u Mostaru pouzdane sastanke sa
vidjenijim katolicima, u stanu gosp. Ivana Šarića,
gradjanskih poduzetnika. Ovo mi je pripovijedao
sam g. Ivan Šarić. Čudno je da hercegovački fra-
njevcu nijesu na agitaciju Šarić Dr. Ivan za Bisku-
pa u Mostar mjesto Buconjića da dojde, odgovo-
rili agitacijom, hercegovački franjevac da dojde.
Nerad, apatija za ovaj slučaj tko će biti Biskup iza
Buconjića, teško je razumjeti. Ili je bila nesloga
tko da bude ili je bio nedostatak kandidata - ne-
rad, posvemašnja apatija neshvatljiva je. Nješto je
bilo. Što je razlog, rekao sam: neshvaćam. Prošla
jedna godina iza smrti pokojnoga Buconjića, išlo
dalje. Mostar vacantan. Vlada, jer iz Hercego-
vine nitko ne radi niti se interesira tko bi mogao
postati Biskup za Mostar, insistira da se njeko od
franjevaca sгодan nadje i predloži za Biskupa u
Mostaru. Osim Šarića govorkalo se, to mi je Dr.
Shek, šef pravosudja, saopćio, iznosi se da za kan-
didata na stolicu Biskupa Mostar - upravitelj bi-
skupije Mostar Don Lazar Lazarević. Prema želji
vlade u Sarajevu, kad između franjevaca u Herce-
govini nitko nedolazi kao ozbiljan kandidat, neka
predloži sгодna franjevca iz Bosne. Odazvao sam

¹ Paškal Buconjić (1834.-1910.), hercegovački apostolski vikar (1879.-1881.), naslovni biskup (od 1880.), rezidencijalni biskup mostarsko-duvanjski (1881.-1910.) i administrator Trebinjsko-mrkanske biskupije (1890.-1910.).

² S pravom nasljedstva.

³ Upražnjenje biskupske stolice.

⁴ Odsjek za bogoštovlje, cultus.

⁵ Savjetnik.

⁶ Josip Stadler (1843.-1918.), vrhbosanski nadbiskup, 1881.-1918.

⁷ In spiritualibus rebus - u duhovnim stvarima.

⁸ Presvijetloga.

se, predložio: o. Bonifac Vidović bio je franjevački Komisar za Hercegovinu; o. Angjelo Franić, o. Danijel Dr. Ban.⁹

Sebe nijesam ni spomenuo. Ja sam bio u dru- goj kandidaturi. Umro je presvijetli gosp. fra Šimo Milinović, Nadbiskup Bara. Propaganda u Rimu tražila je od generala franjevačkoga reda, neka jednoga sgodnoga franjevca predloži za Nadbiskupa u Bar. General reda preč. Schüller Dionis htjeo je mene. O. Lulić Franjo, generalni definator, jer je pokojni Milinović bio franjevac provincije s. Otkupitelja, dakle njeko kao pravo provincije na Barsku biskupiju. Tim više što Barska biskupija odnosno Crnagora nejma klera; treba klera. U nestašici klera biskupu Barija može i hoće pomagati provincija s. Otkupitelja. Opravdano je da dojde u Bar jedan franjevac iz provincije s. Otkupitelja. Ovo je bilo pravo i opravdano pa je došao o. Kardum Mato. Bio je projekat mjesto Karduma o. Karlo Eterović Dr. da dojde u Bar za Nadbiskupa, ali jer je Eterović bio nuždan za gimnaziju franjevaca u Sinju, odupro se je Lulić iako teška srca - pa je došao Kardum fra Mato. Ovaj je poslije odrekao se, nije primio časti. Tako je na štetu dobre stvari Bar ostao bez franjevca Biskupa. Meni to što moja kandidatura nije se ostvarila da dojdem u Bar nije bilo žao ni teško, jer biskup Marković o. Marijan¹⁰ želio je svakako i tražio da ga ja zamenim u Banjaluci kao Biskup. On je htjeo povući se u samostan. Ovaj predlog presvijetloga

Markovića usvojila je i Vlada, tako sam ja bio kandidat za Banjaluku.

Trebalo je, već je vrijeme da se imenuje Biskup za Mostar. Kako sam izneo, radilo se ozbiljno Šarić Dr. Ivan da dojde u Mostar, franjevci u Hercegovini, rekao sam, izgubili se, šta li, iza duga vremena pozove me poglavar zemlje sebi i pita bihli ja htjeo u Mostar? Mislim, otišao bih i nebih. Ako nehomem, izgubi se Mostar za franjevce; ako odem izgubih ja za se Banjaluku.

Banjaluku volim nego Mostar. Poznam biskupiju Banjaluku. Radio sam i djelovao uz presvijetloga Markovića Biskupa 14 godina. Sve mi poznato. Mostar i prilike nepoznate. Doći u nepoznato, a uz to misliće njeko, nametnut - pa nevolja. Za Banjaluku sam sebi siguran. Traži me Biskup, hoće Vlada. Kao pokus u zadnji čas iznešen je mladi franjevac Hercegovac o. Lujo Bubalo, nebili on mogao postati Biskup. Sve se kušalo, nije išlo. Na koncu da se spasi što se dade spasiti, na nagovor Poglavara g. Oskara Potioreka primio sam kandidaturu. Tako iza trogodišnje vakancije došlo je do imenovanja, 12. februara 1912. postao sam mostarski biskup.¹¹

Iza naimenovanja bio sam pozvan u Beč od Nuncijature Svete Stolice da dojdem i da se ovrši processus informationis;¹² zakletvu da položim. To je bilo svrhom marta 1912. Obavio se processus informationis u Nuncijaturi 2. IV. 1912. Pratio me u Beč o. Marijan Jakovljević. Iza processus informationis otišli su spisi u Rim.¹³ Čekao sam iz

⁹ U *Kronici biskupije*, str. 2, biskup Mišić nešto drukčije opisuje spomenute događaje: "Dvije stranke. O. franjevci traže rođenoga Hercegovca franjevca. Sekularni kler trebinjske biskupije traže posebno za se biskupa, kandidat im (potius suus/radije njihov) Monsig. Don Angjelo Glavinić. Kandidaturu trebinjaca podupire Excel. Dr. Stadler, ali da bi došao za biskupa Monsig. Stjepan Hadrović, gen. vikar u Sarajevu. Ovo razumiju trebinjci pa se izvrnu proti jer nije njihov. Za Mostar da postane biskup, predlaže i radi svom snagom Dr. Stadler osobu svoga pomoćnoga biskupa Dr. Šarića. Franjevci kao većina klera u biskupiji Mostar, traže kako je već rečeno, franjevca Hercegovca. Neslažu se u kandidatima. Puno kandidata. Jedni hoće o. Glavaša Radoslava, mali broj; drugi o. Luju Bubala; mislilo se i na o. Leona Dr. Petrovića, na o. Luku Begića, ozbiljno dalmatinac Vuković uplivan kod Vlade, radije za o. Franu Lulića, generalnoga definitora franjevaca u Rimu, rodom dalmatinca, jedni za o. Davida Nevistića etc. etc. Bilo ih je još. Da sam ja došao u Banjaluku, mjesto mene jedan Hercegovac u Mostar, to bi bila moja želja. Deus disponit! Sloga i molitva nužna je kad se biskup traži!"

¹⁰ Marijan Marković (1840.-1912.), apostolski administrator Banjalučke biskupije, 1883.-1912.

¹¹ *Kronika biskupije*, I., str. 3: "Nakon duga muka i šutnje, odstupio ministar za Bosnu i Hercegovinu Stefan Burian, došao Excel. Leon Bilinski za ministra, ja kao Provincijal u Bosni otišao na inspekciju gimnasije u Visoko 11. III. 1912. kad eto brzojava iz Sarajeva: imenovanje za biskupa u Mostar. Bili smo za ručkom; starješina gimnasije o. Stjepan Ikić primi brzojav, misleći za njega je, otvori ga i čita. Nerazumije i čudno mu se čini što znači, čestitamo mitru. Neda mu se razumjeti što znači čestitamo mitru. Ja ga videći zamišljena i de maše glavom; bacim oko na telegram, ugledam da je za me, uzmem ga, pročitam i stavim u džep. Šutim, dok se neoglasilo. Ikić i reče: Provincijal - Biskup. Iza malo bratskoga veselja u pratnji svih gimnasijalnih učitelja krenem popodne u Sarajevo. Moje naimenovanje od strane Svete Stolice za biskupa nosi datum 14. II. 1912. Carski dekret od 5. III. 1912."

¹² Obavijesni postupak.

¹³ *Kronika biskupije*, I., str. 3: "Zamjenik Nuntiusa Papina u Beču bio je g. Rossi. Radi informacionoga postupka kod Nuncijature u Beču, pozvala me je Nuncijatura da dojdem u Beč 29. III. 1912. Otišao sam u pratnji o. Marijana Jakovljevića, franjevca. Kod informacionog processa bili su svjedoci, o. Julian Smerček, bečki guardijan franjevaca, i o. Marijan

Rima na ovo Bullu Pape Pia X. o naimenovanju. Došla je i ova. Otišao sam u Rim. Jer je bila žurba, *Sveti Otac* Pio X. disponirao je, pa sam mjesto nedilje u utorak 18. juna 1912.¹⁴ Zaredio me je za Biskupa Cardinal Diomeda Falconio, njegda Papin Delegat u Vašingtonu, Amerika. General bio Reverendus Pacifico Monza, Mlečanin. Do u Rim pratio me o. Jozo Andrić, a provincijal o. Luka Begić na ime franjevac i biskupije Mostar poslao u Rim o. Ambru Miletića, koji je uz fra Jozu Andrića prisustvovao mojoj posveti za Biskupa. Iz Rima otišao sam direktno u Beč. Kod cara Frane Josipa još nijesam bio. Trebovao sam se predstaviti, položiti zakletvu. Tražio sam preko Ministarstva audijenciju kod Cara. Dobio, položio zakletvu, pa onda preko Budimpešte u Suboticu veliki petak u Sarajevo.¹⁵

Prvo nego sam otišao u Rima na consecraciju, otišao sam u Banjaluku da posjetim bolesnoga presvijetloga Biskupa Marijana Markovića. Zatekao sam ga teško bolesna. Pitao me je brižno imam li dovoljno sredstava kako bih bio u stanju, da mognem sve što trebam za put i nabavu, koje imadem učiniti, smiriti, ali se nebih zaduživao. Zahvalio sam se na brizi i paznji, odklonio sam: ne trebam. Bilo mi je žao rastati se, jer sam znao, teško da ga više živa nadjem i posjetim. Tako je i bilo. Dok sam je bio u Rimu, dobio sam telegram 20. VI. 1912.: Umro Biskup Marković. Jer sam bio u Rimu, nijesam mogao otići dobrom mome Biskupu Markoviću na sprovod.

Došao je Nadbiskup Stadler iz Sarajeva. Nadbiskup Stadler presvijetloga Biskupa Markovića

pa i mene vazda je rado imao, presvijetloga Markovića i štovao, cijenio. U zadnje doba kako je Nadbiskup Stadler nevidjavno, nepromišljeno, štetno po opće dobro i s. stvar sborio sa žestinom na franjevce, nastao je između Markovića Biskupa i Nadbiskupa Stadlera jači razmimoizlaz. Kad je Nadbiskup Stadler došao u Banjaluku na sprovod pokojnoga Markovića, htjeo je da imenuje kao Metropolita vicarium in spiritualibus¹⁶ za Biskupiju Banjalučku. Koga? Neznam. Valjda bi bio došao Dr. Pajić Pavle, katehet, u tu kombinaciju. Rim je pako 22. VI. 1912. direktno naimenovao vicarium in spiritualibus o. Jozu Garića.

U audijenciji u Beču car Frano Josip primio me je vrlo ljubezno. Pozna prilično Bosnu. Imao je srce za katoličku stvar. Meni veli, žalim da nije veći broj katolika. Bestens wäre wenn alle katholischen Glaubens wären.¹⁷

Obitelj Habsburga za katoličku stvar bila je dobra, nesposobni državnici, još gora massonerija uvukla se - trovala državnu upravu. Kotterija¹⁸ vladala. Nepravda svuda izbijala: manjina gospodarila većini. Sloveni bespravno roblje bili. Pokojni nadvojvoda Franjo Ferdinand htjeo ispravljati. Bio odlučan muž. Što je htjeo, to je energijom provodio. Proveo bi sigurno ravnopravnost naroda, da ne bude roba i slobodnjaka nego svi jednaci. Da ovo ne bude, jer osim što je bio muž energije, bio je osvjedočen katolik, massonerija Austrije i međunarodna udesi komplot. Poginu u Sarajevu on i žena mu Sofija od jednoga hitca. Tako nestane značajna muža koji je bio zvan, u Europi i Austrougarskoj Monarhiji, jaka brazda. Na sreću

Jakovljević. Iza processa informationis u Beču trebovao sam odmah otići u Rim za posvetu. Prija nego sam otišao u Rim prisustvovao sam Capitulu franjevac Bosne u Jajcu. Tu sam predao upravu i račune novoizabranom Provincijalu o. Lovri Mihačeviću, a ja u pratnji o. Josipa Andrića otputovao u Rim.”

¹⁴ U izvorniku nedostaje završetak rečenice, možda: zaređen za biskupa.

¹⁵ *Kronika biskupije*, I., str. 3-4: "Putovao sam preko Banjaluke. Došav u Banjaluku našao sam presvijetloga biskupa Markovića de teško bolestan leži. Po dužnosti posjetio sam ga i bio njegov gost. Pitao me je trebam li novca, ako da, nudio mi. Zahvalio sam mu. Iz Banjaluke preko Zagreba - Rijeka Mleci krenem u Rim. U Padovi uprav na sv. Antu 13. VI. 1912. Na svečevu grobu odslužio sam sv. misu. Ugošćen kod dobrih o. Konventualaca na večer krenem iz Padove u Rim. Kamo 14. VI. sretno stignem i odsjednem u Collegio di s. Antonio Via Merulana 124. Radi audijencije kod cara Franje Josipa morao sam biti u Beču 25. VI., stoga sam molio kod Svetog Oca da mogu biti ređen feriali die/običnim danom, pa mi je i dozvolio. Redio me je Cardinal Diomedes Falconio o. m., i to vrlo rado 18. VI. 1912. festo S. Augustini anglorum Apostoli/Apostola Engleske, u Crkvi s. Antonio Merulana. Preč. O. General Pacifico Monza iza consecracije učinio je mali ručak i pozvao istome sve odličnije u Rimu, poglavito predstavnike svih kolegija u Rimu. Među drugima bio je i prinz Schönburg. Iza ovoga 20. VI. bio sam u audijenciji kod Pape Pija X. *Sveti Otac* Pio X. vrlo je dobar, jednostavan, očinski me je primio. Govorili smo o potrebama u biskupiji; pohvalio je Cara Kralja Franju Josipa I. Napomenuo je i susjednog Kralja Kneza Crnogorskoga, Papa, Nikita, tako ga je nazvao, a to stoga, jer kako je Nikita/Nikola Petrović kralj svojevremeno bio kod Pape, rekao je, ja moje katolike u Crnoj Gori dobro pazim. Rekao sam Papi, idem u Beč pa je isporučio, da u ime Njegove Svetosti pozdravim Cara i Kralja Franu Josipa I.

¹⁶ Vikar u duhovnim stvarima.

¹⁷ Najbolje bi bilo da su svi katoličke vjere.

¹⁸ Franc. coterie = klika, zatvoren krug, spletkarenje.

čovječanstva, ponavljam, za Austrougarsku da zaore - novu dobu sreće da usmjeri. Šta ćemo?! Bog zna šta je bolje! Fiat voluntas!¹⁹

U Sarajevo kad sam došao iz Rima - Beča, to je bilo 26. VI. 1912., počeo sam se spremati za Mostar. Kad je vlada iz Sarajeva izgradila 1896. Residenciju za Biskupa srpsko hrišćanskoga i katoličkoga, obje Residencije providila je sa inventarom. Bolje hrišćansku nego katoličku. Zimonjić Petar,²⁰ episkop pravoslavni, mladji, agiliniji. Buconjić vremesnji, naučio se živjeti izvan grada u Vukodolu, bilo mu teško ostaviti Vukodol, seliti u Mostar, u vrtlog grada, nije se puno interesirao, tako je katolička Residencija prikraćena. Residencija, kako već rekoh, izgradjena je 1906. Presvjetli Buconjić, ostariji čovjek, naučio se u Vukodolu uživati mir i slobodu. Što u Mostaru neće imati, nije odmah sredio u residenciji. Došla je aneksija Bosne 1908., nastala mala u Europi komešancija. Kao da bi rat mogao izleći se. Austrougarska počela vojsku sabirati, njeka vrsta mobilizacije. U Mostar sgrnulo se više vojske. Nejma stanova. Došao poziv preuzvišenom Buconjiću: ili useljenje u novu Residenciju ili ostani u Vukodolu; ili reci iz Vukodola da mi uselimo u Vukodol. Nije bilo drugo preuzvišeni Buconjić u ovakvim prilikama ostavi Vukodol 1908. Naseli se u novu Residenciju. Prije nego sam ja došao u Mostar, trebalo je kuću nešto oporaviti. Oporavljena je. Da se i što je nužno nabavi, iz Sarajeva poslao sam o. Petra Ćorkovića, bosanske provincije Tajnika. Poslao sam ga što je nužno da nabavi. Nabavio je. Kad je bilo gotovo, najavio sam u Mostar da ću doći 14. VII. 1912. Došao sam. Prijem sa strane franjevac bio je hladan. Čak gvardijan o. Ćiril Ivanković bosanskim franjevcima, koji su brojno došli u pratnji, 14. jula da prisustvuju instalaciji i intronizaciji ni ukonačenje hospitaliter²¹ nije voljko servirao. U Konjicu bio župnik o. Blaž Jerković

Žilić, prva župa kada sam stupio na tlo Mostarske biskupije, nije se micao da uredi - spremi doličan priček novom biskupu. Ovaj isti o. Jerković pita me jednom sgodom: koliko godina živjeli su moji roditelji. Nije dobro sve spominjati. Bolje zaboravljati.²²

Na instalaciju moju u Mostar došao je presvjetli g. Biskup Šarić ispred Nadbiskupa Stadlera, došao Dr. Adalbert Shek, šef pravosudja, Dr. Nikola Mandić, praeses²³ sabora. Dr. Jozo Sunarić etc. Ručak sam dao gostima u hotel Neretva. Osim Dr. Šarića, Biskupa, Dr. Sheka, Dr. Mandića, Dr. Sunarića, od bosanskih franjevaca bili su u Mostaru kao pratnja: o. Lovro Mihačević, o. Ćorković, definitor i gvardijan Sarajeva; o. Leonardo Ćuturić, Fojnica gvardijan; o. Augustin Pejčinović, gvardijan; o. Alfonso Kudrić, Bihać, župnik. Preč. o. Jozo Garić, administrator in spiritualibus Banjalučke biskupije; o. Jozo Loparević, gvardijan; o. Anto Tolić, gvardijan; o. Marijan Marić, definitor; o. Bonifac Vidović, praeses Collegii²⁴ Visoko; o. Jozo Andrić iz Vareša, o. Veljko Martinčević, o. Stjepan Nevistić, o. Berislav Gavranović, gvardijan Jajca; o. Josip Marković, direktor gimnazije Visoko; o. Lujo Marković, prof. gimnazije; o. Grgo Kotromanović, o. Stjepo Ikić, vojska na čelu joj Fmldivisionen²⁵ Olbert; general Wuchener napravili su pri dočeku vrlo lijepu na stanici, kroz grad i podoknicu Residencijalnoj kući, upriličila je vojska. Na ustoličenje u Mostar došao je iz Sarajeva o. Ljudevit Dostal D.I., iz Travnika o. Max Hormann, director gymnasii.²⁶ Kanonik Dr. Ivan Koščak u ime sarajevskoga Kaptola. Pozdrav na stanici držao je Dr. Mazzi, na stanici bio je presvjetli don Lazar Lazarević, upravitelj in spiritualibus Biskupije; prečasni o. Luka Begić, provincijal; o. Bariša Drmić, o. Ćiro Ivanković. Načelnik grada Mujaga Komadina,²⁷ podnačelnik Nikola Smoljan, muftija Abdullah Ridjanović.

¹⁹ Neka bude volja [Božja].

²⁰ Petar Zimonjić (1866.-1941.), zahumsko-hercegovački episkop od 1903. do 1921., zatim imenovan mitropolitom dabro-bosanskim, ostajući administrator hercegovački do 1938.

²¹ Gostoljubivo.

²² *Kronika biskupije*, I., str. 5: "Prva župa će sam stupio na teritorij biskupije Mostar, jest Konjic. Tovremani župnik ondi bio je o. Blaž Jerković. Doček novoga biskupa bio hladan. Župnik sa nekoliko župljana. Kratak pozdrav i odzdrav pa hajd dalje."

²³ Predsjednik.

²⁴ Ravnatelj sjemeništa.

²⁵ Divizijski feldmaršallojtnant.

²⁶ Ravnatelj gimnazije.

²⁷ Biskup Mišić u *Kronici biskupije*, I., str. 5, zapisao je da na primanju u rezidenciji nije bio prisutan gradonačelnik Mostara: "Iza pontifikala bilo primanje u Residenciji. Sve je došlo, samo zagriženi fanatik Mujaga načelnik nije došao." Nije došao ni provincijal Begić.

MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA

DVA PREDSTAVLJANJA MUČENIKA MARKA

Domanovići, 18. studenoga - Dubrovnik, 21. studenoga 2012. - U četiri dana dva uspješna predstavljanja svjedoka Marka Kruševljanina.

Prvo je predstavljanje bilo na **Domanovićima** u župnoj crkvi sv. Josipa poslije sv. Mise koju je, na poziv župnika don Ivana Pavlovića, predvodio biskup Ratko u nedjelju, 18. studenoga. Glavnu je riječ izrekao don Mile Vidić, katedralni kapelan u Mostaru. On se ovoga ljeta vratio s rimskoga studija, gdje je jedan semestar pohađao i tečaj za postulatore, tj. crkvene proučavatelje i priređivače životopisa kandidata za oltara. Rado se odazvao pozivu da progovori o Marku svjedoku upravo s toga crkvenoga gledišta: "Nalazimo se u Godini vjere, u kojoj želimo dublje upoznati sadržaj svoje vjere, djelotvornije je živjeti i odvažnije svjedočiti. Za Marka Milanovića Godina vjere bila je 1859. kada je radi vjere hrabro podnio mučeničku smrt na Morinama, na brdu Jakomiru, izgovarajući riječi: Ja sam katolik, tj. katoličke vjere, ne mijenjam vjere ni za život, radite od mene što hoćete! Uistinu veličanstvena Godina vjere! Marko je svjedočio i živio svoju vjeru upravo onako kako i od nas očekuje papa Benedikt XVI. da proživljavamo Godinu vjere - ne traži Papa od nas mučeništvo, ali očekuje hrabrost svjedočenja vjere bilo privatno bilo javno. A ovaj ponizni 20-godišnji mladić iz Kruševa dao nam je primjer kako i mi danas, nakon više od 150 godina od njegove mučeničke smrti, možemo proživljavati svoju vjeru. Nasljeđujući svoga Spasitelja Isusa, mučenik je Marko bez dvoumljenja i oklijevanja podnio mučeništvo i krv svoju prolio. Glas o mučeništvu i popratnim znakovima opisao je don Vidoje Maslač, dubravski župnik (a Domanovići su tada potpadali pod župu Dubrave) svršetkom veljače 1860. u izvještaju u Rim nazivajući Marka 'blaženim' koji je 'dao dobrovoljno svoj život za vjeru Isusa Krista' i

u izvješću biskupu u Dubrovnik iste godine", govorio je don Mile pred mnoštvom naroda u crkvi i pred crkvom.

Biskup je govorio o našem privatnom utjecaju u zagovor ovoga svjedoka kod Boga. Podijeljena je i Zatraženo je oko 80 primjeraka knjige.

Drugo je predstavljanje bilo u velikoj dvorani Svete Klare u **Dubrovniku**, u srijedu, 21. studenoga. Don Mile je uvjerljivo govorio o svjedoku Marku, koji je hrabro dao svoj život za svoje vjersko i vjerničko katoličko uvjerenje: "Milanović je posvjedočio za vjeru mučeničkom smrću. Zsigurno mu je uzor bio sv. Ivan Krstitelj, zaštitnik njegova rodnoga Kruševa, čija je glava otišla s ramena na Herodovu rođendan baš kao i Markova na Savinu prevjeravanju planišara! S pravom možemo reći da uz kanonizirani Glavosjek sv. Ivana i mi u Hercegovini imamo naš neproglašeni glavosjek katolika Marka. Sv. Ivan nije se bojao ni Heroda ni Herodijade, a Marko se nije dao zastrašiti ni pokleknuti pred siledžijom Čevićem, koji je od njega tražio da se odreće katoličke vjere u Boga, rimokatoličke vjere u vodstvo Svetoga Oca Pape u Crkvi", govori don Mile u dvorani Ivana Pavla II. pred 200 sudionika.

Nakon predstavljanja sudionici su mogli nabaviti knjigu o Marku Milanoviću po promotivnoj cijeni, a priložena je i mala prijklopnicica s kratkim životopisom i odobrenom molitvom za otvaranje njegova biskupijskog postupka.

U Dubrovniku je, zauzimanjem Marinka Marića, ravnatelja kulturne večeri, i zahvaljujući široj hercegovačkoj zajednici, osim Markova mučeništva u osvrtu don Mile Vidića, predstavljena i monografija o don Vidoju Maslaću (Trebinje, 2012. - Humski zbornik XIV.) u kontekstu Trebinjske biskupije u vrijeme Maslaćeva života od gotovo 70 godina (1795.-1862.). O vezama i razmjeni

svećenstva i drugoj pomoći u raznim vremenima između Dubrovačke i Trebinjske biskupije progovorio je dubrovački biskup Mate Uzinić, a o don Vidoju, njegovim kušnjama i nevoljama odnosno biblijski rečeno o "masama i meribama" ili klasično izraženo o "scilama i haridbama", govorio je biskup Ratko iz Mostara. Iako je bilo pionirskih pokušaja, radova, pregleda i studija o don Vidoju i njegovu djelu i dobu, ovaj rad, koji je priredio don Milenko Krešić, župni upravitelj u Trebinju, "do sada je sadržajno najsvestraniji, kronološki najsređeniji, u povijesni kontekst najsmješteniji, životno djelovanje don Vidojevo prati se ako ne iz mjeseca u mjesec, a ono iz godišta u godišće, kroz 44 njegove dubravske svećeničke godine." Za ovim dvama djelima posegnut će ne samo hercegovačko oko i ruka, nego i svaki iole zainteresirani hrvatski čitatelj i katolički zanimanik za razdoblje 19. stoljeća u Hercegovini. I imat će koristi i religiozne i nacionalne.

Na kraju je autor knjige don Milenko u svo- me kratkom osvrtu rekao da Trebinjska biskupija

svoju opstojnost, imajući u vidu razne povijesne spletove i okolnosti, duguje Gospodinu Bogu, i da je uvijek bila ne samo "zaleđe" Dubrovačkoj biskupiji nego i često dotok svježe krvi samomu Dubrovniku koji je uvijek bio otvoren prema dolaznicima iz ove biskupije, koja je - nakon dolaska Hrvata - najstarija biskupija na ovim područjima.

Prije predstavljanja biskup je pohodio Svećenički dom u Dubrovniku, gdje umirovljeničke dane provodi nekoliko dubrovačkih svećenika, a među njima i don Slavko Maslač, župnik s Trebinje, koji se iz bolnice nakon operacije, dobrohotnošću biskupa Mate Uzinića, privremeno smjestio u Domu dok ne ode na druge terapije. Želimo mu dobro zdravlje i vedro raspoloženje!

Pero Milanović (priredio), *Mučeništvo Marka Milanovića*, Mostar, 2010., stranica 197.

Milenko Krešić, *Don Vidoje Maslač i Trebinjsko-mrkanska biskupija (1795.-1862.)*, Trebinje, 2012., stranica 263.

BISKUPOVE HOMILIJE, GOVORI, PORUKE

UZVIŠENJE SVETOGA KRIŽA OBLJETNICA POSVETE KATEDRALE

Mostar - katedrala, 14. rujna 2012.

Danas Crkva svetkuje proslavu Isusova otkupiteljskoga križa. A mi katolički vjernici u Mostaru, u ovoj Gospinoj katedrali, slavimo dva velika blagdana: Uzvišenje Isusova Križa, koji se inače časti i štuje od Isusova raspeća, uskrsnuća i uzašašća na nebo, te obljetnicu posvećenje ove mostarske stolnice, koje svetkovinski godišnje obilježujemo već 32. put, od same posvete 1980. godine.

KRIŽEVO. Da kojim slučajem nekoga iz naših obitelji - oca, brata ili sina - neki zakleti neprijatelji razapnu na križ i taj naš raspeti brat tako u mukama izdahne, ne vjerujem da bi itko od nas živih držao kao uspomenu sliku toga raspetoga u kući. Našli bismo neku drugu sliku iz njegova života: prikladniju i vedriju. Ali raspeće? - Teško ili nikako. Međutim u Crkvi - domu Božjem - razapet Sin Božji po rukama neprijatelja ljudskih i odlučeno da u toj svetoj kući na najčasnijem i najuočljivijem mjestu, na oltaru ili do oltara, bude upravo taj Križ i na njemu Raspeti u njegovu najdramatičnijem zemaljskom izdanju. Ne Uskrsli pobjednik - ima i to; ne Uzašli na nebo - ima i to; ne Onaj koji sjedi s desne Ocu - ima i to; nego upravo Raspeti u svakoj crkvi i na svakom crkvenom tornju i na svakoj križnoj postaji u crkvi. U prvim stoljećima Križ se štovao, ali prikriveno, kao što se i samo kršćanstvo razvijalo više po katakombama nego po rimskim forumima. Tek od četvrtoga stoljeća, nakon Konstantinove pobjede u znaku križa i izjednačenja slobode kršćanstva s drugim carskim religijama, Kristov križ zauzima vidno mjesto i u društvu.

U ono vrijeme, a i prije onoga Isusova vremena, u Egiptu, Perziji, Grčkoj, a onda osobito u Rimskom carstvu, raspinjanje na križ bila je

najokrutnija pa stoga i najsramotnija vrsta smrtno kazne: puna mržnje, osvete i poniženja. Primjenjivala se na robove (Fil 2,7), pobunjenike i najgore zločince. Nije se željelo na taj način samo raspetoga čovjeka do kraja obezvrijediti, nego ujedno i sve druge upozoriti kako će sramotno i tragično završiti ako se budu bunili protiv političke vlasti ili protiv svojih zemaljskih gospodara. U takvu kažnjavanju najprije je bila samo jedna drvena greda, pobijena u zemlju, gdje je osuđenik bio vezan, vješan i u mukama izdisao, a kasnije se dodala i popriječna drvena greda da se kažnjeniku i ruke razapnu, da mu bude još bolnije. Isus je bio razapet na takav križ, s natpisom osude iznad glave: "Isus Nazarećanin, Kralj židovski". Isus, Sin Božji, svojim je božanskim djelom preokrenuo tu ljudsku sramotu u Božju slavu, svoj križ poniženja u sredstvo našega spasenja, natpis svoje osude u istinu svoje pobjede: Isus Nazarećanin, Kralj svega stvorenoga i na nebu i na zemlji!

Prvi tumač Isusova otajstvena križa bio je izvanredni i obraćeni učenik apostol Pavao, koji nam zapisa: "Mi propovijedamo Krista raspetoga, Židovima sablazan, poganima ludost" (1 Kor 1,23). Židov je bio toliko sablažnjen, smućen nad činjenicom Isusova raspeća na križu, da nije mogao nikada, pa ni danas, prihvatiti da je Bog ponudio spasenje i Židovu i Grku samo po križu i potom po uskrsnuću. Zar da Židovima i drugima pribavi spasenje i otkupljenje osuđenik koji na sebi nosi biljeg Božjega prokletstva (Gal 3,13)? Mudri su i oholi Grci, naprotiv, smatrali križ tolikom ludošću da nisu mogli prihvatiti nikakva misterija da bi se po križu pružilo spasenje čovječanstvu. Upravo po toj židovskoj sablazni i grčkoj ludosti, koja je tako nazivala Isusovo raspeće,

nama pozvanima, vjernicima, Kristovim sljedbenicima, dolazi spasenje, jer - po Božjem mjerilu i sudu -

i najmudrije ljudsko najveća je ludost u očima Božjim,

i najsablažnjivije ljudsko najveća je slava pred Bogom.

Ovakav preokret u glavama umišljenih ljudi, i onih pobožnih koji misle da dobro razlikuju sablazan od slave,

i onih pametnih koji misle da savršeno razlikuju mudrost od ludosti,

može učiniti samo Bog u svome otajstvenom naumu spasenja:

da se njegova božanska milost i snaga očituje u ljudskoj slabosti (2 Kor 12,9),

da nas je samo "prokletnik", osuđen na drvo križa, kadar spasiti od prokletstva (Gal 3,13).

Krvlju Kristova križa Bog je sa sobom pomirio sva bića (Kol 1,20), uspostavio mir i jedinstvo između Židova i pogana da budu jedno Tijelo (Ef 2,16) u Bogu. Božje je to djelo pred kojim stojimo sa svim strahopoštovanjem, vjerničkim čašćenjem i poniznim klanjanjem.

Zato Ivanovo Evanđelje u samom prikazu Isusova raspeća ne gleda činjenicu patnje i poniženja, nego unaprijednu slavu Božju. Isti onaj izraz koji označuje Isusovo uzdignuće na nebo: "Desnicom Božjom uzvišen/*exaltatus* primio je od Oca Obećanje, Duha Svetoga..." (Dj 2,33), evanđelist primjenjuje na čin raspeća: "Kad uzdignete/*exaltaveritis* Sina Čovječjega, tada ćete upoznati da Ja jesam" (Iv 8,28). I zato Isus, unatoč svoj ljudskoj patnji i slabosti, dostojanstveno uzlazi na križ kao na svoje pobjedonosno prijestolje na kojem će osnovati Crkvu svoju predajući Duh svoj (Iv 19,30) i dajući da mu iz božanskoga srca poteče krv i voda (19,34), simboli sakramenata. I već se jasno vidi pravi trijumf: Od sada će gledati na onoga koga su proboli (19,37) i od njega tražiti spasenje. Tu se uključuje naša živa vjera koja stoji pred Kristovim križem koji nam se može ukazivati apsurdnim, ali što je našem shvaćanju apsurdniji, to je u Božjem naumu smisleniji, i zato nam je postao znakom vječnoga spasenja. I zato *credo quia absurdum est!* - Vjerujem upravo zato što je neshvatljivo! To Uzvišenje Isusova Križa Crkva danas slavi u cijelome svijetu.

Našašće sv. Križa. Kao što su se ljudi ponijeli prema Isusu za njegova života, tako su se ponijeli i prema njegovoj Kalvariji, mjestu ukopa, prema njegovu grobu i križu. Tradicija kaže da je godi-

ne 320., 14. rujna, Konstantinova majka sv. Jelena pronašla u Jeruzalemu na Kalvariji Grob Isusov i Križ Isusov. Tu je podignuta prva konstantinova bazilika posvećena upravo na 15. obljetnicu toga Našašća sv. Križa, 14. rujna 335. godine. Od tada se svečano slavi Uzvišenje Svetoga Križa kao uspomena na posvetu Crkve Kristova Groba ili Kristova Uskrsnuća.

POSVEĆENJE KATEDRALE. Židovi su imali jedan jedincati Hram, a na stotine i tisuće sinagoga i u Palestini i izvan Palestine. U sinagogama se Biblija čitala i razmatrala i Bogu uzdizala molitva, osobito subotom. A u Hramu su se prikazivale i žrtve, vršilo pravo bogoslužje. Tri su uzastopna Hrama bila u Jeruzalemu, na brdu Moriji, prema predaji, gdje je Abraham trebao žrtvovati sina Izaka. Prvi je Hram kralj Salomon sedam godina gradio i ostao je nauzgor od 961. do 587. - oko 375 godina. Razorio ga je babilonski vojskovođa Nabukodonozor i odveo Židove u babilonsko sužanjstvo. Nakon pedesetak godina robovanja, pod vodstvom Zerubabela Židovi su se vratili iz Babilona u Izrael i podigli drugi Hram koji je dogotovljen 515. godine na istome mjestu, s nešto manje sjaja i zlata. Taj je Hram opstao oko 350 godina a oskvrnuo ga je i srušio bezbožni kralj helenski Seleuković Antioh IV. godine 168. prije Krista. Juda Makabejac oslobodio je Palestinu od tuđinskoga jarma, našao židovsko svetište u bijednu stanju, obnovio zidove, postavio novi oltar i dao posvetiti Hram i žrtvenik, o čemu smo čuli u prvom čitanju. Uspomena na tu posvetu slavila se kao svečan blagdan. Treći je Hram dograđivan i uređivan 46 godina, od 18. prije Krista do 29. nakon Krista. A srušen je 70. nakon Krista. I nije obnovljen do dna današnjega. Na tom je hramskom mjestu danas Omarova džamija.

U Katoličkoj je Crkvi sveti običaj da se katedrale, i druge crkve, osobito većega značenja, svečano posvećuju. Crkva je odredila da se svake godine svetkovinski slavi taj dan posvete u samoj katedrali, a blagdanski u svim drugim crkvama dotične biskupije. Posvetiti neku osobu ili zgradu ili neki predmet, znači odvojiti to od svijeta i staviti u svetu službu Bogu, radi slave Božje. Tako crkvu i sve što je u crkvi posvećenjem ili blagoslovom stavljamo u liturgijsku uporabu, da se molitvom i pjesmom, a osobito sakramentalnim slavljima Bogu odaje hvala i slava i od njega moli oprostjenje i druge potrebne milosti. Svaka je crkva Bogu posvećena, a i sveci Božji mogu biti naslovnici crkava, kao što je Marija Majka

Crkve naslovnica ove katedrale, a zaštitnica ove župe.

Zahvaljujemo od svega srca Bogu na svemu njegovu daru i pomoći koju je po funkcioniranju ove katedrale, i u mirna i u nemirna vremena, dao svakomu vjerniku i svećeniku u ove njezine 32 godine. Doživljavala je ona mnoge početničke muke, kalvarijska poniženja i nemilosrdna granatiranja u proteklom razdoblju, ali je unatoč raznim napadima uvijek ostala u liturgijskoj uporabi i službi, gdje se Boga slavilo, Blaženu Djevicu Mariju častilo i njezina zaručnika sv. Josipa, zaštitnika cijele Mostarsko-duvanjske biskupije, i

sve druge svece Crkve. Napose zahvaljujemo na tolikim posvetnim i djelatnim milostima koje su od Boga dane mnogim vjernicima po svetim sakramentima krštenja, potvrde, pomirenja, Euharistije, bolesničkoga pomazanja, svetoga reda i vjenčanja.

Svima pokojnima: biskupima, svećenicima i vjernicima koji su bili crkveno vezani uz ovu katedralu, molimo vječni mir u Bogu, a živima zazivamo blagoslov i dar dobra zdravlja, duševnoga i tjelesnoga; blagoslovljen život, osobni i obiteljski, društveni i crkveni. Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem! Dostojno je i pravedno!

MISIJSKI DAN - SV. IVAN KAPISTRAN - GODINA VJERE

Beograd - katedrala, 21. listopada 2012.

Danas nas je okupilo trostruko slavlje u ovu katedralu Marijina Uznesenja.

Prvo, njezin suzaštitnik, sv. Ivan Kapistranski, kojemu kalendarski blagdan pada za dva dana, a liturgijski se prenosi na najbližu nedjelju;

drugo, Svjetski dan misija Katoličke Crkve, i, *treće*, Otvaranje Godine vjere. O svemu ćemo ponešto.

1 - Sveti Ivan Kapistranski:

Godine 1386., na svetkovinu sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja, rođeno je u Capistranu u Italiji dijete kršteno imenom Ivan, od katoličke i plemićke obitelji, s više djece, a on je bio posljednje. Početkom 15. stoljeća doživio je pravu tragediju. Neprijatelji iz mjesta ubili su dvanaest osoba njegove rodbine, četiri njegova brata i zapalili mu i očevu i majčinu kuću. Čini se da mu je u toj tragediji život izgubio i otac Antonio.

Godine 1405. Ivan polazi na studij prava u Perugiu, gdje, nakon šest godina, završava odličnim uspjehom 1411. Nije učio samo pravo nego sve do čega se moglo doći.

Godine 1413. - bio je izabran za jednoga od sudaca u Perugi. Ponašanje mu je u toj službi bilo besprijeorno, nikada nijedne zloporabe, nikakve nepravde; niti se dao prestrašiti prijetnjama moćnika niti podmititi svotama bogataša. Dok su ga dobri pratili pohvalama, zlikovci su smišljali osvetu" - veli Bibliotheca Sanctorum (svezak VI., str. 646-647).

Godine 1415. bio je napad na Perugiu, gdje je Ivan Kapistran bio zarobljen i bačen u tamnicu. Pokušao je pobjeći, ali je pri padu slomio nogu, lako uhvaćen i vraćen u još mračniju samicu. Jedne mu se noći ukazao sv. Franjo i pozvao ga da uđe u njegov Red.

Godine 1416., nakon što se otkupio golemom svotom, primljen je na blagdan sv. Franje u Franjevački red u Perugi.

Godine 1417., istoga blagdana, nakon jakih kušnji, sjećanja na mladenačku prošlost, bolesti i nerazborite pokore koje mu je nametao njegov meštar, pristupio je zavjetima.

Godine 1418., nakon završena teološkog studija, zaređen je za đakona, i papa Martin V. imenovao ga je istražiteljem ili inkvizitorom *fratice-lla*, pobunjenika i anarhista protiv moralnoga i socijalnoga reda, posebno u srednjoj Italiji. Preskočimo malo svu onu njegovu djelatnost, propovjedničku i spisateljsku, u Italiji, u Jeruzalemu, u Koruškoj, Austriji, Mađarskoj, Transilvaniji, Poljskoj, Moravskoj, Češkoj, i pogledajmo zašto ga je ova katedrala i nadbiskupija uzela za svoga drugog zaštitnika, odnosno suzaštitnika.

Novi događaji na pozornici Europe ovako žarka apostola pretvorili su u vatrena vojnika, vođu križara.

Godine 1453. Osmanlije osvajaju Carigrad i cilj im je da preko balkanskih zemalja dopru do Mađarske i do Beča. Na putu im je bila smetnja tvrđava Beograd.

Javila se trojica velikih Ivana da objedine europske vojskovođe: fra Giovanni da Capistrano, vatreni propovjednik, Janos Hunjadi ili Janko Sibinjanin (1407.-1456.), mađarski general, i Juan Carvajal (1400.-1469.), španjolski kardinal, kojega je papa Kalist III. (1455.-1458.) poslao u Mađarsku pozivati na otpor Turcima. Skupljeno je oko 40.000 sudionika, više seljaka nego vojnika, više s oruđem nego s oružjem.

Godine 1455., prije Božića, sultan Mehmed paša II. utaborio se pred Beogradom obsjedajući ga sedam mjeseci.

Godine 1456., 22. srpnja, izvojevana je veličanstvena pobjeda i obrana Beograda. Na vijest o pobjedi papa Kalist III. naredio je da se po svim crkvama oglase zvona u čast te pobjede. Tradicija, pa i ona pisana, kazuje da se od tada zvoni u podne po svim crkvama na svijetu do dana današnjega. Tri mjeseca nakon te pobjede, 23. listopada, fra Ivan je Kapistran preminuo u Iločkom samostanu koji je on bio osnovao i gdje je želio biti pokopan. Na žalost, za grob mu se ne zna. Proglašen je svetim 234 godine nakon smrti, 1690. Ovako je bilo prije 500 ili 550 godina.

2 - Svjetski misijski dan. A što nam Evanđelje kaže kakvi bismo trebali biti mi danas? - Pročitali smo u Markovu evanđelju prikaz kako su dvojica apostolske braće, Jakov i Ivan, pristupila k Isusu da mu zaištu dvije glavne stolice, desnu i lijevu, rekli bismo ministarstvo vanjskih i unutarnjih poslova. Kada razmišljamo o ovoj zgodi sinova Zebedejevih, Ivana i Jakova, začudimo se nemalim čuđenjem.

Ponajprije, uhvati nas neki zagonetni osjećaj kada sebi predložimo ovu braću apostole kako se odvažno pojavljuju pred Isusom, s uzdignutom glavom i glasom pred raskolačenim očima ostalih učenika ištući osiguranje svojih budućih resora: desne i lijeve strane Gospodinove. A osobito se začudimo kako su dvojica apostola sastavila usmenu zajedničku molbu da za sebe osiguraju karijeru u novom Izraelu, i to upravo u predvečerje Isusove muke i smrti. Isus im je neposredno prije toga (Mk 10,32-34) po treći put navijestio svoju krvavu Maslinsku agoniju i još krvaviju Kalvariju, iza koje će uslijediti *Gloria* uskrsnuća. Ali kao da su ta proročanstva prohujala pokraj učeničkih glava bez ikakva odjeka i traga.

A zašto bismo se čudili kada svatko od nas u sebi nosi Jakovljeve ljestve i Ivanove težnje iz perioda prije Isusova uskrsnuća?! Mi svećenici i biskupi vidimo da se neke naše župe osipaju,

biskupija počinje duhovno i osobno nazadovati; primjećujemo da nam se vjernici smanjuju, bilo zbog tjelesnoga mortaliteta ili duhovnoga relativizma i indiferentizma, i zbog nesretnih ratova ili neuspjelih brakova. Kako se mi u svemu tome ponašamo? Jest nam teško. Jesmo u krizi i recesiji. Ali možemo li zamisliti da je na mnogim stranama svijeta puno teže i mučnije.

Evo Svjetskoga misijskog dana, Misijske nedjelje, kada smo svi pozvani misliti više na one koji su daleko, nego na sebe same; više na nekrštene, nego na krštene. Isus direktno kazuje apostolima i nama danas da standardi koji vrijede za Kraljevstvo Božje nisu standardi kojima se služe kraljevi i vladari ovoga svijeta. U ovom je svijetu standard: moć, nafta, novac, vojska, oružje, vlast, zapovjedništvo. Kada dva vladara razgovaraju, jedan drugoga pitaju: S koliko si ti glasova pobijedio? Koliko ti imaš divizija vojske? Koliko imaš podanika koji ti plaćaju porez i koji ti služe? Kolik je tvoj BDP - Bruto domaći proizvod? Onaj iz Luksemburga kaže da mu je 113.000 dolara po osobi (450.000 st. od kojih je 80% katolika), a onaj iz Burundija samo 100 dolara po glavi (8.000.000 stanovnika, od kojih je 86% katolika). U Isusovu kraljevstvu standard je služenje. Veličina se sastoji ne u podlaganju drugih ljudi svojoj službi, nego podlažući sebe u službu drugima. Nije pitanje: Koju službu i korist ja mogu izvući, nego što ja mogu poslužiti? A nije to ništa ni čudno ni strašno, jer je svakodnevno. Koliko uložimo, toliko i izvlačimo. Ako postavimo sebi princip: raditi što je manje moguće, a zaraditi što je više moguće, pa to je besmisao! Kada čovjek radi za dobro bližnjih, drugih, onda se on stvarno osjeća i sretan i prosperitetan. Ne samo Crkva, nego svijet treba ljudi kojima je ideal služenje. I to onakvo služenje o kojem Isus govori. Tko želi biti prvi, neka bude prvi služitelj! Tko želi biti najveći, neka bude najveći služitelj! Isus uzima sebe za primjer: Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge (Mk 10,45). Cijena je njegova služenja krv, u konačnici smrt. Zato ga Bog preuzvisi i dade mu Ime...

Godina vjere - Gospodin Isus ispričao je više prisposoba koje osvjetljaju ljudske pokušaje i snalaženja u čuvanju i upotrebi zemaljskoga blaga: o bogatašu kojemu je rodila ljetina, pa mu se sve izmaknulo zbog nagle smrti (Lk 12,20); o slugama koji su primili velike kredite od gospodara, pa jedan udeseterostručio, drugi upeterostručio (Lk 19,16.18), a treći zatrpao u zemlju. Ovoga

je posljednjega Gospodin nazvao "zlim i lijenim slugom" (Mt 25,26). Gospodin svaki put kazuje kako se taj početni polog ili blago može najsigurnije uložiti da urodi - vječnošću, gdje se kradljivac ne primiće, niti moljac grize (Lk 12,33).

Godina vjere! Naslijedili smo kršćansko-katoličku vjeru od svojih pradjedova. Primili to dragocjeno blago u sakramentu krštenja, darom Božjim i voljom i vjerom svojih roditelja. Našli smo Bibliju u kući. Našli Koncilske dokumente. Našli Katekizam. Blago do blaga. Prihvatili smo to blago svjesno i namjerno kada smo došli do uporabe razuma, tj. kada smo se pripremali za prvu sv. Pričest i za sv. krizmu. I kroz sve vrijeme osnovnoga i srednjoškolskog obrazovanja. Blago kao skup vjerskih istina, koji se naziva "pologom vjere". Što ćemo s tim "pologom", "blagom", "živom imovinom"?

Možemo to staviti zajedno s molitvenikom u sanduk, ili s vjeronaučnim priručnikom na policu s drugim knjigama. I ne otvarati. A hvaliti se kako to imamo u kući!

A možemo uzeti Bibliju, koja ima 1.189 poglavlja, i svaki dan kroz Godinu vjere pročitati po tri poglavlja tako da pročitamo svu Bibliju u godini dana. Eto udvostručili naslijeđeno blago.

Jednako tako s onih 16 koncilskih dokumenata kojima je ni 50 godina, a na suvremen način prikazuju sve objavljeno blago Staroga Zavjeta, Novoga Zavjeta i sav razvoj vjerskih istina kroz dvije tisuće godina povijesti Kristove Crkve.

Isto tako postupiti i s Katekizmom Katoličke Crkve koji ima oko 700 stranica teksta. Svaki dan pročitati po dvije stranice. Eto oživio Katekizam u kući u Godini dana. Od pologa stopostotne kamate!

Papa Benedikt XVI. svojim pismom "Vrata vjere" i proglašenjem "Godine vjere" želi da mi ovaj polog vjere - pretočen u Koncilske dokumente i Katekizam - danas prema mogućnostima sustavno čitamo, proučavamo, druge poučavamo kao nešto nužno za spasenje. Svećenici su prvi pozvani sve to i na sebe primjenjivati i drugima navješćivati.

Osim toga, možemo odlučiti pročitati pet vrijednih knjiga, razgovarati s ukućanima o vjeri, o živoj, djelatnoj, djelotvornoj i spasonosnoj vjeri. Svaki dan moliti se Bogu ujutro i navečer, prije i poslije objeda. Ići redovito na sv. Misu. Bolje se i češće ispovijedati. Okaniti se i najmanje bogohule i uvrjede Božjega imena. Blagoslivljati, a ne proklinjati. Poštovati bračnoga druga, a ne svađati se s njime, pogotovo ne dizati ruke na drugoga. Poučavati djecu u dobru i u poštenju. Povećati priloge karitasu da dijeli siromašnima, posjetiti bolesnika i zatvorenika, ne zaboraviti onoga tko je tvoje krvi, a ugostiti tuđina i stranca. Mogli bismo tako imati 10 posto koristi od onoga "pologa vjere", a mogli bismo to svoje blago vjere i u-10-erostručiti. Kolik je god postotak, dobar je; samo nije u redu ako glavnica leži, a kamata nema. Inače, nekorisni sluga bit će izbačen van, u tamu, gdje mu ne će nedostajati plaća i škrguta zubâ (Mt 25,30).

Ako je vjera Božji dar - a jest - onda ne možemo bez apostolske molitve: Gospodine, "umnoži nam vjeru!" (Lk 17,5), da po zagovoru sv. Ivana Kapistrana, drugima nesebično služimo i tako Kraljevstvo Isusovo zauvijek zaslužimo. Bilo tako!

NEDJELJA ZAHVALNOSTI

Sarajevo - katedrala, 4. studenoga 2012.

Dan zahvalnosti. Pošteno govoreći, čitav se naš život sastoji od raznovrsnih Božjih blagoslova razasutih između naše prošlosti i sadašnjosti. Zato bi nam trebali mnogi dani sinovske zahvalnosti da se bar malo odužimo za te božanske milosti i dobra. Židovi su imali više svečanosti, među njima se isticao blagdan Sjenica, koji je trajao tjedan dana, a sastojao se od čina zahvalnosti za plodove žetve žita i berbe grožđa i ostalih go-

dišnjih plodina. Muškarci bi toga tjedna napravili po trgovima, terasama, vinogradima i njivama sjenice ili šatore od granja - podsjećanje na putovanje iz ropstva kroz pustinju u obećanu zemlju! - i tako bi dozivali uspomene, radovali se i zahvaljivali Bogu na njegovu daru ljetine.

A najveći i najljepši dan zahvalnosti Novoga Zavjeta jest Euharistija Velikoga četvrtka kada je Sin Božji dao hvalu i zahvalu nebeskomu Ocu za

njegova velika i divna djela - *magnalia et mirabilia* - učinjena u povijesti spasenja, a vrhunac svega jest Isusovo predanje u Božje ruke po križu i smrti "za opaćine naše", te rađanje na uskrснуće "radi našeg opravdanja" (Rim 4,25).

I drugi narodi i religije svijeta imaju svoje svetkovine zahvalnosti. Naši su biskupi još 1984. godine propisali da se prva nedjelja nakon Svih Svetih slavi kao Dan zahvalnosti Bogu za sve što od njegove darežljivosti primismo i primamo. A mi samo nastavljamo stopama otaca zahvaljivati Bogu Ocu koji nas je stvorio, Sinu koji nas je otkupio i Duhu koji nas je posvetio. To činimo s posebnom radošću u ovoj Godini vjere.

Što je to nezahvalnost? Nezahvalni su, na primjer, prvi ljudi koje je Bog stvorio i njihovu slobodu stavio na ispit da razumnim posluhom pokažu tko ih je stvorio, životom obdario i tko im dobro čini. A oni se na to svjesno izvrnu na Boga i reknu mu da će oni radije slušati vruga koji im obećaje da će biti "kao bogovi" (Post 3,5), a ne će se pokoravati Bogu koji ih odvraća da ne postanu kao vragovi.

Nezahvalan je onaj sin Abšalom svomu ocu Davidu kada ga otac ludo voli unatoč svim njegovim grijesima oholosti i osvete, osobito grijehu okupljanja hulja i nitkova da mu ubiju brata Amnona, prijestolonasljednika, pa zbog toga mora u progon. A David ga ipak dovodi na dvor gdje se ponovno podiže protiv svoga oca kralja i završava zapleten bujnom kosom ohole glave među hrastove grane. Osta nezahvalnik viseći u zraku, a njegova mazga ode za svojim poslom. Kako živio, tako i završio (2 Sam gl. 13-19).

Nezahvalnost je, i to onu narodnu, ponajbolje izrazio veliki prorok Jeremija u svojim tužaljka-ma ili prijekorima, što su naši stari za Veliki petak pučki prepjevali po prilici ovako:

Puče moj, ja tebe iz veriga paklenoga ropstva odvezao:

a ti mene konopcima sred maslinskoga vrta svezao!

Puče moj, ja pred tobom u stupu od oblaka hodio: a ti mene po sudnicama opakih glavara vodio.

Puče moj, ja tebe iz zemlje egipatske izveo: A ti mene u Jeruzalem na suđenje priveo. I tako svim postajama do groba!

Nezahvalnost je okrenuti se prema svomu najvećem dobročinitelju i odvezati mu pljusku kada on očekuje barem riječ hvala! Nezahvalnik uvijek kudikamo više pokazuje kakav je njegov karakter, a ne kakav je njegov dobrotvor!

A što je zahvalnost? To je osjećaj vanjskoga priznanja prema nekomu tko nam je učinio neko dobro djelo, pružio nam pomoć, potporu. Pa taj osjećaj pretvorimo u srdačne riječi svomu dobročinitelju. Na primjer, samo se jedan gubavac, i to stranac, Samarijanac, na darovanu zdravlju Isusu zahvalio, a ostalih devet gubavaca pokazalo je svoj egoizam, misleći da su oni slučajno izliječeni ili zato što su se samo slučajno prijavili svećenicima. I odmaglili u nepovrat (Lk 17,11-18). Vidiš li da im se guba nije izgubila, nego im se opet vratila, ovaj put na nezahvalnu dušu. I to ona guba kamenih srdaca, zatvorenih pameti. Primjećujemo li iz ovoga susreta Samarijanca povratnika k Isusu da je 100 posto od Boga ozdravljenih, a tek 10 posto Bogu zahvalnih u svijetu?

Naša ljudska zahvalnost ima tri smjera i cilja:

1 - Bogu. Biblija nas uči zahvalnosti. Ako u svakoj prigodi nema same riječi "zahvale", ima mnoštvo sličnih pojmova koji izražavaju isti osjećaj: slavljenje i klicanje, divljenje djelima Božjim, blagoslivljanje Boga. Što je onih 150 psalama doli izraz hvale i zahvale Bogu!

Složit ćemo se mi vjernici u tvrdnji da nemamo ni prema komu toliko dugova kao prema Bogu. Sve što nam je došlo od roditelja i dobročinitelja u konačnici je od Boga. Bog nas je stvorio, dušu nam ulio i roditeljima nas povjerio. Od roditelja nas školi i Crkvi prepustio. Ako komu moramo biti neizrecivo zahvalni, onda je to Bog. Božje je 99,99% svega na nama i u nama: života, duha, slobode, razumijevanja, pamćenja, zdravlja, snage, ljubavi; zraka, sunca, zemlje, dana i noći. A ono 00,01% našega rada, hoda, vježbe, učenja. A ipak, kako vidimo i iz biblijskih primjera i iz naše svakodnevne sablažnjive prakse, pa i one vjerničke, ni prema komu nemamo toliko nezahvalnosti, zaborava, prigovora, pobune, huljenja, psovke kao protiv Boga. A ja sam, jao, neharti stvor! - ne pjeva se to samo u korizmi.

U misnom predslavlju molimo i pjevamo: "Dostojno je i pravedno, pravo i spasonosno da vazda i svagdje zahvaljujemo tebi, Oče svemogući vječni Bože."

Isus "zahvali" Ocu, ponavljamo njegove riječi dva puta u posvetnoj Pretvorbi kruha i vina u Tijelo i Krv Kristovu. U drugom misnom kanonu govorimo Bogu: "zahvaljujemo ti što si nas pozvao da stojimo pred tobom i tebi služimo", a u trećem: "zahvalno ti prinosimo ovu žrtvu, živu i svetu". Zahvala za zahvalom. Euharistija i znači zahvaljivanje.

Isus nas poučava da budemo zahvalni Bogu na svemu: nije naše apsolutno ništa, jer sve nam se može oduzeti svakoga trenutka, i to kugom ili gubom, uraganom ili potresom, a da nitko ne bude kriv i da nikoga ne možemo pozvati na odgovornost. A svemogući i svemudri Bog može svakoga od nas svakoga trenutka pozvati na svoje sudište da podnesemo izvješće o životu i čujemo vječnu presudu (Rim 14,10; 2 Kor 5,10).

Sv. Pavao u svojim Poslasticama na četrdeset i tri mjesta spominje ili da on zahvaljuje Bogu, ili da je on zahvalan vjernicima, ili potiče na zahvalnost Timoteja, Rimljane, Efežane (5,20), Filipljane (4,6), Kološane (4,7), Solunjane, jednom ili više puta.

Apostol naroda tvrdi da je glavni grijeh pogana u ovome: "premda upознаš Boga, ne iskazaš mu kao Bogu ni slavu ni zahvalnost" (Rim 1,21). Imali su na raspolaganju čitavu prirodu, kozmos, ali se dogodio rascjep između logične svijesti i moralne savjesti, između razuma i srca, "te se pomračilo bezumno srce njihovo" časteći "stvorenje umjesto Stvoritelja" (Rim 1,21-22.25). Kršćanski pisac Tertulijan govoraše: Priroda je učiteljica, a duša je učenica (*De testimonio animae*, V,1: "Magistra natura, anima discipula").

Učeniku Timoteju Pavao nalaže da se obavlja ne samo "prošnje, molitve i molbenice" nego i "zahvalnice za sve ljude" (1 Tim 2,1): za vjernike i nevjernike, dobre i loše, osobito da zahvaljujemo Bogu umjesto tolikih nezahvalnika, bezbožaca i neznabožaca, koji Boga ne priznaju, ne prihvaćaju pa mu onda ni ne zahvaljuju.

A pogledajmo među kakve tipove ubraja nezahvalnike pišući istomu učeniku Timoteju: "A ovo znaj: u posljednjim danima nastat će teška vremena. Ljudi će doista biti sebeljupci, srebroljupci, preuzetnici, oholice, hulitelji, roditeljima neposlušni, nezahvalnici, bezbožnici, bešćutnici, nepomirljivci, klevetnici, neobuzdanici, goropadnici, neljubitelji dobra, izdajice, brzopletnici, naduti, ljubitelji užitka više nego ljubitelji Boga" (2 Tim 3,1-4). Među 18 najgorih vrsta ljudi na ovome svijetu na sedmom se mjestu nalaze "nezahvalnici", koji ni srcem pristaju, ni razumom priznaju da su dužni zahvalnost Bogu. Ne dao nam Bog ući u ovu Pavlovu kategoriju nezahvalnika.

2 - Roditeljima. Dužni smo zahvaljivati na osobit način svojim roditeljima, koji su u svemu, po Božjoj Providnosti, najzaslužniji za sve što

imamo i što jesmo. Bog daje pravo i obvezu ocu i majci da rađaju i odgajaju djecu. "Dok si u mojoj kući ovako, a kada se ti sam skućiš, učini bolje od mene", zna reći odgovorni otac ili mati svomu sinu ili kćeri, koji bi htjeli prije vremena u "daleku zemlju" (Lk 15,13).

U jednome našem selu jedna žena, udovica, s udovičkom mirovinom osigurala je djeci cjelovito školovanje. Četvero djece odškolovala i dala svakomu ne motiku nego diplomu u šake. Ona, nepismena žena: svakomu po 16 godina škole. Četvero djece puta šesnaest godina izobrazbe jest jednako šezdeset i četiri godine škole u kući. "Eto sada se zapošljavajte, kućite, ženite i udajte, rađajte djecu, nabavljajte što vam je potrebno i povrhu svega ljubite se i poštujte. Kao što ste vi poštovali svoga oca i svoju majku, tako neka i vas djeca vaša poštuju", poruka je i oporuka majke! Komu bi ta djeca trebala biti zahvalna? Sebi samima?!

Ima i ovakvih. Pita jedan svećenik jednoga našeg vjernika koji radi u Njemačkoj: "Kako je?" Kaže on: "A, moj velečasni, gnijem!" - Kako ne će gnjeti po kiši u jarku, u gnjili! A kući šalje novac, sin mu voza mercedes, u mercedesu žene, u džepovima drogu, a od diplome ni slova ni naslova! Kakva je to zahvalnost jadnomu čači u inozemnom kanalu?!

3 - Dobročiniteljima. Dužni smo posebnu zahvalnost svojim

učiteljima koji su nas izvlačili iz mraka neznanja i poučavali u spoznaji duha i svijeta,

odgojiteljima koji su nas okretali na pravi moralni put,

dobročiniteljima koji su nam bilo koje dobro priskrbili u našem životu.

Okrenimo medalju i pogledajmo pošteno i ovako: koliko smo puta i sami pritekli u pomoć i molitvom i žrtvom, njegovom i lijekom, i laiku i svećeniku, i nismo za to uvijek primili ne samo dužne nego nikakve zahvalnosti, ni riječima ni djelima. Činjenica da je to izostalo, neka ide na obraz njima. U takvim slučajevima nitko nas ne može ni uvjeriti ni utješiti doli Isus jedini koji nam je svima ostavio svoju poruku: "Tako i vi, kad izvršite sve što vam je naređeno, recite: 'Sluge smo beskorisne! Učinismo što smo bili dužni učiniti!'" (Lk 17,10). Ne samo prema Bogu, nego i prema čovjeku! Stoga ako želimo biti poštene ljudi i čestiti vjernici, "hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem", jer je to doista "dostojno i pravedno".

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOGA UREDA - KIUM

MOSTAR: UZVIŠENJE SVETOGA KRIŽA

Mostar, 14. rujna 2012. - U petak, 14. rujna, na blagdan Uzvišenja Svetoga Križa i na svetkovinu obljetnice Posvete katedrale u Mostaru svećanu sv. Misu u večernjim satima predvodio je mjesni biskup Ratko Perić u koncelebraciji s vojnim ordinarijem biskupom Tomom Vukšićem iz Sarajeva i 35 svećenika, biskupijskih i redovničkih, a sudjelovali su brojni vjernici unatoč kišnu vremenu, koje je već odavno bilo poželjno u Mostaru. Procesija je preko Gospina trga ušla u katedralu a Katedralni je zbor intonirao pjesmu Bliže, o Bože moj! Ceremonijar don Tomislav Ljuban pozvao je bogoslove u asistenciju. Haydnovu la-

tinsku Missu brevis sv. Ivana od Boga pjevao je Katedralni zbor, svirao Simfonijski orkestar Mostar, pod ravnanjem maestra don Dragana Filipovića. Prije evanđelja izveden je dirigentov usklik "Aleluja - Kroz mnoge nam je nevolje". Na kraju sv. Mise otpjevan je Aleluja, najpoznatiji i najpjevaniji glazbeni komad uzet iz Händelova Mesije.

Generalni vikar msgr. Srećko Majić prije završnoga blagoslova izrazio je dobre želje predvoditelju misnoga slavlja prigodom njegove 20. obljetnice biskupskoga ređenja. (Homilija i pozdrav na drugom mjestu u ovoj broju).

TREBINJE: ISUS I ANĐELI NJEGOVI

Trebinje, 30. rujna 2012. Trebinjska biskupija, kojoj se naslov otoka Mrkana ili sv. Marka (Markana ili Mrkna) priključio u 15. stoljeću, slavi od pamtivijeka sv. Mihovila arkandela kao svoga nebeskog zaštitnika. Možda baš od početka same biskupije u 10. stoljeću. I ove je godine proslavljen Dan Trebinjske biskupije, 30. rujna, u nedjelju najbližu crkvenom blagdanu svete trojice arkandela: Mihaela, Gabriela i Rafaela, 29. rujna. Crkva je bila puna vjernika, domaćih i hodočasnika iz drugih župa Trebinjske biskupije. Nisu svi mogli ni stati u crkvu. Bili su i predstavnici pravoslavne Eparhije zahumsko-hercegovačke i primorske, s protojerejem Draženom Tupanjanićem, parohom trebinjskim.

U koncelebraciji, koju je u katedrali Male Gospe predvodio biskup Ratko, apostolski upravitelj trebinjski, sudjelovala su trinaestorica misnika: osim župnika don Milenka Krešića, dekan stolački don Rajko Marković, župnici don Blaž Ivanda iz Čeljeva, don Damjan Raguž iz Rotimlje, don Vinko Raguž iz Dračeva, don Nedjeljko Krešić iz Graca, don Pero Pavlović iz Ravna, don Ivan

Pavlović s Domanovića, don Antun Pavlović iz Hrasna, don Marko Šutalo iz Aladinića, te svećenici don Ivan Štironja iz Sarajeva, don Bernard Pleše iz Dubrovnika i don Tomislav Ljuban iz Mostara, a čestitkama se priključio i don Tihomir Šakota, župnik Pločica i Vitaljine iz susjedne Dubrovačke biskupije. Na koru je pjevao župni zbor iz Rotimlje pod vodstvom don Ivana Perića, župnika iz Ilića iz Mostara.

Biskup je u propovijedi govorio o anđelima u službi Isusovoj. U navještenju pojavljuje se arkandeo Gabriel koji donosi radosnu ili blagu vijest, koja se slavi na Blagovijest. Anđeo, možda baš taj isti arkandeo, javlja se sv. Josipu četiri puta i upućuje ga kako spasiti Maloga Isusa u njegovu djetinjstvu. Nakon kušnje u pustinji, pristupili su anđeli k Isusu i služili mu. Javio se i anđeo tješitelj u Getsemaniju, a kada su apostoli htjeli braniti Isusa od napadača, Gospodin je rekao da to ne čine; on bi mogao umoliti od Oca 12 legija - tj. 72.000 anđela - ali on želi ispuniti volju Božju. Kada Isus bude dolazio drugi put na zemlju, kao Sudac živih i mrtvih, s njim će biti i anđeli njego-

vi, koji će dijeliti dobre ljude od zlih, pravedne od nepravednih.

Župnik je na kraju sv. Mise pozdravio svećenike i vjernike, i pravoslavnu delegaciju.

Misno je slavlje završilo pjevanjem zahvalna himna "Tebe Boga hvalimo".

Don Milenko je u župnom dvoru ugostio svećenike koji su ostali u razgovoru o nekim pastoralnim vidovima Trebinjske biskupije.

TREBINJE: DON VIDOJE MASLAĆ I NJEGOVO DOBA

Trebinje, 30. rujna 2012. - Na Danu Trebinjske biskupije, u Trebinju 30. rujna ove godine, predstavljena je knjiga don Milenka Krešića, trebinjskoga župnog upravitelja, pod naslovom: "Don Vidoje Maslač i Trebinjska biskupija (1795.-1862.)", u izdanju Župnoga ureda Trebinje, kao 14. Humski zbornik.

Knjiga ima pet dijelova.

Trebinjsko-mrkanska biskupija i prilike u Hercegovini krajem 18. i početkom 19. stoljeća (str. 17-22),

Don Vidoje Maslač 1795.-1862. (str. 23-68),

Na braniku vlastitosti Trebinjske biskupije (str. 69-81),

Svećenici Maslaći - Don Vidojev brat don Andrija i nećak don Jozo (str. 83-94),

Don Vidojevi suputnici - oko 35 biskupa, svećenika i redovnika - (str. 95-118),

Autor je prebrao više arhiva: u Rimu, u Zadru, u Dubrovniku, u Stocu, u Mostaru. Iznio povijesne činjenice, dao im tumačenja, a na više mjesta ispravio dosadašnje podatke autora koji su o tome pisali u svojim člancima.

Donosimo Biskupov predslav (str. 11-12) pod naslovom

Hrabri don Vidoje Maslač

Sto pedeseta obljetnica smrti pokojnoga don Vide Maslaća (1795.-1862.), glasovita župnika u Dubravama, sa sjedištem u Prenju, župi koja je tijekom vremena razdijeljena u osam župnih zajednica (osim Prenja, Aladinići, Čeljevo, Domanići, Dračevo Rotimlja, Stjepan Krst i Stolac) i generalnoga vikara Trebinjsko-mrkanske biskupije od 1840. do smrti, 1862. godine, povijesna je prigoda da se ovo razdoblje s njegovim vodećim osobama u vjerskom i društvenom pogledu još više činjenično razbistri i novim reflektorom osvijetli, osobito crkveno-arhivskim dokumentima.

Don Vidoje je živio u zle dane i godine gladne, u vrijeme kada je turska sila i ordija pomalo nestajala i krvila se zbog gubitka višestoljetne vlasti, tako da je tadašnjim kršćanima u jugoistočnoj Hercegovini bilo preteško opstati i na strašnu mjestu postojati.

Don Vidoje, koji je protagonist ovoga djela, svojevrstne monografije, bio je svestran čovjek svoga doba: svećenik kao župnik i vikar u biskupiji stojeći više od 40 godina katoličkomu narodu na raspolaganju svojom posvetiteljskom, prosvjetiteljskom i upraviteljskom službom; kulturni dje-

latnik kao graditelj prostrane župne kuće u Prenju koja je zasnovana, kako se čini, i za više službe od župnika i generalnoga vikara, a koja i danas ponosito stoji i služi svojoj svrsi makar i trebala nužnih obnova; društveni radnik kao zastupnik svoga hrvatskog i katoličkog naroda pred turskim velmožama; borac za ljudska prava i vjerske slobode. Pisma su mu letjela na sve strane: do Rima i francuskog Lyona, do Dubrovnika i Travnika, do Mostara i Stambula! U svakom se zauzimao za dobrobit svoga naroda, Kristove Crkve i katoličke vjere. Što je stanje bilo teže i nepodnošljivije, to je on bio odlučnije, hrabriji i nezaustavljiviji. Pokazao je to i kao mladomisnik koji je morao bježati s ovih terena, ali se hrabro vratio i ovdje djelovao preko četiri desetljeća. Pa i kad je ozbiljno pobolijevao i ostario, nije mejdan ostavio! Hrabar župnik i razborit generalni vikar!

Don Vidoje je obilježio svoje doba svojom osebnom izgrađenom osobnošću i svojom ljudskom i crkvenom sposobnošću. Brinuo se za svoje dubravske vjernike u vjeroučiteljskom i sakramentalnom pogledu, nesebično se zalagao za sve župnike i župe svoje biskupije, radio na pozivu i odgoju svećeničkoga pomlatka iz trebinjskih župa

za istoimenu biskupiju, njegovao dobre odnose s Hercegovačkim vikarijatom i njegovim biskupom fra Rafom Barišićem, s Bosanskom provincijom i njezinim provincijalima te s Hercegovačkom kustodijom, podržavao dobre kršćanske odnose s pravoslavnima i kontakte s muslimanima, osobito s nositeljima tadašnje građanske vlasti.

Don Vidinom nam je zaslugom i pismima ostala živa uspomena na jednoga od najsvjetlijih katoličkih svjedoka toga vremena, Marka Milano-
vića iz Kruševa, njegova župljanina, koji je, čvrst u vjeri i odan svojoj Katoličkoj Crkvi, žrtvovao svoj život za svoju katoličku vjeru, 1859. godine.

Rado zazivamo Božji blagoslov na ovaj rad don Milenka Krešića, dušobrižnika u Trebinju, koji se marljivo zauzeo za istraživanje crkvenih i drugih arhiva i za povijesnu studiju don Vidojeva

lika, djela i njegova doba; za prikaz njegova brata don Andrije, bratića don Joze, svećenika njegovih suvremenika-suputnika, dijecezanskih i redovničkih, isusovačkih i franjevačkih, te dubrovačkih biskupa, apostolskih administratora. K tomu je dodao i značajniju don Vidojevu korespondenciju s njegovim suvremenicima. Djelo će svojom znanstvenošću i povijesnom prosudbom zauzeti svoje odgovarajuće mjesto u monografijama o hercegovačkim župama i crkvenim uglednicima, biskupima i svećenicima.

Preporučujemo, osobito svećenicima u pastoralu, u ovoj Godini vjere, čitanje stranica koje su posvećene ovomu odvažnom, ustrajnom i dosljednom župniku!

Mostar, na blagdan Male Gospe, 2012.

+ Ratko Perić, biskup

STOLAC: POVRATAK U GRAD

Stolac, 3. listopada 2012. - Dolaskom Otomanskoga carstva na ove prostore u XV. stoljeću, kršćanstvo se iz Stoca i okolice stalo povlačiti prema jugu, uglavnom prema Dubrovniku. Na temeljima prijašnjega kršćanskog hrama, prema nalazima i izjavama samih islamskih proučavatelja, podignuta je muslimanska bogomolja u vrijeme sultana Selima, 1519. godine.

U središtu Stoca, u blizini zgrade Općine, Gimnazije, Sahat-kule i Selimove džamije, od lipnja ove godine preuređuje se nekadašnja zgrada "Stočanka" u Duhovno-kulturni centar Trebinjske biskupije. Zgradu je Biskupija zakonito otkupila prije više godina. Izvođenje radova povjereno je poduzeću MN-Trade d.o.o Pere Šarića iz Mostara. Iznad unutarnjega sakralnog prostora podignut je prikladan toranj, a u utorak, 2. listopada 2012., postavljena je i završna kupola s križem, sve u visini od 33 metra. Činu postavljanja kupole s pomoću velikoga krana prisustvovao je biskup Ratko Perić, katedralni župnik i dekan iz Mostara msgr. Luka Pavlović, stolački župnik i dekan don Rajko Marković, mostarski kancelar i trebinjski dekan don Ante Luburić te veći broj vjernika i znatiželjnika. Postavljanje je kupole izvedeno stručno i uspješno.

Grad Stolac, smješten u jugoistočnom dijelu Hercegovine, nastao je na obalama rijeke Bregave, okružen planinom Hrgud i Vidovim poljem te

okolnim toponimima: Križevac, Krstac i Križane, od kojih je Križevac gotovo u centru grada.

Ovaj grad i kraj, bogate kulturne prošlosti opisane perom mnogih pisaca i kroničara, svojim mediteranskim šarmom, dobrom vodom, blagim nebom i skladom prirodnih ljepota i plodova, privlačio je k sebi ljude i kulture od davnina.

Crkvine na Rivinama. I najnovije veliko arheološko nalazište starokršćanskog sakralnog kompleksa iz V. stoljeća, koje se nedavno otkrilo na lokalitetu Crkvine - Čemalovina kod Stoca, važan je dokument i vidljiva potvrda dosadašnjem uvjerenju o ranom dolasku kršćanstva u stolački kraj ondašnje rimske provincije Dalmacije, današnje i Hercegovine, te ohrabrenje i obveza današnjim kršćanima-katolicima u odgovornu i odvažnu hodu u budućnost. Nije isključeno da bi to moglo biti sjedište povijesne biskupije Sarsenterum.

Bogorodica s Djetetom. Potvrda je ovoj trajnoj nazočnosti kršćanstva već otkriveni reljefni lik Bogorodice s Djetetom s Vidoštaka kod Stoca iz 11. stoljeća, najstariji pronađeni Gospin lik na području Hercegovine. A na Vidoštaku još se uvijek vide temelji crkve iz koje lik potječe. Vidoštak, Vidoški grad iznad Stoca, Vidoštica (kako se prije zvala Bregava) nose ime po sv. Vidu mučeniku, kako svjedoče dubrovački dokumenti koji Vidovo polje zovu "Polje svetoga Vida".

Stolac kao centar trebinjskih župa. Stolac je kroz našu crkvenu i narodnu povijest uvijek imao

posebno značenje. On je i danas u središtu životnih i aktivnih župa Trebinjske biskupije, koja se

- prostire na 3.841km², gdje je, prema popisu pučanstva iz 1991. živjelo oko 95.200 stanovnika;

- prema izvještajima župnika s 15 župa Trebinjske biskupije za 2011. godinu ima 20.777 katolika,;

- žive u četiri općine s hrvatskom/katoličkom većinom: Stolac, Neum, Ravno i dijelom Čapljina, i

- pet općina sa srpskom/pravoslavnom većinom: Trebinje, Ljubinje, Bileća, Gacko i Berkovići;

- u Trebinju, kao sjedištu biskupije, postoji uređena Katedralna crkva i župna kuća;

- ima inkardiniranih 30 svećenika od kojih su dvojica biskupi;

- i koja je uglavnom obnovila sve ratom porušene ili oštećene svoje crkvene objekte, te ima kvalitetnu podlogu za duhovnu obnovu, rast i napredak svojih vjernika.

Stolac kao centar biskupije. Ukazala se potreba da se u ovom povijesnom trenutku u Stocu podigne i organizira duhovno-pastoralni i kulturni centar Trebinjske biskupije, kao središte "nove evangelizacije" za ovo područje Crkve Kristove na početku Trećega milenija.

Da bi ovaj projekt budućnosti imao svoj dom i mjesto življenja, zahvaljujući Božjoj Providnosti koja je potaknula dobročinitelje, Biskupija je otkupila zgradu, bivšu robnu kuću "Stočanku", koja se nalazi u središtu grada uz rijeku Bregavu, na raskrižju putova istočno prema Ljubinju i Trebinju, sjeverno prema Berkovićima i Nevesinju, zapadno prema Mostaru i Čapljini i južno prema Hrasnu i Neumu.

Biskup je Ratko kao svoga osobnog delegata, 21. studenoga 2011., dekretom br. 1374/2011., ovlastio don Antu Luburića, kancelara i nevesinjskoga župnika, da vodi sve potrebne poslove oko ostvarenja ovoga projekta na ovoj crkvenoj nekretnini u Stocu (k.č. II/120, z.k.ul. 2880 KO Stolac).

Urbanistička suglasnost. Nakon što su sva vlasnička pitanja uredno riješena i zakonito provedena, prema idejnom rješenju poduzeća za

projektiranje i inženjering u građevinarstvu - "Forum 98" iz Stoca, zatražena je 21. studenoga 2011. od Općine Stolac *urbanistička suglasnost* za sanaciju, rekonstrukciju i preobrazbu postojećega poslovnog u sakralno-poslovni objekt "Duhovno-pastoralni i kulturni centar Trebinjsko-mrkanske biskupije" u Stocu.

Služba graditeljstva, prostornog uređenja, zaštite okoliša i obnove Općine Stolac, izdala je 2. prosinca 2011. Rješenje, br. 07-02-25-642/11., kojim se daje urbanistička suglasnost za sanaciju i rekonstrukciju postojećega poslovnog u sakralno-poslovni objekt "Kulturno-duhovni centar Trebinjsko - mrkanske biskupije" u Stocu. Rješenje je 20. prosinca 2011. postalo pravomoćno.

Građevinska dozvola. Na temelju ovoga Rješenja i drugih potrebnih dokumenata 8. prosinca 2011. upućen je Općini Stolac *zahtjev za izdavanje građevinske dozvole* prema glavnom projektu izrađenu od "Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru".

Služba graditeljstva, prostornog uređenja, zaštite okoliša i obnove Općine Stolac, udovoljila je 3. svibnja 2012. ovom zahtjevu i izdala Rješenje, br. 07-02-25-701/11., kojim se investitoru Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji odobrava sanacija i rekonstrukcija postojećega poslovnog u sakralno-poslovni objekt "Kulturno-duhovni centar Trebinjsko - mrkanske biskupije" u Stocu. Rješenje je 21. svibnja 2012. postalo pravomoćno.

Izradu tehničke dokumentacije planiranoga Biskupijskog duhovno-kulturnog centra Građevinski je fakultet Sveučilišta u Mostaru povjerio Robertu Ragužu, dipl. ing. arh.; gosp. Draganu Katiću, dipl. ing. građ.; doc. dr. sc. Željku Roziću, dipl. ing. građ. i Zdenku Mariću, dipl. ing. el.

Providnošću postavljeni u ovom prostoru susretâ kultura Istoka i Zapada, gdje zajedno žive katolici, pravoslavni i muslimani, voditelji projekta žele da ova biskupijska kulturno-kulturna ustanova bude otvorena svim ljudima na procvat misli, etičkih zasada i estetskog osjećaja, što rađaju radošću i zahvalnošću - vrijednostima što oplemenjuju pojedince i cijelo društvo, povijest i svijet.

Bilo sve s blagoslovom Presvetoga Trojstva!

MOSTAR: KOMEMORACIJA POGINULIH VJEROUČENICA

Mostar, 11. studenoga 2012. - U nedjelju slavljen je večernja sv. Misa u povodu 18. obljetnice smrti dviju vjeroučenica, Antonije Sesara i Danijele Vidović, koje su 1994. godine, na današnji dan, kao osmašice bile u predvorju katedralne kriptе čekajući početak vjeroučica, kada je između katedrale i župnoga ureda pala neprijateljska granata i ubila spomenute djevojčice, a ranila osam drugih, njihovih kolegica.

Biskup je Ratko u početku sv. Mise kazao da se smijemo uzdati u milosrđe Božje da su naše vjeroučenice po milosti Svemogućega pred licem Božjim, ali nitko nije siguran ni u svoje spasenje ni u spasenje drugih, osim s obzirom na one koje je Crkva proglasila da su nebeskoj slavi. Zato smo dužni moliti za duše pokojnika. A ako preminuloj našoj braći i sestrama, koji su postigli spasenje, nisu više potrebne naše zagovorne molbenice, Bog će ih lako rasporediti prema našim potrebama i na ovom zemaljskom putu čišćenja i u posmrtnom čistilištu.

U Isusovu žrtvu uključen je i pokojni don Petar Vuletić zvani Šjor koji je 12. studenoga 1998.

preminuo u bolnici kao župnik Hrvatske župe sv. Ante u Los Angelesu u Sjedinjenim Američkim Državama.

Biskup je u propovijedi govorio o evanđeoskoj perikopi sv. Marka koji opisuje ženu u Hramu:

Ime? - Bezimenica.

Bračno stanje? - Udovica.

Imovinska kartica? - Sirotica.

Duševno stanje? - Milosrdnica.

Po čemu je poznata? - Donijela najmanji dar u Hram, a to joj je bilo sve što je imala.

Nagrađivana? - Isus je nagradio pohvalom do Sudnjega dana, a svojim je darom zaradila vječni život!

Božja mjerila našega dara? - Unutarnja vjera, a ne vanjska mjera; svojevolljna žrtva, a ne brojiva svota.

Nakon sv. Mise roditelji i rodbina pokojnih djevojčica Antonije i Danijele sišli su s biskupom i koncelebrantima u predvorje katedralne kriptе sv. Josipa pomoliti se i upaliti svijeće pred spomen-pločom koja podsjeća na bolan događaj iz 1994. godine.

MOSTAR: LITURGIJSKI KALENDAR HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

Mostar, 28. studenoga 2012. - Pred sam početak nove Liturgijske godine, koja traje od Prve nedjelje Došašća 2. prosinca 2012. do početka Došašća sljedeće 2013. godine, stigao je iz tiska "Direktorij za slavlje Mise i moljenje Časoslova", izrađen prema Općem Rimskom kalendaru a s vlastitostima hercegovačkih biskupija Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske.

Izdao: Biskupski ordinarijat. Priredili - kao i prošla četiri izdanja - don Đuro Bender, don Ante Luburić i Mario Glibić. Odgovara: don Ivan Štironja, nacionalni ravnatelj PMD. Tisak: Sutton - Široki Brijeg, 440 stranica, tvrdi uvez. Na naslovnici slika mostarske katedrale, a na zaslovnici slika trebinjske, obje su posvećene Blaženoj Gospi kao i devetnaest župnih crkava, od njih osamdeset i jedne.

Sadržaj. Nakon uobičajenih kratica navedena su Načela za slavljenje Liturgijske godine i Liturgijski kalendar s pomičnim svetkovinama 2012./2013. (Tu su i oznake: Nedjeljno slovo,

Zlatni broj i Epakta, povijesni ključevi za računanje Pashe ili Uskrsa, tko se može snaći - svaka mu čast!). Ovo je Godina "C", a donesen je i početak Godine "A".

Za svaki dan upisana je posebnost Mise, s biblijskim čitanjima i uputama za Časoslov. Za svaku nedjelju i zapovijedanu svetkovinu ubilježena je i napomena da biskup i župnici obvezno prikazuju Misu za narod (*Missa pro populo*). Odgovarajućom veličinom slova označeni su svagdani, spomendani, blagdani i svetkovine u godini. Kod svakoga sveca ili blaženika označena je i godina njegova rođenja za nebo. Poštovana je odredba domaćega Nacionalnog kalendara. (određivanje slavlja Drinskih mučenika 15. prosinca na razini BK BiH u procesu je kod Svete Stolicе).

Za pojedine mjesece nalaze se Nakane apostolata molitve: opća, misijska i biskupska. Tu su i dvije Papine obljetnice iz 2005. godine: smrti pape Ivana Pavla II., 2. travnja, i izbora pape Benedikta XVI., 19. travnja.

Vlastitosti su da je svaki blagdan ili svetkovina, koja se u hercegovačkim biskupijama slavi kao naslovnik župne crkve, odnosno kao zaštitnik ili patron župe, naveden crvenom bojom, njih 81, ili za redovničku provincijsku zajednicu. Također je posvećena pozornost tomu kada se ne može uzeti misni obrazac za pokojne, jer ima prednost obrazac dotične svetkovine ili blagdana.

Pod danom 5. srpnja 1881. naznačeno je da je Hercegovački apostolski vikarijat dokinut, a uspostavljena Mostarsko-duvanjska biskupija. Istaknute su svetkovine sv. Josipa za Mostarsku i sv. Mihovila za Trebinjsku biskupiju. Navedeni su datumi posvete mostarske katedrale i ređenje dijecezanskoga biskupa, 14. rujna, kao i posvete trebinjske katedrale, 17. lipnja, te još šest crkava koje su posvećene (a ne samo blagoslovljene): Drinovci: 12. travnja, Duvno: 11. lipnja, Konjic: 28. svibnja, Mostar - Sv. Matej: 21. rujna, Prisoje: 31. prosinca, Rakitno: 24. lipnja.

Označene su obljetnice smrti četvorice dijecezanskih biskupa mostarsko-duvanjskih i apostolskih upravitelja trebinjsko-mrkanskih: Paškala Buconjića, 8. prosinca 1910.; Alojzija Mišića, 26. ožujka 1942.; Petra Čule, 29. srpnja 1985.; i Pavla Žanića, 11. siječnja 2000.

Istaknuto je Biskupijsko svetište i hodočašće Kraljici Mira u Hrasno, druga nedjelja svibnja, a mogla je biti slično istaknuta i proslava Presveto-ga Srca Isusova u Biskupijskom svetištu u Studencima. Unesen je Dan zahvalnosti: 3. studenoga.

Direktorij je liturgijska prva pomoć u prvome redu svećenicima: da stoji na raspolaganju u sakristiji ili u župnom uredu, ili na oba mjesta. Zato je na svakoj stranici u godini ostavljeno dostatno prostora za ubilježavanje misnih nakana, župnih događanja ili drugih eventualnih pastoralno-liturgijskih pripomena.

TRAVNIK: KULTURNO-RELIGIOZNA VEČER

Travnik, 5.-6. prosinca 2012. - Dogovorio se biskup Ratko iz Mostara s rektorom don Marijanom Pejićem da se vide 5. i 6. prosinca u "Sjemeništu Petra Barbarića" u Travniku. Bogat program. Biskup se javio i kardinalu Vinku i zamolio njegov blagoslov na sve sudionike duhovne obnove, predstavljanja knjige i svete Mise.

- "Radujem se. Utvrdi zajednicu u vjeri. Pozdrav i blagoslov, kard. Vinko".

Duhovna obnova. Najprije je poslije podne bilo razmatranje pitomcima u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage. I ispit savjesti pred tjednu ispovijed. Četrdeset i pet sjemeništara, te desetak konviktoraca koji u sjemeništu stanuju, a nisu sjemeništanci. Tema: "Odgoj za čistoću", br. 10 iz koncilskoga Dekreta *Optatam totius* o odgoju i obrazovanju svećenika. Svega je pet rečenica, ali jedrih i vrijednih rečenica. Iz svake je izvučena riječ za razmišljanje:

1 - "Nepodijeljena srca". Mjerilo našega života jest naša predanost ili odanost Bogu, "prianjanje uz Gospodina nepodijeljena srca". Oni koji se nalaze u braku, mogu biti privrženi Bogu; ali koji su u bezbračnu staležu iz nadnaravnih motiva, mogu to biti u mnogo većem i izravnijem stupnju povezanosti. Djevica se brine za Gospodnje; neposredno, nesmetano, nerazdijeljeno. A udata

se brine: posredno, preko muža i djece, ne bez smetnje svake ruke, razdijeljena srca, rekao bi sv. Pavao. Primijenimo mi te riječi na svoje zvanje na koje smo pozvani!

2 - "Dragocjen dar". Duhovno je zvanje Božji dar, i u tom zvanju poziv na beženi život iz crkvenih i kristoloških razloga jest novi dar, dragocjen dar, koji valja "ponizno isprositi", kako kaže Koncil, a na koji se odgovara uz pobudu i pomoć milosti Duha Svetoga. Slobodno i velikodušno! Hoće se plemenite duše.

3 - "Dostojanstvo braka". Pitomci trebaju upoznati dužnosti i dostojanstvo kršćanskoga braka, koji je sakrament, ali istovremeno neka se upoznaju i

4 - s činjenicom prednosti "Kristu posvećena djevičanstva". Ako imamo u vidu da je čovjek na ovome svijetu u prvome redu zato da sebe izgrađuje i sebe spasava, a potom se stavlja u službu drugima, onda izabrani celibat ima prednost pred ženidbom - za one koji su na bezbračnost pozvani Božjim zovom. Ako mladić ne osjeća unutarnjega poziva na svećenički celibat i ne živi u uvjerenju da to može opsluživati, Latinska ga Crkva ne prima u svoje svećeničke redove. Zvanje je posebna milost koja se raspoznaje, prihvaća i treba je njegovati. Zato je toliko puta neumjesno

o tome uopće i raspravljati. Komu je dano - taj zna, hoće i može prihvatiti takav status. Kao što je suviše da neki mladić obrazlaže zašto je zavolio jednu jedinu djevojku s kojom se želi oženiti, a ne stotine drugih, tako je upravo i ovdje, i to znači ona Isusova rečenica: "Ne shvaćaju to svi, nego samo oni kojima je dano" (Mt 19,11). Komu je dano, taj može razumjeti. I ne treba u to drugoga uvjeravati nego to životno i autentično svjedočiti.

5 - "Opasnosti". Neka se pitomci upozore na pogibelji koje osobito u današnje vrijeme prijete čistoći, naređuje Koncil poglavarima. Tu je biskup naveo, među ostalima, suvremeni mrežni sustav, sms-poruke, razne forme facebooka, twittera itd. Sve se snima i ne uništava, a ti misliš da si zatvoren u svoj istomišljenički krug u kojem možeš i druge trovati i sam biti trovan! I da nitko zna za to. Sve što raspravljate u skrovištima, navješćuje se po krovištima! Okani se mraka i pogibelji: "Tko pogibelj ljubi, u njoj i propada!" (Sir 3,26).

Jobovi jadi. Predstavljanje biskupove knjige "Jobovi bolovi i Božji blagoslovi" u sjemenišnoj auli. Nazočni poglavari, profesori, gimnazijalci, župnici, redovnice. Voditelj večeri sjemeništarac Franjo. U početku je sve pozdravio rektor Pejić. Večer je otvorio zbor sjemeništaraca skladbom "Za Tebe živjet ću", potom je govorio, nakon pročitane knjige duhovnih vježbi, maturant Mario o smislu tjelesnih i duhovnih vježbi; učenica trećega razreda gimnazije, Stjepana, osvrnula se na dijalog između Joba i njegove trojice prijatelja, te prof. Marina Landikušić dala je pregled cijele knjige, ističući pojedine rečenice pa i odlomke.

Neke su dijelove iz knjige čitali gimnazijalci Krešimir i Tomislav. Na kraju je zahvalio auktor na radosnoj i dobro pripremljenoj kulturno-religioznoj večeri, koja je bila gotovo nastavak one duhovne egzorte u crkvi. Zbor sjemeništaraca u duhu Došašća zaključio je pjesmom: "Dođi nam,

Gospode!" Biskup je svim sjemeništarcima podijelio primjerak knjige.

Bomba u Katoličkom školskom centru? Su-tradan, 6. prosinca, umjesto da "Sv. Nikola" donese bombona, najavljena bomba u zgradi. Oko 9,30 dojurila policija i obavijestila poglavare, profesore i sve učenike da napuste zgradu dok je oni ne preberu i ne nađu tu bombu. Svi su morali napustiti zgradu i proboraviti vani - temperatura oko 1 Celzija - dok policija nije pretražila kutke sjemenišne zgrade. Pretraživanje se moralo obaviti i u onom dijelu zgrade Sjemeništa i Centra koji su uzurpirale gradske i državne vlasti za svoje škole. Bomba, na sreću, nije pronađena, tj. ni podmetnuta, pa su nakon više od sat vremena učenici bili ponovno u klupama. Događa li vam se češće? - Posljednji put prije dvije i pol - tri godine, veli Rektor. Ni tada nije bilo ništa. Nekomu stalo do neslane šale!

Misa u 11,00. Na "zavjetni četvrtak" štovatelja sluga Božjega Petra Barbarića, hercegovačkoga maturanta (+1897.), čiji se posmrtni ostatci nalazi u grobu u zidu sjemenišne crkve, biskup je Ratko predvodio sv. Misu pod kojom je govorio o dnevnoj misnoj evanđeoskoj prispodobi o mudru i ludu čovjeku: mudar je onaj koji gradi kuću na hridini, a lud je onaj koji je gradi na pržini. Isus misli na duhovni dom koji se gradi na čvrstu nauku i moralu. Takva kuća opstane bez obzira na tajfune! A ako čovjek hoće biti lud, onda životni dom gradi na svome neposluhu, na drogi, na alkoholu, bludu, krađi i prijevari. Takva se kuća-obitelj raspadne prije nego se i podigne. Nakon sv. Mise biskup se Ratko zadržao pokraj Petrova groba, kod kojega uvijek ima vjernika u molitvi. Dao Bog da ga što prije ugledamo kao blaženika na oltaru! Nakon ručka gosti iz Mostara poželješe poglavarima i učenicima sretne dane Došašća i dobru pripremu za Božićne blagdane!

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

FRA DOBROSLAV BEGIĆ

U mostarskoj klinici 24. rujna ove godine preminuo je fra Dobroslav Begić, član Hercegovačke franjevačke provincije. Rođen je na Posuškom Gracu 3. siječnja 1928. i kršten imenom Ivan. Školovao se u Gracu, na Širokom Brijegu, u Visokom i Sarajevu. Redovničko ime fra Dobroslav uzeo je 1946. godine. Doživotne je zavjete položio na Blagovijest 1951., a zaređen je za prezbitera 13. svibnja iste godine u Sarajevu. Bio je dušobrižnik u više hercegovačkih župa. Kateheta, voditelj zborova i graditelj.

Misu zadušnicu za Pokojnika predvodio je na groblju Martića Križ u Posušju, 25. rujna, mostarski biskup Ratko Perić s kojim je misilo oko 70 koncelebranata, najveći broj hercegovačkih franjevaca. Homiliju je održao vice-provincijal fra Miljenko Šteko, koji je također obavio sprovodne obrede.

Biskup je u početku misnoga slavlja izrazio sućut Provinciji, Pokojnikovu bratu, sestrama i rodbini te vjernicima u svim župama u kojima je fra Dobroslav djelovao. I nastavio ovim riječima:

Dragi fra Dobroslave! Ti si jučer ujutro pozvan na put bez povratka. Ti si prije 66 godina, na Petrovo 1946. obukao franjevački habit, i to Ti je bio i ostao Tvoj redovnički identitet s kojim si osvanuo pred Bogom. Potpasao si se evanđeljem mira (Ef 6,15), koje si kao svećenik propovijedao 62 godine po Konjicu, Mostaru, Drinovcima, Međugorju i Posušju. A posljednjih 6 mjeseci, shrvan bolešću, čekao si na Humcu dan svoga odlaska (2 Tim 4,6) u mirnu luku vječnosti. Skinuo si štit vjere u kojoj si gledao kao kroza zrcalo, u zagonetki (1 Kor 13,12), jer Ti vjera više nije potrebna, a uzeo kacigu spasenja i dobrih djela koja si nizao kroz svojih 80 i više godina, te stao

sa svojom istinom i pravednošću licem u licem pred vječnoga Suca, milosrdnoga Boga Oca.

Izišao si iz ovoga svijeta nepravde privatne i javne, neistine osobne i kolektivne, prijezira i mržnje unutarnje i vanjske, svijeta u kojem se bezakonje ozakonjuje a grijehu se priređuju neviđene ovacije i medijski trijumfi.

Ti si prešao u prostore božanskoga bogatstva koje ljudsko oko nije vidjelo i ljudsko srce nije osjetilo (1 Kor 2,9), blaga koje je Gospodin pripremio onima koji ga se boje i koji njegovim hode stazama. Sve neprolazne vrijednosti koje si skupljao i spremao u blagajne vječne, gdje nema opasnosti ni od kradljivaca ni od moljaca (Lk 12,33), jučer su Te dočekale. Mi se uzdamo u Boga i vjerujemo da si se po Božjem milosrđu, po svome kajanju i po svojim dobrim djelima domogao one slave prema kojoj su sve patnje po ovoj našoj Hercegovini veliko ništa (Rim 8,18), puka praznina i prolazna kiša i vjetrina. Ti si sada ondje gdje više nema ni suze ni jauka (Otk 21,4), ni umora ni sna, gdje prestaje bol, a vjekuje Bog.

Brzo si stupio na sudište Božje da čuješ Božju presudu. Ne čeka se pred Bogom kao pred ljudskim sudovima gdje se treba braniti od kleveta ili gdje se niječu očigledne istine. Na Božjem sudu svatko vidi sebe u punini svojih misli i želja, riječi i djela. I tu čovjek odmah prizna što je i kakav je. Nema svađe, odgode, uvjetne ili nepravde presude. Samo je taj sud posve pravedan i posve milosrdan. Mi ovom sv. Misom molimo Boga da Ti, fra Dobroslave, bude milosrdan i milostiv, da Ti uzme za pokoru sve ono što si na ovoj zemlji strpljivo podnosio, patio i trpljenja svoja Bogu prikazivao, a dobra djela u Gospodinu učinjena svijetlila Ti po milosti Božjoj svu vječnost

FRA ZORAN OSTOJIĆ

Fra Zoran je preminuo 17. listopada 2012. u Međugorju, u 99. godini života i 73. godini svećeništva. Sutradan sv. Misu zadušnicu slavio je provincijal fra Ivan Sesar u koncelebraciji s preko 50 svećenika. U ime biskupa Ratka Perića sudjelovao je generalni vikar don Srećko Majić.

Fra Zoran je rođen 23. kolovoza 1914. u Međugorju. Završivši osnovnu školu u rodnom selu (1923.-27.), nastavio je gimnaziju na Širokom Brijegu (1927.-1936.), potom bogosloviju u Mostaru (1936.-1939.). U Franjevački je red stupio 1933. na Humcu. Za svećenika je zaređen 4. lipnja 1939. u Mostaru. Magistrirao je 1943. godine na rimskom učilištu Antonianumu iz moralne teologije ("De morali obligatione contractuum"), zatim doktorirao iz iste struke ("De fundamen-

to et natura obligationis tributorum") dotičući i pravne aspekte tematike. A na državnom sveučilištu u Rimu 1949. doktorirao je iz klasične književnosti (grčki i latinski).

U prosincu 1950. fra Zoran odlazi u Ameriku. Urednik je čikaške *Danice*, a od 1954. do 1958. uređivao je i *Hrvatski katolički glasnik*. Bio je urednik franjevačkih izdanja u Čikagu. Služio je u Sjedinjenim Američkim državama kao župni vikar i župnik na više župa koje su pastoralno povjerene Hrvatskoj franjevačkoj kustodiji Svete Obitelji sa sjedištem u Čikagu.

Nakon pada komunizma godine 1990. vratio se u domovinu i nastanio u župnoj kući u Međugorju kao ispovjednik u župi. Pokopan je na mjesnom groblju Kovačići u franjevačkoj grobnici.

FRA PETAR VLAŠIĆ

U Međugorju je u ranim jutarnjim satima 8. studenoga 2012. preminuo župnik fra Petar Vlašić, član Hercegovačke franjevačke provincije. Za pokojnoga župnika slavljena je u župnoj crkvi sutradan, 9. studenoga, koncelebrirana sv. Misa zadušnica koju je predvodio biskup Ratko Perić, a sudjelovalo je oko 180 svećenika. Prisustvovao je velik broj časnih sestara i mnoštvo naroda. Homiliju je održao fra Ivan Sesar, provincijal.

Biskup je u početku sv. Mise, izražavajući sućut Provinciji, župi Međugorju i rodnoj župi Gorici-Sovićima, te Pokojnikovoj rodbini, rekao da u ovakvim ispraćajima kao što je ovaj svečani liturgijski našega subrata fra Petra ne smiju nedostajati dvije riječi: zahvala i zagovor. Zahvala Bogu za fra Petra i njegovo svećeničko i redovničko zvanje i zahvala fra Petru za njegovo vjerno služenje Bogu i Crkvi u desetak hercegovačkih župa. Istodobno za njega molimo zagovor u prvome redu njegova nebeskoga zaštitnika Petra apostola i apostola Ja-

kova, starijega, zaštitnika ove međugorske župe, pred Ocem Nebeskim.

Fra Petar je rođen u Sovićima od oca Križana i majke Ruže rođ. Benović, 19. srpnja 1938. Nakon osnovne škole pohađao je gimnaziju u Zagrebu. U Franjevački red stupio je 1962. godine. Studirao je u Ljubljani i u Sarajevu.

Svećane je zavjete položio u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1966., a za svećenika je zaređen 11. listopada iste godine u Sarajevu. Pastoralno je djelovao kao kapelan na Humcu (1967.-1969.), župnik u Rasnu (1969.-77.), u Kongori (1977.-1983.), kapelan u Posušju (1983.-1985.), župnik u Ljutom Docu (1985.-88.), Mostaru (1988.), Širokom Brijegu (1988.-1991.), u Blagaju (1991.-99.), župni vikar u Međugorju (1999.-2007.) i župnik u isto župi do smrti. Obnašao je službe gvardijana i definitora u Provinciji. Pokopan je na groblju Kovačica u franjevačku grobnicu.

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

RUJAN 2012.

8. rujna, Mala Gospa, pod sv. Misom uveo don Barišu Čarapinu u župničku službu u Vinici.

8. rujna prigodom održavanja međunarodnoga susreta molitve za mir: "Živjeti zajedno jest budućnost", u Sarajevu, 9.-11. IX., sudjelovao u sv. Misi u katedrali. Susret je organizirala Zajednica sv. Egidija iz Italije.

9. rujna, nedjelja, pod sv. Misom uveo don Ivana Turudića u župničku službu na Ploče-Tepčićima.

14. rujna na 32. obljetnicu posvete katedrale, na blagdan Uzvišenja sv. Križa, predvodio koncelebrirano misno slavlje u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve.

15. rujna u katedralnoj kripti sv. Josipa izvanredno podijelio sakrament sv. krizme - bilo pet kandidata.

16. rujna, nedjelja, pod sv. Misom uveo don Iliju Drmića u župničku službu i krstio maloga Luku Koštru u Viru kod Posušja.

21. rujna posjetio gradilište Duhovno-kulturnoga centra Trebinjsko-mrkanske biskupije u Stocu s voditeljem radova don Antom Luburićem i mjesnim župnikom don Rajkom Markovićem,

23. rujna, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Damjanom Ragužom, slavio pučku sv. Misu u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Rotimlji.

24. rujna susreo se na Ordinarijatu sa s. Mariangelom Galić, novoizabranom provincijalkom sestara Službenica milosrđa (ančela).

25. rujna predvodio koncelebriranu Misu zadušnicu za pokojnoga fra Dobroslava Begića na groblju u Posušju.

27. rujna na poziv sestara Milosrdnica predvodio večernju koncelebriranu Misu u mostarskoj katedrali u povodu blagdana njihova utemeljitelja sv. Vinka Paulskoga.

29. rujna primio s. Franku Bagarić, provincijalku sestara franjevnika.

- Predvodio u groblju pred kapelicom na Stjepan Krstu koncelebriranu Misu zadušnicu za Maru Ivanković, majku don Zdravkovu.

30. rujna u dogovoru sa župnim upraviteljem don Milenkom Krešićem predvodio svečano misno slavlje na Dan Trebinjske biskupije, blagdan sv. Mihovila arkandela u Trebinju.

LISTOPAD 2012.

2. listopada nazočio činu postavljanja kupole s križem na sakralnom prostoru u Stocu.

5.-8. listopada na poziv rektora Bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu, preč. Anđelka Koščaka, održao duhovne vježbe bogoslovima 3., 4. i 5. tečaja u franjevačkom samostanu na Košljunu u biskupiji Krk. Sudjelovali i duhovnik vlč. Milan Pušec i prefekt vlč. Mislav Kutleša.

7. listopada, nedjelja, u mjesnoj samostanskoj franjevačkoj crkvi na Košljunu predvodio pučku sv. Misu.

8. listopada na povratku u Mostar pozdravio nadbiskupa Želimira Puljića u Zadru i posjetio rektora Čedomila Šuprahu i prefekta Rolanda Jelića u Zadarskom sjemeništu gdje uče dvojica mostarskih gimnazijalaca.

8.-9. listopada susreo se na Ordinarijatu s msgr. Maurom Lallijem, tajnikom Apostolske nuncijature u Zagrebu, koji je "ad interim" zamijenio tajnika sarajevske Nuncijature msgr. Josepha Arshada.

9. listopada ocijenio diplomski rad studentice Teološkog instituta Klaudije Maj Jozić pod naslovom: "Duh Sveti - Posvetitelj Crkve".

10. listopada predvodio Svećenički sastanak za pripremu Godine vjere u Emausu. Zajedno s don Željkom Majićem, zaduženim za organizaciju provedbe Godine vjere, dao uvod u raspravu.

13. listopada, subota, svečano otvorio Godinu vjere u mostarskoj katedrali predvodeći euharistijsko slavlje.

14. listopada, nedjelja, predslavio koncelebrirano misno slavlje u crkvi sv. Ivana, apostola i evanđelista, u Mostaru, prigodom otvaranja Godine vjere po župama u Crkvi u Hercegovini.

15. listopada predstavio u Mostaru u Kosačinoj dvorani knjigu "Otok svijeta" kanadskoga književnika Michalea O'Briena u okviru Troleptovih dana.

16. listopada u bjelopoljskom Emausu održao predavanje o čudesnu Petrovu ulovu svećenicima Đakovačko-srijemske nadbiskupije, kojima je don Ivan Štironja imao duhovne vježbe.

17. listopada u katedralnoj kripti sv. Josipa u Mostaru govorio o ispitu savjesti prema Petrovu hodu i propadanju u vodu na Genezaretskom jezeru svećenicima iz Đakova.

18. listopada primio msgr. Blasea Cupicha, biskupa Spokanea u SAD-u, voditelja Odjela Biskupske Konferencije za Crkvu u istočnim i srednjoeuropskim zemljama.

19. listopada primio predstavnika američke organizacije Catholic Relief Services u BiH, Marca D'Silvu.

20.-23. listopada na poziv beogradskoga nadbiskupa msgr. Stanislava Hočevara zajedno s kancelarom don Antom Luburićem boravio u Beogradu.

20. listopada uvečer pod činom klanjanja govorio o Euharistijskom otajstvu u konkatedrali Krista Kralja.

21. listopada predvodio euharistijsko slavlje u katedrali Velike Gospe u Beogradu i prigodno propovijedao o Misijskoj nedjelji, o sv. Ivanu Kapistranu, suzaštitniku Beogradske nadbiskupije, i o Godini vjere, koju je svečano otvorio nadbiskup Hočevar.

- Popodne s kancelarom Beogradske nadbiskupije don Milutinom Novakovićem razgledao Kalemegdan i Terazije.

22. listopada održao predavanje beogradskim svećenicima na Ordinarijatu i sudjelovao u raspravi o provedbi Godine vjere.

- Popodne pohodio isusovce i crkvu sv. Petra. Uvečer slavio sv. Misu u župi sv. Ante Padovanškoga kod franjevac.

23. listopada posjetio oce franjevece u Iloku. Susreo se s msgr. Marinom Srakićem, nadbiskupom đakovačko-osječkim, koji je u župi slavio sv. Misu u čast sv. Ivana Kapistrana, franjevca.

23.-26. listopada, na poziv biskupa Antuna Škvorčevića, održao duhovne vježbe prezbiterima Požeške biskupije u Velikoj.

23. listopada susreo se s biskupom Antunom Škvorčevićem u Požegi.

25. listopada uvečer održao predavanje učiteljima i nastavnicima u dvorani u Katoličkoj osnovnoj školi u Požegi u povodu Godine vjere.

26. listopada polazak iz Velike u Mostar.

28. listopada, nedjelja, slavio večernju sv. Misu u katedrali u Mostaru.

STUDENI 2012.

1. studenoga uvečer u mostarskoj katedrali slavio sv. Misu za sve pokojne svećenike i biskupe hercegovačkih biskupija.

2. studenoga, Dušni dan, prikazao sv. Misu na nakanu pape Benedikta XVI., a drugu sv. Misu za pokojne iz obiju biskupija.

3. studenoga u katedralnoj kripti sv. Josipa podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz Čapljine i iz Gruda, petero pripravnika.

4. studenoga koncelebrirao s ostalim biskupima BK BiH u katedrali Srca Isusova u Sarajevu i u povodu Nedjelje zahvalnosti propovijedao pod sv. Misom koju je predvodio kardinal Vinko Puljić.

5.-7. studenoga s ostalim biskupima BiH sudjelovao na 56. zasjedanju BK.

7. studenoga poslije podne predvodio koncelebriranu sv. Misu zadušnicu na groblju Trgovište u Prenju za pokojnu Ljubu Raguž, majku don Damjana Raguža, župnika u Rotimlju.

9. studenoga predvodio Misu zadušnicu u međugorskoj župnoj crkvi za pokojnoga župnika fra Petra Vlašića. Koncelebriralo oko 180 svećenika.

11. studenoga predvodio koncelebriranu sv. Misu za pokojne vjeroučenice Antoniju Sesar i Danijelu Vidović koje su pogođene granatom 1994. u Mostaru u predvorju katedrale. Uključena nakana za pokojnoga don Petra Vuletića Šjora, koji je preminuo 12. studenoga 1998. u Los Angelesu.

15. studenoga sudjelovao u dodjeli diploma prvorostupnicima i magistrima Teološko-katehetskog instituta u Mostaru. I održao govor o vjeri diplomiranim.

16. studenoga primio dr. Slavicu Karačić, veleposlanicu BiH pri Svetoj Stolici, pred njezin odlazak na novu službu u Vatikan.

- Primio obavijest da je stupilo na snagu pravomoćno rješenje o Rehabilitacijskom centru u Čapljini, gdje je odvojen sakralni i uredski prostor za župu sv. Franje Asiškoga.

18. studenoga, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Pavlovićem, slavio sv. Misu na Domanovićima, a nakon sv. Mise don Mile Vidić, katedralni župni vikar, predstavio narodu knjigu "Mučeništvo Marka Milanovića". Podijelio kratak životopis i molitvu za otvaranje biskupijskoga procesa svjedoku Marku.

20. studenoga primio na Ordinarijatu švedskoga biskupa Andreasa Arborelius, delegata za Švedsku i nordijske zemlje Stjepana Biletića te dvadesetak svećenika i laika iz Švedske koji su bili na Studijskom proputovanju u Dubrovnik.

21. studenoga predstavio knjigu "Don Vidoje Maslač i Trebinjsko-mrkanska biskupija (1795.-1862.)" u Dubrovniku. Sudjelovao i mjesni biskup msgr. Mate Uzinić. A o knjizi "Mučeništvo Marka Milanovića" govorio je don Mile Vidić i autor don Milenko Krešić. Organizator večeri Marinko Marić rodom s Brštanika.

22. studenoga predsjedao konstituirajućoj sjednici Prezbiterskoga vijeća na Ordinarijatu.

25. studenoga, nedjelja, Krist Kralj, na poziv humačkoga župnika fra Ivana Borasa predvodio procesiju kroz grad i slavio sv. Misu u crkvi sv. Kate, u povodu 100. obljetnice podizanja istoimene filijalne crkve u gradu Ljubuškom. Pozdravio u gradu sestre franjevke Krista Kralja.

PROSINAC 2012.

1. prosinca 2012. podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz Gruda, bilo ih troje.

2. prosinca, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Blažom Ivandom u 9,00 sati predvodio sv. Misu u Tasovčićima, filijala sv. Ivana Krstitelja Čeljevo, a nakon blagoslova don Mile Vidić iz katedrale u ovoj Godini vjere govorio o svjedočanstvu vjere Marka Milanovića na Morinama. "Za Marka je 1859. bila Godina vjere!"

U 11,00 sati slavio sv. Misu u čeljevskoj župnoj crkvi Srca Isusova, a nakon toga svemu puku, koji je ostao u crkvi, na don Milina pitanja odgovarao o značenju mučeništva, napose Markova na Morinama.

3. prosinca započeo predvoditi Mise "zornice" u 6,00 sati u mostarskoj katedrali kroz Došašće, s kratkom propovijedi.

5. prosinca s don Tomislavom Ljubanom pohodio poglavare i sjemeništare u Travniku. Održao razmatranje o Odgoju za čistoću iz koncilskoga dekreta *Optatam totius* 10, zahvalio predstavljacima knjige "Jobovi bolovi i Božji blagoslovi" (prof. Marini Landikušić, učenicima gimnazije Mariju i Stjepani).

6. prosinca slavio sv. Misu u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage u Travniku i propovijedao o temeljima kuće - životnoga doma, prema dnevnom Evanđelju.

BIBLIOGRAFIJA HERCEGOVAČKIH SVEĆENIKA

Ovaj put ne donosimo bibliografije jednoga svećenika, pa ni biskupa, nego nadbiskupa, msgr. Želimira Puljića, naše gore lista. Bio je šesnaest godina svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, uglavnom u učiteljsko-odgojnim funkcijama u sarajevskoj bogosloviji, potom 20 godina dubrovački biskup i, evo, već treću godinu zadarski nadbiskup. Povod ovom našem osvrtu jest njegovo nedavno imenovanje za predsjednika Hrvatske biskupske konferencije. Nemoguće je ni približno zabilježiti sve što je profesor i odgojitelj te nad/biskup Želimir napisao i što su drugi o njemu pisali. Popis glavnih nadbiskupovih knjiga, studija i članaka skupio je don Tomislav Ljuban, a osvrt na knjigu *Ohrabri se, narode!*, u kojoj je podosta biskupova materijala iz ratnoga perioda u Dubrovniku (1991.-1994.), napisao je biskup Ratko.

BIBLIOGRAFIJA MSGR. ŽELIMIRA PULJIĆA ZADARSKOGA NADBISKUPA

Samostalne knjige koje je dr. Puljić napisao ili uredio u Sarajevu ili u Dubrovniku - doneseni si ujedno njegovi članci u dotičnim priređenim knjigama:

1. *Samoostvareni čovjek i sinergijsko društvo u psihologiji A. H. Maslowa* - izvadak iz doktorske disertacije, Rim, 1984. (str. 67).

2. *Josip Stadler. Prilozi za proučavanje duhovnog lika prvog vrhbosanskog nadbiskupa* (prir.), Sarajevo, 1989.

U polemici s Đurom Kozarom:

4. Želimir Puljić - Franjo Topić, "Nedobronamjerne konstrukcije", *ondje*, str. 179-182. (preuzeto iz Oslobođenja, 30. I. 1989., str. 11).

5. Želimir Puljić - Franjo Topić, "Porecivost 'neporecivih činjenica', *ondje*, str. 185-186 (preuzeto iz Oslobođenja, 3. III. 1989., str. 13).

6. - Želimir Puljić - Franjo Topić, "Istina bez obmanjivanja", *ondje*, str. 189-193. *Vatikan i Dubrovnik*. Povodom pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj u rujnu 1994. godine (ur.), Dubrovnik, 1994.; s ovim člancima:

7. "Uvod", str. 7-8.

8. "16 godina pontifikata Ivana Pavla II.", str. 9-17.

9. "Sveta Stolica i Jugoslavenska kriza", str. 81-89.

10. "Kultura u misli Ivana Pavla II.", str. 107-124.

11. "Pogled na humanizam u svjetlu nauke pape Ivana Pavla II.", str. 155-170.

12. "Želimo Europu, koju?", str. 171-182.

13. "Hrvatski je narod utonuo u tajnu križa", str. 205-207.

14. *Častimo te, križu sveti*, Dubrovnik, 1997.

15. *Euharistija izgrađuje Crkvu*, Dubrovnik, 2000.

16. *Obitelj - snaga Crkve i naroda*. [Sedam pastirskih pisama u Godini obitelji], Dubrovnik, 2004.

17. *Rođeni iz ljubavi Kristove*. Propovijedi s liturgije posvete ulje (1990.-2009.), Dubrovnik, 2010. (str. 128).

18. *Sveti Pavao, apostol naroda - priručnik za krizmanike u Godini svetog Pavla*, 2008.- 2009., Dubrovnik, 2008.

U suuredništvu s drugima:

19. Ž. Puljić - F. Topić (prir.), *Kršćanstvo srednjovjekovne Bosne*, Sarajevo, 1991. - "Predgovor", str. III-IV.

20. Želimir Puljić - Nediljko A. Ančić (prir.), *Tisuću godina Dubrovačke (nad)biskupije*. Zbornik radova znanstvenog skupa, Split - Dubrovnik, 2001.

21. Želimir Puljić i Mile Vidović (prir.), *Josip Marija Carević - biskup dubrovački (1883-1945)*, Dubrovnik - Metković, 2002., (str. 324). U knjizi članak:

22. "Odgojne teme i odgojni principi u pastoralnim poslanicama biskupa Carevića", str. 37-50.

23. Želimir Puljić i Marijan Sivrić, "Dubrovački Benediktinci" - zbornik radova Dubrovnik, 2010, str. 398. U zborniku članak:

24. - "Sveti Benedikt glasnik mira i zaštitnik Europe", str. 9-68.

Studije, članci, osvrti, recenzije:

U zagrebačkoj Bogoslovskoj smotri:

25. "Kultura u misli Ivana Pavla II.", u: BS, 3-4/1985., str. 404-419.

26. "Sveta Stolica i Jugoslavenska kriza (1991.-1992.), u: BS, 1-4/1994., str. 465-470.

27. "Biskup služitelj evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta", u: BS, 1/2002., str. 173-180.

U zagrebačkoj Katehezi i raznim katehetskim zbornicima:

28. "Odgoj savjesti i prva ispovijed u religiozno-moralnom sazrijevanju ličnosti", u: *Kateheza*, 3/1979., str. 20-29.

29. "Katehete odgojitelji", u: *Rast vjere i obitelj*, zbornik VIII. (Subotica, 1979.) i IX. (Đakovo, 1980.), katehetske ljetne škole, str. 262 - 271.

30. "Odgoj katehete za odgoj obitelji", u: *Kateheza*, 4/1980. str. 42 - 47.

31. "Psihologija ljudske agresivnosti", u: *Kateheza*, 1/1986., str. 58 - 65.

32. "Pretpostavke za autentičnu komunikaciju", u: *Naša kateheza i Drugi Vatikanski sabor*, Zagreb, 1987., str. 143 - 147

33. "Želimo Europu, koju ?, u: *Kateheza*, 2/1994., str. 127-133.

34. - Njemački prijevod: "Wir wünschen uns ein Europa, welches?" Paderborn - EGV, 1997.

U splitskoj Crkvi u svijetu:

35. "Samoostvarene osobe u psihologiji A. Maslowa", u: CUS, 3/1980., str. 268-276.

36. "Humanistička psihologija: opis i podrijetlo", u: CUS, 1/1981., str. 14-27.

37. "Humanistička psihologija - treća psihološka sila", u: CUS, 2/1981., str. 104-113.

38. "Pogled na humanizam u svjetlu nauka Ivana Pavla II", u: CUS, 1/1984., str. 40-50.

39. "Sinoda biskupa o Europi", u: CUS, 1/2000., str. 71-92.

40. "Bijah stranac i primiste me. Prikaz instrukcije *Erga migrantes*", u: CUS, 2/2005., str. 266-270.

U sarajevskom Vrelu života:

41. "Poruka Papine enciklike 'Bogat milosrđem'", u: VŽ, 1/1981., str. 69-75.

42. "Svećenik danas u svijetu koji se mijenja", u: VŽ, 2/1981., str. 109-112.

43. "Treća enciklika u trećoj godini Pontifikata", u: VŽ, 4/1981., str. 306-308.

44. "Psihologija i teologija zvanja", u: VŽ, 4/1987., str. 294-303.

U mostarskoj Crkvi na kamenu:

45. "Papina nova poruka *Bogat milosrđem*", u: Cnak, 2/1981., str. 1-3.

46. "Reci nešto i o sebi", u: Cnak, 6/1981., str. 7.

47. "Umro msgr. Čedomil Čekada", u: Cnak, 11/1981., str. 6.

48. "Povod i novost nove enciklike" [Laborem exercens], u: Cnak, 12/1981., str. 12.

49. "Apostolska pobudnica Ivana Pavla II. 'Obiteljsko zajedništvo'", u: Cnak, 3/1982., str. 7.

50. "Euharistija - nova pashalna gozba", u: Cnak, 3/21983., str. 15.

51. "Sveta Godina Otkupljenja", u: Cnak, 4/1983., str. 3.

52. "Sveta Godina Otkupljenja"(II.),u: Cnak, 5/1983., str. 6.

53. "J. Merckx i vjera", u: Cnak, 3/1984., str. 7.

54. "Predsjednik Senghor o Kristu", u: Cnak, 4/1984., str. 10.

55. "Prihvatanjem Boga sve se mijenja", u: Cnak, 6/1984., str. 20.

56. "Dvije vrijedne knjige", u: Cnak, 2/1985., str. 10.

57. "Kršćanin pred sekularizacijom", u: Cnak, 2/1987., str. 8.

58. "Zašto je čovjek religiozan?", u: Cnak, 3/1987., str. 8.

59. "Je li 'napredno' biti religiozan?", u: Cnak, 4/1987., str. 8.

60. "Nevjera i njezini problemi", u: Cnak, 5/1987., str. 8.

61. "Nevjera i njezini problemi (II)", u: Cnak, 6-7/1987., str. 8.

62. "Nada ili beznade", u: Cnak, 10/1987., str. 8.

63. "Što je religija?" u: Cnak, 2/1988., str. 8.
64. "Kršćanstvo i druge religije", u: Cnak, 3/1988., str. 8.
65. "Vjera i religija", u: Cnak, 4/1988., str. 8.
66. "Religija i duševno zdravlje", u: Cnak, 5/1988., str. 8.
67. "Religija i duševno zdravlje (2)", u: Cnak, 6-7/1988., str. 8.
68. "Odgojna abeceda", u: Cnak, 11/1987., str. 8.

U sarajevskom teološkom časopisu *Vrhbosnensia*

69. "Abraham Harold Maslow", u: *Vrhbosnensia*, 1/1998., str. 103-120.
70. "Umjetnici, trebamo vas", u: *Vrhbosnensia*, 1/2000., str. 149-155.
71. "Prilog ispravnoj slici o nadbiskupu Stadleru", u: *Vrhbosnensia*, 2/2000., str. 341-348.
72. "Psihološka podloga i smetnje dijaloga", u: *Vrhbosnensia*, 2/2001., str. 209-226.
73. "Franklova logoterapija - liječenje smisla", u: *Vrhbosnensia*, 1/2005., str. 149-165.
74. "Put ljepote za evangelizaciju i dijalog", u: *Vrhbosnensia*, 1/2008., str. 168-176.
75. "Isus iz Nazareta - donositelj Boga, Joseph Ratzinger - Benedikt XVI., Isus iz Nazareta", u: *Vrhbosnensia*, 1/2008., str. 207-211.
76. "Etika u sestrinstvu", u: *Vrhbosnensia*, 2/2008., str. 381-397.
77. "Pučka pobožnost i liturgija prema crkvenim dokumentima", u: *Vrhbosnensia*, 1/2012., str. 75-93.

U raznim časopisima:

78. "Odgojitelji i bogoslovi", u: *Mladi teolog*, 1980., str. 50-52.
79. "Razaranje (agresija) i duševno zdravlje", u: *Hrvatska misao*, 2/1997., str. 110-128.
80. "Još o udruženju 'Dobri Pastir', u: *Svjetlo riječi*, 1/1998., str. 17.
81. "Pobožno, poslušno, radišno i vjerno za kraljevstvo Božje", u: *Danica - katolički kalendar za 1998.*, Zagreb, str. 85-89.

U raznim zbornicima

82. "Kvalitete navjestitelja", u: *Prezbiteri služitelji Božje riječi*, Sarajevo, 1987., str. 77-87.
83. "Vjernici Trebinjske biskupije i društvene stvarnosti našeg vremena", u: I. PULJIĆ (prir.), *Tisuću godina Trebinjske biskupije*, Sarajevo, 1988., str. 191-198.

84. "Curriculum vitae dra Petra Čule", u: A. LUBURIĆ - R. PERIĆ (prir.), *Za Kraljevstvo Božje*. Zbornik u čast nadbiskupa Petra Čule, Mostar, 1991., str. 29-38.

85. "Zašto je čovjek religiozan", u: *Teološke teme*, Sarajevo, 1991., str. 103-114.

86. "Praktična teologija u sklopu teološkog studija na VVTŠ", u: P. SUDAR - F. TOPIĆ - T. VUKŠIĆ (ur.), *Vrhbosanska katolička bogoslovija 1890-1990.*, Sarajevo - Bol, 1993., str. 221-229.

87. "Sinoda biskupa o posvećenom životu 1994." u: M. JOSIPOVIĆ - M. ZOVKIĆ (ur.), *Crtajte granice, ne precrtajte ljude*. Zbornik u čast kardinala Vinka Puljića, Sarajevo - Bol, 1995., str. 649-664.

88. "Razaranje (agresija) i duševno zdravlje", u: M. ŠKARICA - A. MATELJAN (prir.), *U križu je spas*. Zbornik u čast nadbiskupa Ante Jurića, Split, 1997., str. 493-514.

89. "Ravnatelj - animator odgojitelja i odgojitelj mladih", u: *Kao kad*, 2/1998., Sarajevo, Mala knjižnica HKDPD, str. 1-10.

90. "Europe of the Third Millennium: Don't Stop Praying", u: *European Integration for the 21st Century* (izd. V. ŠAKIĆ - LJ. K. LIPOVČAN), Pilar - Zagreb, 2001., str. 29-38.

91. "Biskup služitelj evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta", u: *Spe et labore*. Zbornik u čast biskupa Marina Srakića, Đakovo, 2003., str. 163-188.

92. "Die Verantwortung der Kirche in der demokratischen Gesellschaft", u: *Herausforderungen Europa*, München, 2004., str. 89-98.

93. "O zajedničkom dobru naglas" (Predgovor), u: F. PRCELA, *Kad bismo bili dosljedni*, Zagreb, 2004., str. 13-16.

94. "Franklova logoterapija - liječenje smisla", u: NEDILJKO A. ANČIĆ (prir.), *Na granicama riječi*. Zbornik u čast dr. Drage Šimundže, Split, 2005., str. 173-189.

95. "Die Kirche Südeuropas und das Wirken Johannes Paulus II.", u: *Patrone Europas - die Gründungsvater der Europäischen Gemeinschaft und Papst Johannes Paul II.*, München - Prag, 2007., str. 170-181 (češki prijevod: str. 182-190); diskusija: str. 192-193 (češki: 203-204).

96. "Ima li ljudsko trpljenje smisla?", u: M. JOSIPOVIĆ - B. ODOBAŠIĆ - F. TOPIĆ (ur.), *U službi riječi i Božjega naroda*. Zbornik u čast dr. Mate Zovkića, Sarajevo, 2007., str. 747-770.

97. "Sekularizam, vjerska ravnodušnost i religiozni pluralizam", u: *U služenju Božjem narodu*.

Zbornik radova u čast biskupa A. Škvorčevića, Požega, 2007., str. 355-372.

98. "Crkva u svome povijesnom hodu usmjerala i motivira svoje članove", u: *Iščekivati i požurivati dolazak dana Božjega*. Zbornik u čast dr. Pere Aračića, Đakovo, 2009., str. 455-467.

99. "Etika u sestrinstvu", u: *Teologijom svjedočiti i naviještati*. Zbornik radova u čast dr. Tomislava Ivančića, ŽELJKO TANJIĆ - TOMISLAV KOVAČ - BRANKO MURIĆ (ur.), Zagreb, 2010., str. 255-271.

100. "Pavao apostol naroda, putnik i misionar", u: *Brodolom sv. Pavla u vodama hrvatskog otoka Mljeta*. Zbornik radova, MIHO DEMOVIĆ (ur.), Zagreb, 2009., str. 7-19.

U raznim biskupijskim i provincijskim Vjesnicima

101. "Uz Papino pismo: 'Ulaskom u novo tisućljeće'", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2001., str. 33-35.

102. "Crkva i država: međusobno neovisne, i autonomne", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2001., str. 36-40.

103. "Marija od Propetog Petković na putu svetosti", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2001., str. 147-149.

104. "Želimo pastoralni koncil (uz 40. obljetnicu Vatikanskog Sabora)", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2003., str. 202-206.

105. "Odgojni izazovi pastoralu zvanja", u: *Vrhbosna*, 3/2003., str. 302-307.

106. "Europo trećeg tisućljeća neka ti ne klonu ruke", u: *Okružnice* - službeno glasilo Biskupije šibenske, 1-3/2004., str. 33-40.

107. "60-ta obljetnica žrtava s Dakse", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2005., str. 74-78.

108. "Sveta Stolica i priznanje država", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2005., str. 158-162.

109. "Razmišljanje uz vijesti iz Den Haaga", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2005., str. 226-227.

110. "Franklova logoterapija - liječenje smislom", u: *Društvena istraživanja* - časopis za opća društvena pitanja, srpanj - listopad, 78-79/2005., str. 885-902.

111. "Dr. Niko Koprivica- vitez sv. Grgura", u: *Obavijesti Dubrovačke biskupije*, 2007., str. 174-178.

112. "Sakramenti u Crkvi s osobitim naglaskom na krštenju i Euharistiji, Joseph Ratzinger - Benedikt XVI.", u: *Službeni vjesnik Biskupija Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske*, 2/2008., str. 51-60.

113. "Revaloriziranje tradicionalnih oblika naviještanja", u: *Prvi pastoralni kolokvij - Naša pastoralna sadašnjica i Providnosti otvorena sutrašnjica*. Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac Konventualaca, Zagreb, 2011., str. 40-63.

114. "Praktikum dušobrižničkoga razgovora: uloga komunikacije u pastoralnom radu", u: *Vjesnik Varaždinske biskupije*, 4/2011., str. 246-253.

115. "Sloboda se ne prodaje!", u: *Slobodna Dalmacija*, 25. travnja 2011. (intervju).

116. "Crkveni arhivi: Uređenje i korištenje", u: *Vjesnik Zadarske nadbiskupije*, 5-6/2012., str. 12-15.

117. "Nova evangelizacija za prijenos kršćanske vjere", u: *Vjesnik Zadarske nadbiskupije*, 9-10/2012., str. 51-54.

118. "Predgovor", u: R. PERIĆ, *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi*, Mostar, 2012., str. 7-10.

BLAGO MIROTVORCIMA

Uz knjigu JAKŠE RAGUŽA, *Ohrabri se, narode!*, Dubrovnik - Zagreb, 2011.

NASLOV. "Ohrabri se, narode moj!" - usklik preuzet iz ratnoga ciklusa Duhovne misli koja se emitirala na Radio Dubrovniku od 16. listopada 1991.¹ Nagovor biskupa Želimira.² I ponavljen više puta. U intervjuu *Slobodnoj Dalmaciji*, 25. listopada 1991., na upit novinare: Vidite li izlaz iz ove nevolje? Biskup se nada u konačnu pobjedu: "U tu svrhu pokrenuo sam molitvenu akciju pod motom: **'Ohrabri se, narode moj!'** Bogu se pomoli i njemu zavapi"³ Slično u govoru na otvaranju feste sv. Vlaha, 2.II.⁴ i sutradan u pozdravnom govoru na samu svečanost, 3. veljače 1991. (str. 397). Ponavlja se, nakon oslobođenja od okupacije, u razgovoru za *Glas Koncila*, 6. prosinca 1992.: "**Ohrabri se, narode moj!** Bogu se pomoli, ne boj se!"⁵ sve do razgovora u *Vjesniku* 1. lipnja 1993.⁶ A zapravo taj je poticaj inspiriran iz Baruhove proročke knjige: "**Ohrabri se, narode moj**, spomene Izraelov! Bili ste prodani narodima, ali ne na uništenje" (4,5-6). Taj se ulomak čita pod Misom u subotu 26. tjedna neparne godine, a ta je subota bila 5. listopada 1991. Uvjeren sam da su se te biblijske riječi dojmile biskupa kada je slavio Euharistiju toga jutra, 5. dan nakon početka agresije; biblijski vapaj, koji izražava svu žalost

i tjeskobu Jeruzalema, biskup Želimir prenosi na dubrovačku apokaliptičku nevolju koju u pismu Georgeu Bushu, mjesec dana kasnije, 5. studenoga 1991. naziva: "najveći koncentracijski logor Europe".⁷ A tu će misao o logoru *Avvenire*, glasilo Talijanske BK, nakon Želimirova interventa na Biskupskoj sinodi u Vatikanu, 3. prosinca 1991., nasloviti: "Biskup najvećega logora na svijetu".⁸ To su zapravo početne biskupove riječi u govoru na talijanskom: "Vi parla il Vescovo del più grande campo di concentramento d'oggi".⁹ Zato je neobično kako je ta glavna rečenica prevedena na hrvatski: "Govori vam biskup iz područja koje je sada u žarištu pozornosti".¹⁰ Međutim, taj biblijski vapaj i naslov ove knjige "**Ohrabri se, narode moj!**" kudikamo više očituje svu radost i nadu zbog oslobođenja svetoga grada Jeruzalema, odnosno Dubrovnika, i ohrabrenje puku na sveukupnu obnovu oslobođena Grada i okružja, koja je počela zahvalnicom *Te Deum*, 27. listopada 1992.¹¹

SADRŽAJ. Naslovni zov obuhvaća četiri temeljna poglavlja nazvana po godišnjim dobima: JESEN komunizma,¹² PROLJEĆE novih sloboda,¹³ ZIMA agresije,¹⁴ LJETO slobode.¹⁵ Tih pet stotina

¹ *Ohrabri se, narode!*, str. 75.

² Isto, str. 349-350.

³ Isto, str. 279.

⁴ Isto, str. 395.

⁵ Isto, str. 445.

⁶ Isto, str. 506.

⁷ Isto, str. 288-289.

⁸ Isto, str. 328.

⁹ Isto, str. 304.

¹⁰ Isto, str. 307.

¹¹ Isto, str. 436-439.

¹² Isto, str. 85-133.

¹³ Isto, str. 135-217.

¹⁴ Isto, str. 219-445.

¹⁵ Isto, str. 447-593.

stranica tvore srž knjige, koja se odnosi na razdoblje od početka 1990. do svršetka 1993., četiri presudne godine, ali u nekim svojim stranicama i svjedočanstvima nadilazi to vrijeme. Knjigu je za tisak uredio Jakša Raguž, koji izražava zahvalu osobama kojih je nabrojio oko 40, a bez čije pomoći "ovo djelo ne bi bilo moguće".¹⁶ Sadržaj joj je dao najviše dubrovački biskup, odnosno gotovo polovicu. Želimir svojim nastupima, govorima, pismima, apelima, intervjuima, kao i njegovi sugovornici ili korespondenti toga vremena. Tekstovi su uglavnom na hrvatskom, a ima ih i na talijanskom, engleskom, francuskom i njemačkom. Prireditelj dokumenata dobro bi djelo učinio da je sve dao prevesti na hrvatski, pogotovo što je na nekim stranicama bilo mjesta, jer bi umjesto dupliranja skenirana i prepisana istoga dokumenta dobro došao prijevod.

VJERAN MOSTARU. Iz čitanja ovoga svjedočanstva određena vremena i prostora čitatelj stječe postupan dojam i zaključak da prati čovjeka koji se stalno razvija, nadržava svoje mjesto i okolicu u kojoj živi, raste sa službom koju obnaša. Sve do danas. Zlato se u vatri kuša (*Sirah* 2,5), a biskup se Želimir, zajedno s cijelom Biskupijom, najviše prokušao na žeravi rata.

Najprije ne zna se stopostotno kada je biskup rođen - 2. veljače ili 7. ožujka 1947.¹⁷ kao što se nije znalo ni velikomu svećeniku Melkisedeku. Niti mu se zna datum krštenja. Samo je sigurno to da je rođen i da je kršten! I da su i nad njim seoske žene, koje su asistirale porodu i čestitale Ani Ragužuši, govorile: "Bože tebi hvala, što će biti od ovoga djeteta?" Ako nad njim bude ruka Božja, može biti samo dijete koje će rasti u dobi i mudrosti i pred Bogom i pred ljudima i milost će Božja biti na njemu!

Učenička mu je karijera uredna i linearna: Dvadeset i tri godine školovanja, koje je samo vojska zaustavila godinu dana: Četiri osnovne u Gornjim Vranjevićima (1954.-58.), peti i šesti u Blagaju, sedmi u Mostaru i osmi u Požegi (1961.-62). Primljen je u sjemenište kao kandidat Mostarsko-duvanjske biskupije iz koje će ponijeti i očuvati netaknutim svoj mostarski DNK. Gimnaziju pohađa u Dubrovniku i završava s maturom. Dvije godine filozofije i jednu teologije polaže u Splitu (1966.-1970.), s odsluženjem vojnoga roka

u Sloveniji (1968.-69). I konačno osam godina nastavka prvoga, cio drugi i treći ciklus studija u Rimu. Postiže diplomu iz teologije na misijskom sveučilištu Urbanijani 1972. Upisuje se na Salezijansko sveučilište, gdje stječe magisterij iz psihologije 1976., diplomu na istoj Salezijani iz filmologije 1977., magisterij iz teologije na Lateranskom sveučilištu 1978. i doktorat iz psihologije 1980. Od petnaest tadašnjih papinskih učilišta u Rimu, studirao je na trima. Prije završetka doktorata, 1978., imenovan je profesorom na Teologiji u Sarajevu, gdje je službovao 12 godina.

I on se kao Abraham, praotac naše vjere, stalno pomicao iz mjesta u mjesto: pošao iz Kamenice preko Blagaja i Mostara do Požege. Vratio se u Hercegovinu. Poslan u dubrovačko sjemenište i srednju školu kao mostarski kandidat. Iako su mu roditelji iz Kamenice 1966. godine prešli u Požegu,¹⁸ on je ostao mostarski kandidat u splitskoj bogosloviji i u međunarodnom zavodu sv. Pavla u Rimu kao stipendist Kongregacije za širenje vjere. Ređenje u Rimu, 24. ožujka 1974., a sutradan, na Blagovijest, Mladu je Misu slavio s dvojicom svojih školskih kolega, don Petrom Vrankićem i don Jakovom Grgićem u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima. Da se i ja malo podsjetim na taj davni dan, prije 37 godina, kada sam kao stariji propagandist započeo propovijed na toj koncelebriranoj svečanoj Misi: "Sudeći po svemu, ova bi godina mogla biti među najrodnijima s obzirom na svećenička zvanja u našem hrvatskom narodu. Predviđa se da bi samo u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjskoj biskupiji bilo deset novih svećenika ovoga ljeta. A dvojicu već ovdje pozdravljam večeras. Vi ste, dragi mladosvećenici, prvine naše Crkve. Vama i svima koji vas uskoro budu slijedili izražavamo iskrene i bratske čestitke!" Te je 1974. godine bilo u Mostaru doista deset dijecezanskih mladoisnika (Đ. Bender, I. Komadina, K. Lauc, Lj. Majić, B. Obradović, M. Puljić, S. Puljić, Ž. Puljić, P. Vrankić, I. Zovko). A gle im sudbine: jedan nadbiskup u zadarskoj nadbiskupiji, jedan župnik u dubrovačkoj dijecezi, jedan svećeništvo napustio; dva u Hercegovini, dva u Njemačkoj i trojica umrla. I još jedna zanimljivost: od tih 10 mladoisnika trojica su bila roda Puljićeva: don Mato, +don Stanko i don Želimir Radujemo se popisu svih 14 svećenika, biskupijskih i redovničkih

¹⁶ ISTO, str. 625.

¹⁷ ISTO, str. 29.

¹⁸ ISTO, str. 145.

kih, iz roda Puljićeva, koji je u knjizi objavljen.¹⁹ Među njima jedan nadbiskup i jedan kardinal. I nadbiskupov brat fra Ilija! Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem!

Vraćajući se još jednom na ovaj Želimirotov mostarski identitet, sjećam se priče da je nadbiskup Kuharić razgovarao s biskupom Čulom da don Želimir, kao već gotov svećenik, prijeđe u Zagrebačku nadbiskupiju, gdje mu se otvarala fakultetska katedra, ali biskup Čule nije htio ni čuti o tome transferu. Znam da ga je kardinal Kuharić još jednom tražio, ovaj put za višu službu, ali Bog je imao druge planove. Završimo i ovim paradoksom: Iako je bio i ostao vjeran svojoj Biskupiji mostarsko-duvanjskoj evo 50 godina, u njoj nije bio sa službom ni kapelana, ni župnika, ni biskupa nijednoga dana, osim što je godinama bio suradnik "Crkve na kamenu" i drugih publikacija u Mostaru,²⁰ predavač na Teološkom institutu i istražitelj "međugorskoga fenomena" u prvoj i u drugoj proširenoj Komisiji.

Navodim ovdje da je Želimir u dubrovačkom sjemeništu bio predstojnik Marijine kongregacije (eno ga na slici na str. 34). A isusovci nisu svakomu davali da nosi Marijinu zastavu u sjemeništu. Bio je prefekt bogoslova u Sarajevu, v. d. rektora i rektor.²¹ Prošao je i učeničko-učiteljsko i odgajaničko-odgojiteljsko iskustvo.

IZABRAN ZA BISKUPA. U Crkvi ima jedna vrlo čudna praksa. Da netko bude primljen i pođe u sjemenište, treba sjesti i vlastoručno sastaviti zamolbu biskupu ili redovničkom poglavaru. Ako želi nastaviti bogosloviju, treba ponovno smisliti i vlastoručno obrazložiti svoju odluku. Ako u bogosloviji želi pristupiti u kandidaturu ili inkardinaciju za određenu biskupiju, mora ponovno vlastoručno adresirati molbu na biskupa. Da primi službe čitača i svećonoše, opet je potrebna vlastoručno napisana i potpisana molba. Ako želi biti đakon i svećenik/prezbiter na kraju teološkoga studija, treba sjesti i sastaviti molbu i podastrijeti je biskupu na uvid i odgovor.

Nabrojeno je, evo, sedam vlastoručnih molbi u vrijeme kandidatova odgoja i školovanja od deset godina. Nakon svake molbe, i biskup sjedne, razmotri razloge, upita poglavare u odgojnom zavo-

du, profesore, kandidatova župnika, raspita se i o njegovoj obitelji, i odluči pripustiti ga ili otpustiti ga. A gle ovo: ako bi svećenik slučajno napisao vlastoručnu molbu Papi ili Biskupskoj konferenciji iznoseći želju da bude biskup, recimo u Dubrovniku ili nadbiskup u Zadru ili kardinal u Zagrebu, oni koji o tome odlučuju, samo bi se osmjehnuli i stavili mu molbu u arhiv, obično ne bi ni odgovorili. A u Svetom Pismu stoji ova vjerodostojna riječ: "teži li tko za nadgledništvom, časnu službu želi" (1 Tim 3,1) - ovaj pojam "nadgledništvo" doslovan je prijevod grčke riječi *episkopé*, episkopat, biskupstvo. Nije u biblijskom tekstu rečeno da je taj koji biskupstvo želi i za njim teži častan čovjek, nego da je ta *episkopé* časna služba. A tu sv. Pavao navodi učeniku Timoteju barem petnaest uvjeta kandidata za takvu časnu službu: bespriječan, jednoženac, trijezan, razuman, sređen, gostoljubiv, sposoban poučavati, ne vinopija, ne nasilan, popustljiv, neratoboran, ne srebroljubac, upravitelj, ne novoobraćenik, i s dobrim svjedočanstvom od onih vani, da ne bi upao u ruglo i u zamku đavolsku (3,2-7).

U knjizi "Ohrabri se!" čitamo da se u slučaju Želimirotova izbora za biskupa događalo upravo obrnuto: Crkva ga preko nuncija Montalva 13. studenoga 1989. obavještava da je izabran za biskupa, a on se otimlje. Najprije šalje pismo nunciju "s molbom da pokuša potražiti nekoga drugoga za tu službu",²² poput Mojsija koji Bogu odgovara na poziv: "ne bi li poslao koga drugoga!" (Izl 4,13). Nuncij mu daje razumno vrijeme refleksije. Želimir nije dao objaviti, što je i razumljivo, "određene razloge" svoga izmicanja,²³ ali svakako nisu bili takve naravi koji bi uvjerali Svetu Stolicu da nije za te službe. Zato Nuncijevo inzistiranje. Kandidat razmišlja i nakon dva tjedna napismeno pristaje, 27. studenoga "kako svoju lađu sada ostavlja žalu", na obalama Miljacke. Nuncij Montalvo javlja biskupu Žaniću, apostolskom administratoru dubrovačkomu u Mostar, 30. studenoga, da se Sveti Otac "udostojao imenovati biskupom Dubrovačke biskupije vlč. Želimira Puljića." I dodaje: "Ova će odredba biti objavljena u Rimu i ovdje u 12 sati u iduću četvrtak 7. prosinca".²⁴ Nije dakle ono bila samo "želja pape Ivana Pavla

¹⁹ Isto, str. 25.

²⁰ Isto, str. 62-67.

²¹ Isto, str. 36.

²² Isto, str. 39.

²³ Isto, str. 39.

²⁴ Isto, str. 88.

II.",²⁵ nego izdana a još neobjavljena odredba, odluka, *decretum*. Papa je već bio odlučio, a Želimir se trebao odlučiti s obzirom na Papinu odluku! Da on slučajno svoju sarajevsku lađu nije ostavio miljackomu žalu, 27. studenoga 1989., trebalo bi izdati dispensu od Papina već gotova dekreta i birati novoga biskupa. Malo mi je čudno da mu je u Papinoj povelji o biskupskom imenovanju stavljen datum proglašenja vijesti, a ne datum Papine odluke.²⁶

U ŽARU BORBE ZA MIR. Isus je u blaženstvu ma rekao da će se mirotvorci sinovima Božjim zvati (Mt 5,9). Mirotvorci, a ne samo miroljupci i miroželjci. Naš Želi-mir i u svome imenu nosi poruku da želi mir. Ali nije dosta samo to. Trebala se pokazati konkretna borba za mir na razvučenoj bojišnici od Vitaljine do Vela Luke. Nije se čekalo ni dvije godine od ređenja u Dubrovniku, 14. siječnja 1990., da se od početka listopada 1991. stane sručivati ratna paljba iz svih cijevi na slobodarski Dubrovnik i okolicu.

I zahuktala se prava drama. U Kronološkom pregledu pod datumom 22. rujna 1991. čitamo: "Napadom JNA na konavosko selo Vitaljinu počinje agresija na Dubrovačku biskupiju; stanovnici istočnih Konavala zajedno sa svojim župnicima sklanjaju se u Dubrovnik. Topnički napad na Vitaljinu zatječe o. biskupa u obližnjoj konavoskoj župi Pločice".²⁷ Usporedo s prijetnjama i granatama s agresorske strane, Biskup o tome izvješćuje Svetu Stolicu. Obraća se izravno Papi. Od 26. rujna 1991. do 5. studenoga 1993. poslao je deset pisama Svetomu Ocu. Prevedeno je prvih sedam na hrvatski,²⁸ a ne znam zašto nisu prevedena i posljednja tri.²⁹ Spominje se, a nije objavljeno još jedno pismo poslano 2. listopada 1991.³⁰ Neka su pisma pisana uzastopce svaki dan: 5., 6. i 7. listopada 1991.³¹ valjda kako je bila učestala paljba na Dubrovnik, tako i on na Vatikan. Na neka je pisma biskup primio izravan odgovor iz Državnoga tajništva ili iz Apostolske nuncijature, na druga implicitno putem poruka na audijencijama

i javnim Papinim nastupima. Sigurno se najdalje čuo glas s Biskupske sinode, održane u Vatikanu od 28. studenoga do 14. prosinca 1991., na kojoj je sudjelovalo pet hrvatskih biskupa, među njima i biskup Želimir, zajedno s drugih dvjesta, s Papom na čelu. Snažno su odjeknule sinodskom dvoranom Želimirove riječi, koje čitamo u izvorniku i prijevodu,³² a objavljene su i u vatikanskom *L'Osservatore Romano* i u talijanskom *Avvenireu*: "Strašan crveni zmaj sa sedam glava i deset rogova čiji rep skida trećinu zvijezda s neba i strovaljuje ih na hrvatsku zemlju kao da je pao da proždere zemlju koja se uspjela osloboditi komunističkog jarma.

2. Zašto se je sve to dogodilo? U mojoj biskupiji nema takozvanih nacionalnih problema. U gradu Dubrovniku nema doista vojarni ni vojske. Miran narod prije godinu i pol slobodno je glasovao za demokraciju i slobodu a šest mjeseci poslije referendumom je izglasao suverenost i nezavisnost Republike Hrvatske. Ništa drugo. Počeli smo živjeti u punoj slobodi i dostojanstvu djece Božje i djece demokracije i čovječnosti očekujući međunarodno priznanje. I upravo je tada buknuo bijesan napad bez najave, agresija i zauzimanje hrvatskog teritorija s rušilačkim uništavanjem svake ljudske vrijednosti, duhovne i materijalne, pod izlikom da se zaštite prava srpskih manjina. Koliko smo bili iznenađeni bijesom jugovojске, toliko smo ostali iznenađeni šutnjom i nebrigom onih koji su mogli pomoći demokraciji i slobodi u Hrvatskoj, obraniti goloruki narod, zaštititi spomenike Dubrovnika koji su pod zaštitom UNESCO-a. Dva mjeseca bili smo pod bombardiranjem iz zraka, s mora i sa zemlje.

Glas Svetoga Oca bio je velika potpora i utjeha, ali ne manje glas koji zaklinje da se zaustave rušilačke sile u našoj zemlji. I konačno tračak pomoći, svjetla i zaštite".³³ Odgovor na taj razumni biskupov apel bio je nerazumni najžešći napad 6. prosinca na Dubrovnik, nad kojim se vijorila zaštitarska UNESCO-va zastava, i ona svjesno i

²⁵ ISTO, str. 39.

²⁶ ISTO, str. 85-87.

²⁷ ISTO, str. 75.

²⁸ Prvo pismo: str. 258-259, drugo: str. 260-261, treće: str. 262-263, četvrto: str. 264-265, peto: str. 274-275, šesto: str. 322-333 i sedmo: str. 343-345.

²⁹ Osmo pismo: str. 444, deveto: str. 536 i deseto: str. 539.

³⁰ ISTO, str. 274.

³¹ ISTO, str. 260-265.

³² ISTO, str. 304-308.

³³ ISTO, str. 307.

uspješno gađana. Krik hrvatskih biskupa na Sinodi urodio je Apelom sinodskih otaca koji su se preko svojih zastupnika obratili "Političkim liderima Europe".³⁴ Bilo bi pohvalno da je i taj vrijedni dokument preveden na hrvatski s izvornoga engleskoga? U tom tekstu od 8.XII.1991., koji su potpisali delegati Sinode, kardinali Lustiger, Glemp i Somalo, stoji: "Mislimo na svoju braću i sestre u Jugoslaviji, bez iznimke. Njihovi su biskupi s nama podijelili svoje patnje i strahove. Među njima je hrvatski narod u agoniji. Napadačka nasilja, razorne mržnje među narodima koje je zemljopis i povijest učinila susjedima, strahote kojih je bespomoćno civilno pučanstvo postalo žrtvom, sustavno rušenje njihove kulturne i religiozne baštine: sve to obeščašćuje 'našu' Europu i potkopava povjerenje koje narodi imaju u nju".³⁵ Očita jeka i Želimiroidnih lamentacija biblijskih razmjera.

Prema popisu i procjeni stručne komisije³⁶ i izvješću Biskupskoj konferenciji u Zagreb, 3. rujna 1993., agresijom je oštećeno 206 bogoslužnih objekata od njih svega 661 (31,64%) i 59 crkvenih stambenih od njih 124 (47,58%) na području Biskupije.³⁷ Dubrovnik je spomenik kulture svjetske kategorije pod UNESCO-vom zaštitom od 1979. godine. UNESCO se pobrinuo za obnovu nekih zgrada u jezgri grada.

ODLUČAN DIPLOMAT I PASTIR. Da je don Želimir u Sarajevu mogao i u mašti zamisliti što ga čeka kroz sljedeće tri-četiri godine, 1990.-93., u periodu kojemu je posvećena ova knjiga od više stotina stranica, možda ne bi izlazio sa svojom lađom na dubrovačku pučinu. A da se nije prihvatio Dubrovnika i ostao gdje je bio, samo bi mu gore, u Sarajevu, bilo još teže, gdje se sa sedmoglavim ratnim zmajem hrvao jedan drugi Puljić, nadbiskup, i od 1994. kardinal. Ljudi imaju svoje prste kojima miješaju ljudske sudbine, ali Bog ima svoj Kažiprst. I samo se Prst desne Očeve računa i u konačnici na njegovu bude.

Želimir je imenovan biskupom u svojoj 43. godini i imao je pred sobom, ljudski gledano, po-najbolje godine životne snage. On poput rimskih

stotnika koji nisu ulijetali u borbu prvi, ali kad se na njih nasrnulo, bili su spremni zadržati svoje područje i boriti se na svojim položajima. Želimir nije uzmicao. Hrabro se borio. Srcem i pameću. Do pobjede. Imao je jasan i odlučan glas. Diplomatski, koliko je bilo potrebno poštujući osobe kojima je upućen, a vatren razmjerno plamenu koji je gutao njegovu biskupiju. Bile su to godine u kojima se pokazao biskupov prirodni talent u raznim pothvatima, njegova odvažnost pred moćnicima ovoga svijeta, njegovo suosjećanje s progonjenima i osiromašenima. U ekumenizmu otvoren i jasan, ali bez iluzija. Vjerujem da se ni o jednom drugom biskupovu dubrovačkom četverogodištu, od njih pet, ne bi mogla sastaviti ovakva knjiga. A ako netko misli da je sve mogao bolje, evo sada dolazi novi pastir, također u svojoj 43. godini, neka sretno nastavi, a ovaj se opet, po dekretu, pomiče naviše, ostavljajući lađu dubrovačkomu žalu.

Biskup će Želimir iskreno priznati da mu je Crkva od dubrovačkih sjemenišnih dana u odgojno-školskom pogledu omogućila gotovo sve (50 g.) Ali je pošteno reći da je i on odgovorio Crkvi dajući joj sve od sebe, služeći joj svim bićem svojim, srcem i umom svojim prema njezinu traženju. Ili točnije, Bog je Želimira obdario svojim darovima koji u njemu nisu ostali bez roda, sa svim je darovima surađivao i donio nekada dvostruk a nekada i višestruk plod!

ZAKLJUČAK. Nema sumnje da se glas biskupa Želimira u vrijeme agresije na Dubrovnik mogao nekima činiti da je to "glas onoga koji više u pustinji". Ali se pokazalo da to nije bio flatus vocis - praznoglas - nego glas koji je postigao sadržajan učinak. Biskup je svojim držanjem odgovorio Božjemu glasu koji ga je stavljao na razne ispite. I uspješno položio. Dokaz su tome i mnoge stranice u ovoj knjizi.

Ne ću reći da je ova knjiga ovakva kakva jest nešto najbolje o Želimiru Puljiću, ali ja ne znam da ima išta bolje od toga do sada. Odnosno knjiga je dobra, vrlo dobra, ali nije savršena, valjda zato što ni mi biskupi nismo savršeni!

³⁴ Isto, str. 310-311.

³⁵ Isto, str. 310.

³⁶ Isto, str. 453-470.

³⁷ Isto, str. 470.

